

Ton Nabben & Annemieke Benschop

Trends in gebruik van alcohol,
tabak, cannabis en andere drugs.



Antenne 2023

Gooi en Vechtstreek

MET VOETBALSURVEY

Antenne Gooi en Vechtstreek 2023

In Antenne Gooi en Vechtstreek wordt sinds 2017 jaarlijks het gebruik van alcohol, tabak, cannabis en andere drugs in de regio in kaart gebracht. Dit gebeurt op basis van een combinatie van kwalitatieve en kwantitatieve methoden. In 2023 verzamelden we informatie via (1) interviews met een **panel** van vier professionals en informele gesprekken met jongvolwassenen die vertellen over de leefwereld, vrijetijdsbesteding en middelengebruik van straat- en uitgaansgroepen; (2) een anonieme **survey** (vragenlijsten) over middelengebruik onder voetballers en publiek bij tien amateurclubs; en (3) analyse van **testuitslagen** van ruim driehonderd vrijwillig aangeleverde drugsmonsters bij de Hilversumse testservice. Tezamen schetsen de verschillende bronnen een gedifferentieerd beeld van (trends in) gebruikspatronen en aanbod van genotmiddelen in Gooi en Vechtstreek.

ANTENNE GOOI EN VECHTSTREEK 2023

TRENDS IN GEBRUIK VAN ALCOHOL, TABAK, CANNABIS EN ANDERE DRUGS

MET VOETBAL SURVEY

Ton Nabben

Coördinatie Grootstedelijke Vraagstukken

Faculteit Maatschappij en Recht – Hogeschool van Amsterdam

Annemieke Benschop

Centre of Expertise Urban Vitality

Faculteit Gezondheid – Hogeschool van Amsterdam

Antenne Gooi en Vechtstreek 2023 is uitgevoerd door de Hogeschool van Amsterdam, in opdracht van Jellinek Preventie.

Omslagontwerp: Anne Toledo

Omslagfoto: Tim Marshall / Unsplash

Met dank aan: Clara Sengers, Luca Sukhraj & Dirk J Korf.

Nabben, T. & Benschop, A. (2024) *Antenne Gooi en Vechtstreek 2023: Trends in gebruik van alcohol, tabak, cannabis en andere drugs*. Hogeschool van Amsterdam.

© 2024

Overname van informatie uit deze rapportage is toegestaan onder voorwaarde van correcte en volledige weergave van de uitkomsten met bovenstaande bronvermelding.

INHOUD

I	Samenvatting	4
II	De Antenne monitor	8
III	Panel risicojongeren	17
IV	Voetbalsurvey	34
V	Markt	66
VI	Bijlagen	78

SAMENVATTING

In Antenne Gooi en Vechtstreek wordt sinds 2017 jaarlijks het gebruik van alcohol, tabak, cannabis en andere drugs in de regio in kaart gebracht. Dit gebeurt op basis van een combinatie van kwalitatieve en kwantitatieve methoden. In 2023 verzamelden we informatie via (1) interviews met een **panel** van vier professionals en informele gesprekken met jongvolwassenen die vertellen over de leefwereld, vrijetijdsbesteding en middelengebruik van straat- en uitgaansgroepen; (2) een anonieme **survey** (vragenlijsten) over middelengebruik onder voetballers en publiek bij tien amateurclubs; en (3) analyse van **testuitslagen** van ruim driehonderd vrijwillig aangeleverde drugsmonsters bij de Hilversumse testservice. Tezamen schetsen de verschillende bronnen een gedifferentieerd beeld van (trends in) gebruikspatronen en aanbod van genotmiddelen in Gooi en Vechtstreek.

Problemen en middelengebruik risicjongeren

De professionals in de panelstudie schetsen problemen in de directe woonomgeving, in de sociale omgeving en psychosociale problematiek onder groepen risicjongeren. Deze groepen zijn niet representatief voor de totale jeugd in de regio Gooi en Vechtstreek.

Algemeen gesproken beperkt het middelengebruik bij jongeren met een migratieachtergrond zich tot nicotine (tabak, vapes en snus), cannabis en lachgas. Alcoholgebruik komt weinig voor, in tegenstelling tot jongeren (en ouderen) met een Nederlandse achtergrond in Gooi en Vechtstreek. Er is een duidelijke scheidslijn met jongeren die ook uitgaansdrugs gebruiken.

De eerste voetbalsurvey

In het voorjaar van 2023 is voor het eerst een survey uitgevoerd bij regionale voetbalclubs. Tijdens veldwerk bij 10 van de 17 amateurclubs in de regio vulden 204 voetballers en 82 toeschouwers en overig niet-voetballend publiek (allen 16+) een anonieme vragenlijst in. Vragen gingen over roken, drinken, blowen en drugs gebruiken in het algemeen en in relatie tot sport, maar nadrukkelijk niet over middelengebruik op de voetbalclub.

De 286 onderzochte aanwezigen bij de voetbalclubs zijn grotendeels, maar zeker niet uitsluitend, mannen (70%) en twintigers (63%) uit de regio (70%) met een huidige of afgeronde opleiding op hbo- of universitair niveau (53%). Het grootste deel zegt een Nederlandse achtergrond te hebben (85%), maar Surinaams/Antilliaanse (5%) en Turks/Marokkaanse (4%) groepen lijken ook goed vertegenwoordigd bij de

voetbalclubs.¹ Een deel werkt (39%), maar de meesten zijn scholier of student (58%). Voetballers zijn vaker man en gemiddeld wat jonger dan het publiek, maar wat betreft achtergrond, woonplaats, opleiding en werk verschillen ze niet. Het niet-voetballend publiek doet meestal wel een andere sport.

De drank vloeit rijkelijk

Onder de onderzochte aanwezigen bij voetbalclubs zijn drinkers met 89% in de meerderheid (*Figuur 1.1*). Alcohol wordt meestal wekelijks gedronken, maar zelden elke dag; van de totale groep is 1% een dagelijkse drinker. Als op een gewone doordeweekse dag wordt gedronken, dan worden gemiddeld 3 glazen alcohol geconsumeerd, maar in het weekend en op andere vrije dagen loopt dat op naar gemiddeld 10 glazen. Het aandeel zware drinkers (57%) en overmatige drinkers (30%) in de totale groep is ook twee tot vier keer zo groot als bij leeftijdsgenoten in de algemene bevolking in Gooi en Vechtstreek.² Toch wil slechts één op de tien regelmatige (dagelijkse, wekelijkse of maandelijkse) drinkers minderen of stoppen met alcohol. Dat is (veel) minder vaak dan bij regelmatige rokers en blowers het geval is. Of dit voortkomt uit gebrekkige kennis of bewustzijn over gezondheidsrisico's, sociale acceptatie of een andere achterliggende reden, de zelfreflectie op het eigen gebruik is bij alcohol in elk geval minder streng dan bij tabak of cannabis. En hoewel drinkende voetballers het de avond vóór een wedstrijd over het algemeen vaak wat rustiger aan doen en weinig of geen alcohol drinken (64%), komt het ook weleens voor dat dan toch vijf of meer glazen worden gedronken (57%), met soms duidelijke gevolgen voor o.a. uithoudingsvermogen en concentratie/coördinatie in hun spel. En bijna twee derde (64%) drinkt de avond ná een wedstrijd juist meer alcohol dan gebruikelijk. Hoewel we niet specifiek vroegen naar alcoholgebruik direct na de wedstrijd, wijst dit op de beruchte 'derde helft'.

	ALCOHOL	TABAK	CANNABIS
HUIDIG GEBRUIK (LAATSTE 4 WEKEN)	89%	36%	18%
FREQUENTIE³ elke dag	1%	41%	33%
elke week	76%	32%	20%
elke maand	18%	13%	33%
incidenteel	5%	10%	12%
GEM. HOEVEELHEID⁴ doordeweekse dagen	3 glazen	7 sigaretten	3 joints
vrije dagen	10 glazen	14 sigaretten	4 joints
WIL STOPPEN/MINDEREN⁴	10%	42%	33%

Figuur 1.1: Gebruikspatronen alcohol, tabak en cannabis – voetballers en publiek (n = 286)

Ook de professionals in de panelstudie spreken van hoog alcoholgebruik onder jongeren van Nederlandse komaf. Het gebruik van alcohol in de Gooi en Vechtstreek is stevig verankerd in de cultuur. Een professional vertelt deze keer ook over jongeren die door een alcoholintoxicatie in het ziekenhuis zijn beland. Deze

¹ Zelf-gerapporteerde (familie)achtergrond of -afkomst Volgens officiële cijfers heeft in totaal 5% van de algemene bevolking in de regio een Surinaamse, Antilliaanse, Turkse of Marokkaanse migratieachtergrond (*StatLine*, CBS).

² Zware drinker (13% van de algemene bevolking 18-34 jaar) = één keer per week of vaker minimaal 4 (vrouwen) of 6 (mannen) glazen alcohol op één dag | Overmatige drinker (16% van de algemene bevolking 18-34 jaar) = meer dan 14 (vrouwen) of 21 (mannen) glazen alcohol per week (*Tabellenboek Gezondheidsmonitor 2022*, GGD Gooi en Vechtstreek).

³ Van toepassing op huidige gebruikers (laatste 4 weken).

⁴ Van toepassing op regelmatige gebruikers (elke dag, week of maand).

jongeren zijn vaak beginnende drinkers. De meeste incidenten gebeuren op thuisfeestjes zonder ouders, waarbij meestal niet uit standaardglazen wordt gedronken. Behalve de jeugd willen ook oudere staggroepen weleens over de schreef gaan.

Rokers in de minderheid, maar vaperen in opkomst

Bij voetballers en publiek op de voetbalclubs zijn huidige rokers (36%) in de minderheid en de meesten van hen roken niet elke dag (*Figuur I.1*). Voor de totale onderzoeksgroep gaat het om 15% dagelijkse rokers.

Maar daartegenover staat de opmars van 'vaperen' en 'snussen' die, net als elders in het land, ook de Gooise jeugd niet ongemoeid laat. Wie oplet ziet groepjes jongeren die roken (sigaretten), dampen (vaperen) of met snus (nicotinezakjes) in de weer zijn. De producten zijn zo aantrekkelijk mogelijk gemaakt met verschillende (inmiddels verboden) smaakjes. Volgens professionals zijn veel jongeren niet op de hoogte van de gezondheidsrisico's. Jongeren met businessinstinct doen intussen goede zaken met de illegale verkoop. Van de ondervraagden op de voetbalclubs gebruikte 34% de laatste 12 maanden vapes, waarbij opvalt dat het meestal ging om sigarettenrokers (62% van de recente rokers gebruikte het laatste jaar ook vapes).

Traditionele tabak wordt blijkbaar afgewisseld met alternatieve nicotineproducten.

Blowen als uitvlucht

Net als rokers, zijn ook blowers zijn in de minderheid bij de voetbalclubs: 18% gebruikte de laatste 4 weken cannabis en 2% deed dat dagelijks (*Figuur I.1*). Maar bij de jongeren waar de professionals contact mee hebben, is cannabis voor een substantiële groep een primair middel, net als alcohol dat voor een andere groep is. Naast het verlangen naar ontspanning, wordt het middel ook gebruikt als 'demper' tegen pijn, verdriet en de stress van alledag. De professionals proberen regelmatige cannabisgebruikers ervan te doordringen dat blowen niet de oplossing is voor hun problemen.

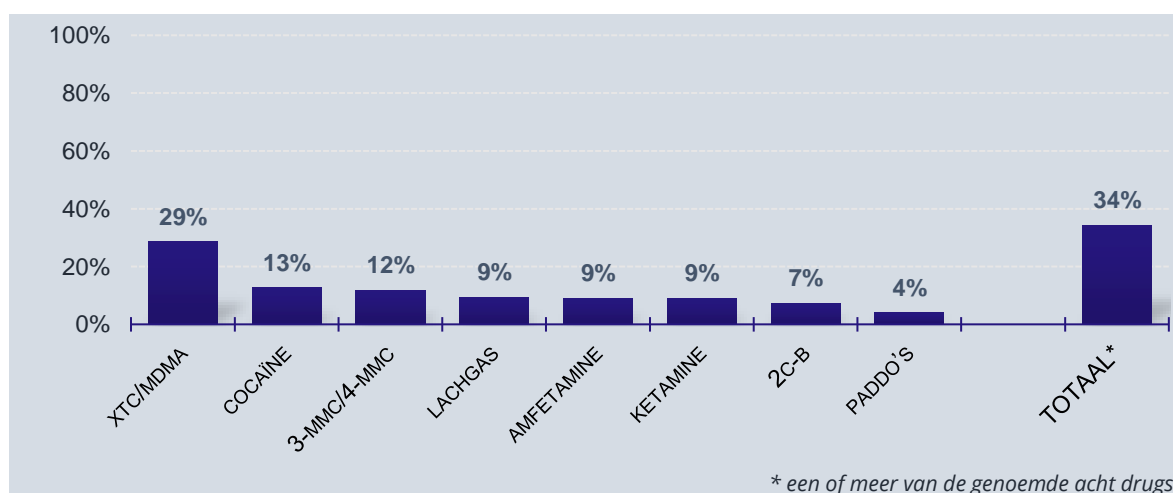
Ecstasy nog steeds populair

Ecstasy komt uit de voetbalsurvey naar voren als populairste illegale drug (*Figuur I.2*). Bijna net zoveel ondervraagden gebruikten de laatste 12 maanden xtc of mdma (29%) als cannabis (31%). Bij de Hilversumse testservice is het aanbod van ecstasy, na een flinke dip tijdens de coronajaren, weer terug op het oude niveau. De aangeleverde xtc-pillen waren in 2023 zuiverder (92% zonder enige vervuiling), maar wel minder sterk (gem. 146 mg mdma) dan een aantal jaar geleden. De prijs is enkele dubbeltjes gestegen naar iets meer dan €4; een inflatie die vergelijkbaar is met die van de dagelijkse boodschappen.

3-MMC stijgt, lachgas daalt

Na ecstasy volgt bij voetballers en publiek op een afstandje cocaïne, op de hielen gezeten door 3-MMC/4-MMC (*Figuur I.2*). Afgaande op resultaten van de testservice, is cocaïne zuiver, sterk en onversneden, maar wel relatief duur (€51 per gram) en het aantal aangeleverde cocaïnemonsters stagneert. Het goedkopere 3-MMC (€21 per gram) wordt sinds het verbod in 2021 daarentegen vaker aangeboden bij de testservice, maar blijkt vaak geen 3-MMC maar 3-CMC te bevatten.

Lachgas scoort in de voetbalsurvey nog net iets hoger dan amfetamine en ketamine (Figuur 1.2). Maar het middel is volgens professionals sinds het verbod per 1 januari 2023 bij de risicojongeren meer op de achtergrond geraakt. Lachgaskoeriers zijn voorzichtiger geworden of met hun handel gestopt. Een nieuwe aanwas van jonge gebruikers blijft uit, nu negatieve verhalen en voorbeelden in de eigen omgeving over gezondheidsrisico's de overhand hebben gekregen. Dit laat onverlet dat er nog steeds gebruikers zijn die kampen met problemen als gevolg van chronisch gebruik. De nieuwe 2-liter wegwerpcilinders in het straatbeeld bewijzen dat er nog immer lachgas in omloop is.



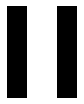
Figuur 1.2: Recent (laatste 12 maanden) druggebruik – voetballers en publiek (n = 286)

Middelengebruik en uitgaan

De voetbalsurvey bood, na drie surveys onder uitgaanders, de mogelijkheid om ook het middelengebruik van jongvolwassenen in de regio die niet uitgaan te onderzoeken. De laatste 4 weken gingen vijf van de zes onderzochte aanwezigen bij de voetbalclubs uit naar een café, club of festival. Deze uitgaanders bleken twee keer zo vaak huidige drinkers, bijna drie keer zo vaak huidige rokers, en bijna vier keer zo vaak recente gebruikers van drugs dan de niet-uitgaanders. Dat is in lijn met de panelstudie, waaruit naar voren komt dat het druggebruik van upperts, narcosemiddelen en psychedelica zich voornamelijk beperkt tot jongvolwassenen die clubs, raves en festivals bezoeken. Deze middelen zijn praktisch onbekend bij migrantenjongeren. Dit beeld zien we terug bij vergelijkbare jongerengroepen elders in Nederland.

Gezonde én ongezonde gewoontes

De vrijetijd domeinen van sport en uitgaansleven overlappen. Sporten en middelengebruik worden vaak gezien als tegenpolen. Maar slechts een klein deel van de voetballers – vooral degenen die niet uitgaan – gebruikt weinig of geen drank of drugs. En nieuwe trends in middelengebruik (zoals 3-MMC) doen zich ook voor onder voetballers. De realiteit is dat sport en gebruik vaak twee kanten van dezelfde medaille zijn en veel mensen proberen gezonde en ongezonde gewoontes te balanceren.



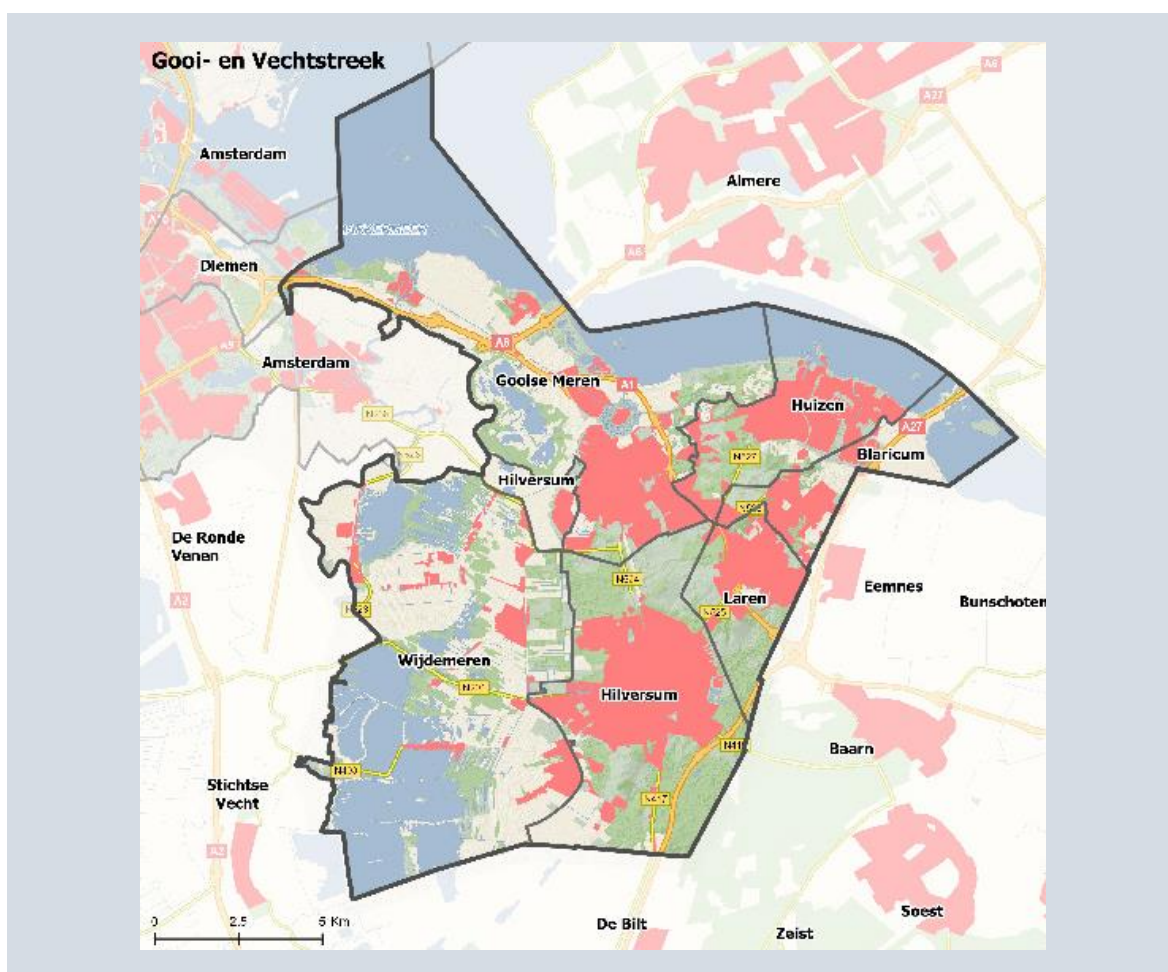
DE ANTENNE MONITOR

Antenne Gooi en Vechtstreek	9
1.1 Een gecombineerde monitor	10
2 Cijfers voorgaande Antennes	10
2.1 Uitgaanders	10
2.2 Mbo	11
2.3 Jeugdzorg	12
2.4 Antenne NL Corona Special	12
3 Cijfers Gooi en Vechtstreek	13
3.1 Jeugd (scholieren)	13
3.2 Jongvolwassenen	13
3.3 Volwassenen en ouderen	14
3.4 Verslaving	15
4 De volgende hoofdstukken	16

Antenne Gooi en Vechtstreek

Antenne Gooi en Vechtstreek is het 'zusje' van Antenne Amsterdam, de monitor die al zo'n dertig jaar trends op de hoofdstedelijke drugsmarkt volgt.⁵ Antenne brengt jaarlijks op basis van kwalitatieve en kwantitatieve gegevens het middelengebruik van jongeren en jongvolwassenen in kaart. Sinds 2017 wordt de methodiek van Antenne ook toegepast in de regio Gooi en Vechtstreek.

Gooi en Vechtstreek is een samenwerkingsverband van de gemeenten Blaricum, Gooise Meren, Hilversum, Huizen, Laren en Wijdmeren. De gemeente Eemnes is gedeeltelijk toegetreden. Tot eind maart 2022 behoorde ook Weesp tot de regio.



Figuur II.1: Gemeenten in Gooi en Vechtstreek⁶

Gooi en Vechtstreek kent circa 240.000 inwoners, waaronder ongeveer 26.000 in de leeftijdscategorie 15 tot 25 jaar.⁷

⁵ Zie: www.hva.nl/antenne-amsterdam.

⁶ *Provincie Noord-Holland, Regionale bestuurskracht Gooi en Vechtstreek.*

⁷ *Regionale kerncijfers Nederland*, CBS StatLine.

1.1 Een gecombineerde monitor

Om zicht te krijgen op het gebruik van tabak, alcohol en andere drugs onder jongeren en jongvolwassenen in de regio worden in Antenne drie deelonderzoeken uitgevoerd: een panelstudie, een survey, en analyse van laboratoriumuitslagen van de drugstestservice.

Door middel van interviews met een **panel** van deskundigen wordt een algemeen beeld geschetst van de leefwereld, vrijetijdsbesteding en middelengebruik van **risicojongeren** in Gooi en Vechtstreek. In het panel zijn professionals vertegenwoordigd, maar sinds twee jaar ook een of meer jongeren die als 'ervaringsdeskundige' reflecteren op hun eigen vriendengroep.

De panelstudie levert rijke verhalen over jongeren in de regio, maar kan geen precieze cijfers leveren over het middelengebruik. Daartoe omvat Antenne Gooi en Vechtstreek ook een jaarlijkse **survey** onder specifieke groepen jongeren of jongvolwassenen. In voorgaande edities waren dat uitgaanders, mbo-studenten en jongeren in de jeugdzorg. In 2020 is wegens de coronapandemie gekozen voor een online survey waaraan iedereen van 16 jaar en ouder kon meedoen. In 2023 is voor de eerste maal een survey uitgevoerd bij voetbalclubs, waarmee een nieuwe doelgroep werd aangeboord.

Andere kwantitatieve gegevens in Antenne Gooi en Vechtstreek komen uit analyses van de testresultaten van drugs die door gebruikers worden aangeboden bij de Hilversumse **drugstestservice**.

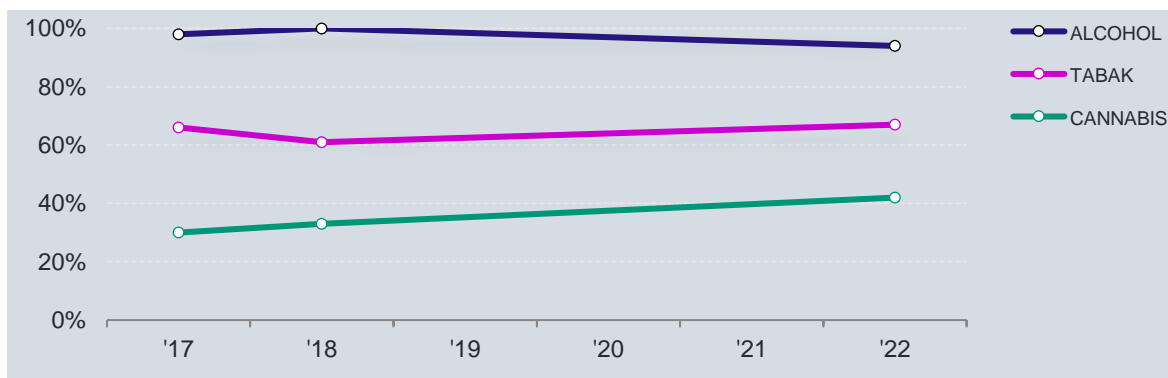
2 Cijfers voorgaande Antennes

Sinds 2017 zijn in het kader van Antenne Gooi en Vechtstreek drie surveys onder uitgaanders uitgevoerd, een survey onder mbo'ers, een survey onder jongeren in de jeugdzorg, en een speciale online coronasurvey. Kernresultaten rond *huidig* (laatste 4 weken) gebruik van alcohol, tabak en cannabis, en *recent* (laatste 12 maanden) gebruik van ecstasy, cocaïne en amfetamine worden hier kort weergegeven.⁸

2.1 Uitgaanders

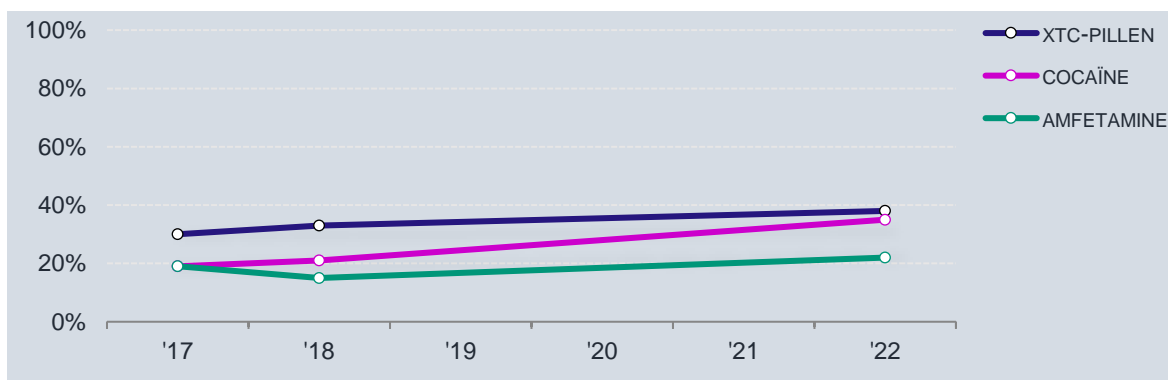
In 2017, 2018 en 2022 is het publiek in uitgaansgebieden met cafés en clubs in de regio onderzocht. Bij de laatste uitgaanssurvey was 94% een huidige drinker, 67% een huidige roker, en 42% een huidige blower. Alcoholgebruik de laatste 4 weken was weliswaar licht gedaald ten opzichte van vijf jaar daarvoor, maar dat verandert weinig aan het beeld dat bijna alle uitgaanders alcohol drinken. Gebruik van tabak en cannabis was vergelijkbaar met de voorgaande meting, maar het aandeel dagelijkse rokers en blowers nam wel toe.

⁸ Volledige rapportages met aanvullende cijfers zijn te vinden op www.hva.nl/antenne-gooi.



Figuur II.2: Huidig (laatste 4 weken) gebruik van alcohol, tabak en cannabis onder uitgaanders in Gooi en Vechtstreek⁹

Tussen 2018 en 2022 bleef het aandeel gebruikers van xtc-pillen (38%) en amfetamine (22%) in de laatste 12 maanden onder uitgaanders gelijk, maar gebruik van cocaïne nam toe van 21% naar 35%. De grootste stijger was 3-MMC/4-MMC (van 1% naar 22% recent gebruik); de grootste daler was lachgas (van 36% naar 13%).



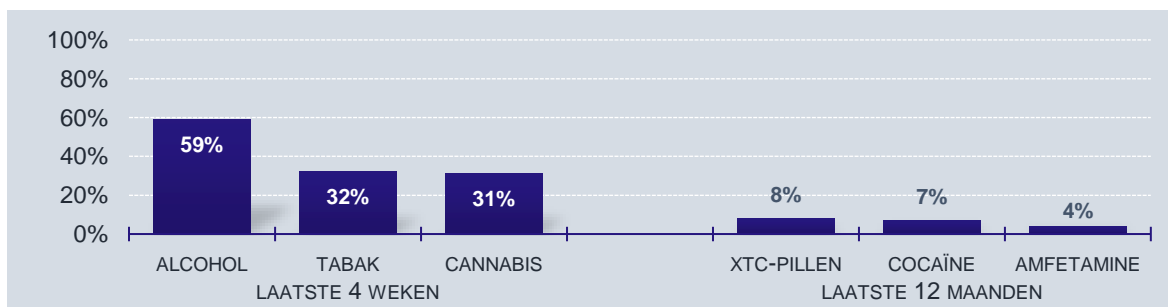
Figuur II.3: Recent (laatste 12 maanden) gebruik van xtc-pillen, cocaïne en amfetamine onder uitgaanders in Gooi en Vechtstreek⁹

2.2 Mbo

Jongeren op het mbo in Hilversum (allen 16+) zijn tot nu toe één keer onderzocht, in 2021. Ze zijn jonger dan de hierboven beschreven uitgaanders en laten over het algemeen ook lagere gebruikspercentages zien.

Zes op de tien onderzochte mbo'ers waren huidige drinkers (59%), drie op de tien huidige rokers (32%) en eveneens drie op de tien huidige blowers (31%). Recent druggebruik was 8% voor xtc-pillen, 7% voor cocaïne en 4% voor amfetamine. Lachgas was met 16% recent gebruik bij mbo'ers populairder dan deze stimulantia.

⁹ Steekproefgrootte respectievelijk 155, 184 en 107. Gemiddelde leeftijd 21-22 jaar. Luijk SJ, Nabben T & Korf DJ (2018) *Antenne Gooi en Vechtstreek 2017*, Bongor Instituut voor Criminologie | Korf DJ, Benschop A & Nabben T (2019) *Antenne Gooi en Vechtstreek 2018*, UvA/HvA/Jellinek | Benschop A & Nabben T (2023) *Antenne Gooi en Vechtstreek 2022*, Hogeschool van Amsterdam.

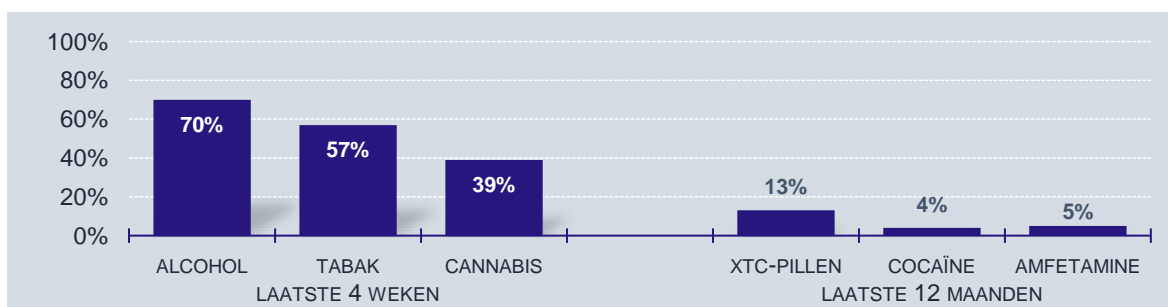


Figuur II.4: Huidig (laatste 4 weken) gebruik van alcohol, tabak en cannabis, en recent (laatste 12 maanden) gebruik van xtc-pillen, cocaïne en amfetamine onder mbo'ers in Gooi en Vechtstreek¹⁰

2.3 Jeugdzorg

In 2019 is een survey uitgevoerd onder Youké-cliënten van 16 jaar en ouder in de jeugdzorg. Net als bij de mbo'ers, ligt de gemiddelde leeftijd in de jeugdzorgsurvey lager dan in de surveys onder uitgaanders.

De meerderheid van de onderzochte jeugdzorgcliënten was huidige drinker (57%) en huidige roker (57%); een flink deel was huidige blower (39%). Recent gebruik van de klassieke stimulantia was relatief beperkt. Lachgas was daarentegen populair: bijna de helft had de laatste 12 maanden lachgas gebruikt (48%).



Figuur II.5: Huidig (laatste 4 weken) gebruik van alcohol, tabak en cannabis, en recent (laatste 12 maanden) xtc-pillen, cocaïne en amfetamine onder jeugdzorgjongeren in Gooi en Vechtstreek¹¹

2.4 Antenne NL Corona Special

In 2020 is de gebruikelijke survey op locatie in Gooi en Vechtstreek wegens de coronapandemie eenmalig vervangen door een landelijke online Antenne NL Corona Special survey, waarin gedurende acht maanden doorlopend informatie werd verzameld over veranderingen in het gebruik van genotmiddelen in coronatijd. Hieraan deden 209 inwoners van Gooi en Vechtstreek mee.¹²

Resultaten wezen uit dat de lockdowns nogal impact hadden gehad op mensen die drinken, roken of blowen, maar dat daarin veel variatie was. Een deel van hen minderde fors of stopte helemaal; anderen gebruikten juist (veel) meer alcohol, tabak of cannabis. Door de sluiting van het uitgaansleven werden ecstasy en andere uitgaansdrugs maar weinig gebruikt.

¹⁰ Steekproefgrootte 148. Gemiddelde leeftijd 18 jaar. Nabben T & Benschop A (2022) *Antenne Gooi en Vechtstreek 2021*, Hogeschool van Amsterdam.

¹¹ Steekproefgrootte 23. Gemiddelde leeftijd 17 jaar. Benschop A & Nabben T (2020) *Antenne Gooi en Vechtstreek 2019*, HvA/Jellinek.

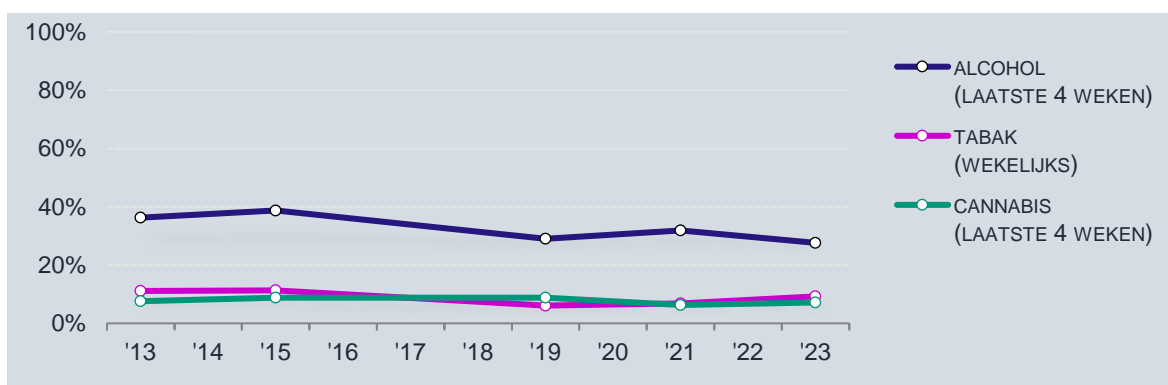
¹² Benschop A & Nabben T (2021) *Antenne Gooi en Vechtstreek 2020*, Hogeschool van Amsterdam.

3 Cijfers Gooi en Vechtstreek

Om een breder beeld te krijgen van de gebruikerspopulatie in Gooi en Vechtstreek, volgt hieronder een kort overzicht met cijfers over middelengebruik in de algemene bevolking.

3.1 Jeugd (scholieren)

De Gezondheidsmonitor Jeugd levert cijfers over jongeren uit de tweede en vierde klas van het reguliere voortgezet onderwijs in Gooi en Vechtstreek. In 2013, 2015, 2019 en 2023 werden reguliere metingen uitgevoerd; in 2021 vond een extra coronameting plaats. Bij de meest recente meting had 31% ooit alcohol gedronken, 18% ooit tabak gerookt en 13% ooit hasj of wiet gebruikt. De laatste 4 weken dronk 28% alcohol en gebruikte 7% cannabis. Markant resultaat is dat het aandeel wekelijkse rokers (9%) in 2023 kleiner was dan het aandeel wekelijkse vapers, dat steeg van 1% in 2019 naar 11% in 2023. In totaal rookte en/of vapede 14% in 2023 ten minste 1 keer per week.



Figuur II.6: Gebruik van alcohol, tabak en cannabis scholieren (2^e en 4^e klas voortgezet onderwijs) Gooi en Vechtstreek¹³

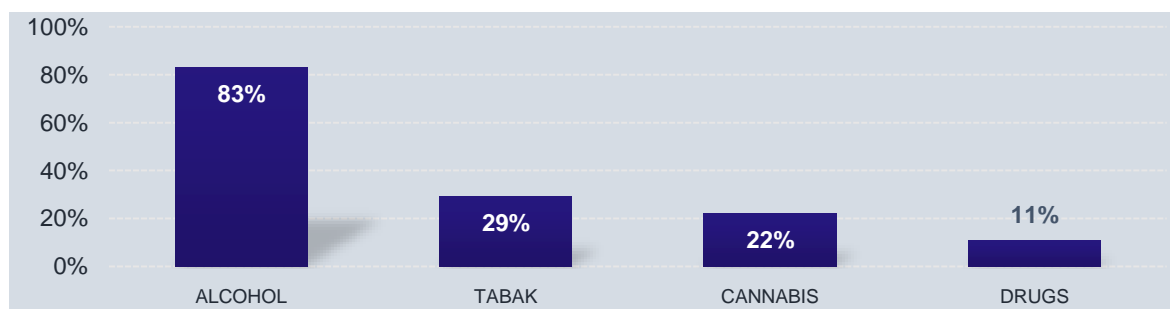
Er zijn grote verschillen naar leeftijd binnen deze onderzoeksgroep. Vierdeklassers (ca. 15-16 jaar) vaperen meer dan twee keer zo vaak, drinken meer dan drie keer zo vaak, roken vijf keer zo vaak en blowen zes keer zo vaak als tweedeklassers (ca. 13-14 jaar).¹⁴

3.2 Jongvolwassenen

In 2022 is in de nasleep van de coronaperiode een landelijke online Gezondheidsmonitor Jongvolwassenen opgetuigd, waarvoor 16-25-jarigen zijn benaderd via sociale media en intermediairs. Ook GGD Gooi en Vechtstreek haakte hierbij aan. Bij deze eerste editie had 83% van de jongvolwassenen in de regio de laatste 4 weken alcohol gedronken, rookte 29% weleens (17% rookte dagelijks) en blowde 22% de laatste 4 weken.

¹³ [Tabellenboek Corona Gezondheidsmonitor Jeugd 2021](#), GGD Gooi en Vechtstreek (cijfers 2013) | [Tabellenboek Corona Gezondheidsmonitor Jeugd 2023](#), GGD Gooi en Vechtstreek (cijfers 2015-2023).

¹⁴ Wekelijks vaperen 15% versus 6%, afgelopen maand alcohol 40% versus 12%, wekelijks roken 15% versus 3%, afgelopen maand cannabis 12% versus 2% ([Tabellenboek Corona Gezondheidsmonitor Jeugd 2023](#), GGD Gooi en Vechtstreek).



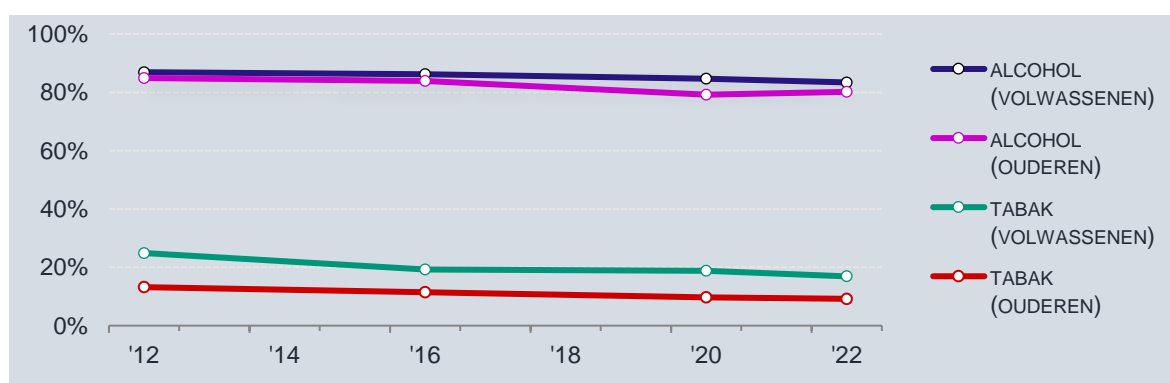
Figuur II.7: Gebruik van alcohol, tabak, cannabis en andere drugs jongvolwassenen Gooi en Vechtstreek¹⁵

Eén op de negen (11%) gebruikte de laatste 4 weken drugs (anders dan cannabis of lachgas).¹⁶ Binnen de categorie drugs vormden xtc (7%), cocaïne (4%) en 3-MMC/4-MMC (2%) de top drie.

3.3 Volwassenen en ouderen

Sinds 2012 participeert GGD Gooi en Vechtstreek in een landelijk vierjaarlijks gezondheidsonderzoek onder volwassenen (19 t/m 64 jaar) en ouderen (65+ jaar) in de regio. In 2022 is een extra corona-editie uitgevoerd.

Volgens de meest recente meting drinkt 83% van de volwassenen en 80% van de ouderen in Gooi en Vechtstreek weleens alcohol. Naast drinken in het algemeen, wordt ook gekeken naar overmatig alcoholgebruik.¹⁷ Dit gold voor 19% van de volwassenen en 26% van de ouderen. Deze percentages liggen hoger dan het landelijk gemiddelde. Roken doet 17% van de volwassenen en 9% van de ouderen. Daarbij valt op dat het aandeel rokers daalt naarmate de leeftijd toeneemt. Ten opzichte van de vorige meting (2020) bleven gebruikscijfers voor alcohol en tabak gelijk.



Figuur II.8: Gebruik van alcohol en tabak algemene bevolking Gooi en Vechtstreek¹⁸

¹⁵ [Corona Gezondheidsmonitor Jongvolwassenen 2022](#), GGD'en en RIVM.

¹⁶ Xtc, cocaïne, amfetamine, GHB, ketamine, paddo's/truffels, 2C-B of 3-MMC/4-MMC.

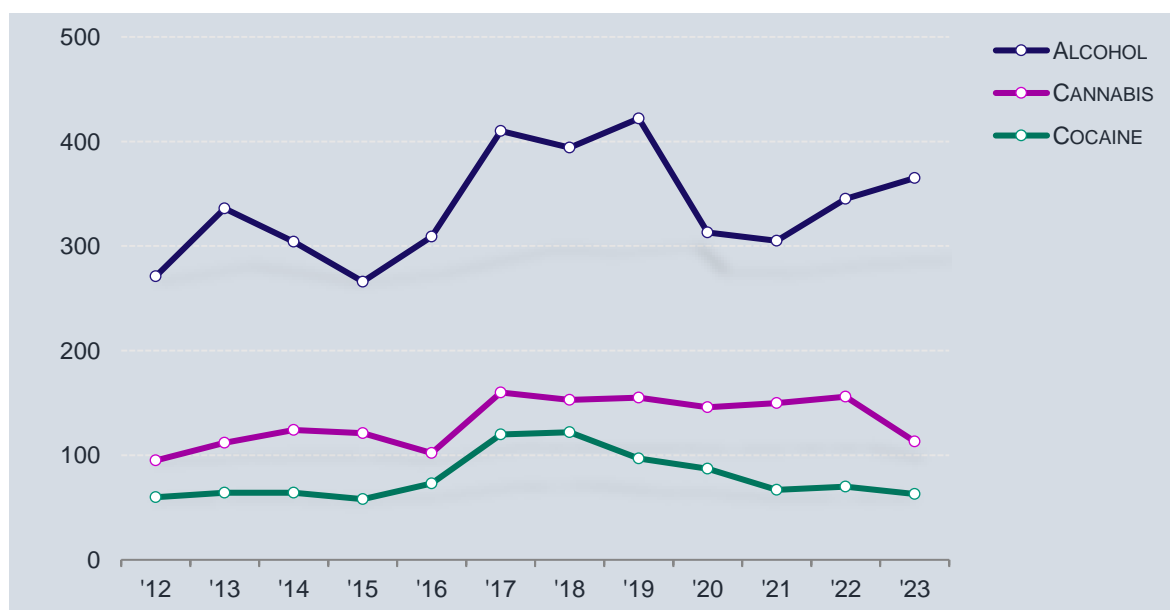
¹⁷ Voor mannen meer dan 14 glazen per week en voor vrouwen meer dan 7 glazen per week.

¹⁸ [Cijferboek Gezondheidsmonitor 2020](#), GGD Gooi en Vechtstreek | [Tabellenboek Gezondheidsmonitor 2022](#), GGD Gooi en Vechtstreek.

In 2020 (maar niet in 2022) is ook gevraagd naar cannabis, lachgas en harddrugs. Destijds had 11% van de volwassenen het afgelopen jaar cannabis gebruikt, 2% lachgas en 7% drugs als xtc, cocaïne, amfetamine, lsd, GHB, ketamine, 2c-B, of truffels/paddo's. Bij ouderen lag het gebruik van deze middelen onder de 1%.

3.4 Verslaving

Cijfers over mensen onder behandeling in de verslavingszorg ontbraken de laatste jaren als gevolg van gewijzigde privacywetgeving.¹⁹ De nationale gegevensverzameling is inmiddels weer opgestart, maar er worden uitsluitend landelijke cijfers gepubliceerd. Als alternatief worden hier de instroomcijfers van Jellinek Gooi & Vechtstreek gepresenteerd, met daarbij de kanttekening dat Jellinek niet de enige aanbieder van verslavingszorg in de regio is.²⁰



Figuur II.9: Instroom cliënten Jellinek Gooi en Vechtstreek²¹

De totale instroom van 2023 betrof 734 cliënten; een lager aantal dan het jaar daarvoor (892). Bij de jaarlijkse aanmeldingen voor behandeling bij Jellinek Gooi en Vechtstreek staat alcohol bovenaan, op afstand gevolgd door cannabis en cocaïne.²² Aanmeldingen voor alcohol stegen de jaren voor corona, namen tijdens de coronaperiode sterk af, maar stijgen sindsdien weer. Aanmeldingen voor cannabis waren vijf jaar stabiel (ook tijdens corona), maar daalden in 2023. Aanmeldingen voor cocaïne laten de laatste jaren een licht dalende lijn zien.

¹⁹ Verslavingszorggegevens worden verzameld in het Landelijk Alcohol en Drugs Informatie Systeem (LADIS).

²⁰ Andere aanbieders in Hilversum en Bussum zijn o.a. Phase 01, Spoor6, SolustionS en Vida ([ZorgkaartNederland](#)).

²¹ Interne cijfers Jellinek.

²² Deze top drie komt overeen met het landelijke beeld (Wisselink DJ, Van der Slink JB & Kerssies JP (2024) *Kerncijfers Verslavingszorg 2018 - 2023*, LADIS, Stichting IVZ).

Na deze top drie volgden in 2023 (met veel lagere cijfers) aanmeldingen wegens onder andere gokken, opiaten en benzodiazepinen.²³

4 De volgende hoofdstukken

In de volgende hoofdstukken gaan we in op patronen en trends in middelengebruik onder jongeren en jongvolwassen in Gooi en Vechtstreek in 2023. De resultaten van de interviews met het panel worden in **hoofdstuk III** besproken. De bevindingen van de voetbalsurvey worden in **hoofdstuk IV** gepresenteerd. Tot slot wordt in **hoofdstuk V** op basis van informatie uit de panelstudie, aangevuld met een analyse van gegevens van de testservice, een beschrijving gegeven van de drugsmarkt. Meer gedetailleerde informatie over onderzoeksmethoden en tabellen zijn te vinden in **VI Bijlagen**.

²³ Aantallen overige aanmeldingen (minimaal tien): gokken (63), opiaten (23), benzodiazepinen (16), amfetamine (12) en GHB (12).



PANEL RISICOJONGEREN

1	Professionals én jongeren	18
2	Werkveld, groepen en problematiek	18
2.1	Professionals	18
2.2	Uitgaanders	19
2.3	Groepen en kenmerken	19
2.3.1	Leefgebieden en risicofactoren	22
3	Uitgaan en middelengebruik	23
3.1	Alcohol	25
3.2	Nicotine: tabak, snus en vpen	27
3.3	Cannabis	28
3.4	Overige middelen	29
3.4.1	Lachgas	30
3.4.2	Stimulantia	30
3.4.3	Overige middelen	31
4	Samenvatting	31

1 Professionals én jongeren

In deze zevende meting van Antenne Gooi en Vechtstreek zijn opnieuw professionals bevestigd over de leefwereld, vrijetijdsbesteding en middelengebruik van groepen (risico)jongeren. Voor de derde keer op rij zijn ook uitgaande jongeren bevestigd over het middelengebruik in de regio. De panelstudie bestaat daarmee een mix van informanten die vertrouwd zijn met het veiligheids- en sociale domein als ook het uitgaansdomein.

2 Werkveld, groepen en problematiek

Er zijn vier professionals geïnterviewd (allen face-to-face) en informele gesprekken gevoerd met jongeren in een uitgaansgebied over middelengebruik in hun omgeving. We schetsen eerst de werkvelden van de professionals en gaan daarna in op de uitgaanders. De gebruikte namen zijn pseudoniemen.

2.1 Professionals

Drie van de vorig jaar geïnterviewde professionals hebben het panel verlaten:

- Jongerenwerker Isaak is vervangen door collega Yasin.
- Straathost Timo had een tijdelijke aanstelling en is niet vervangen door een collega.
- Maatschappelijk schoolwerker Louisa kan wegens een volle agenda en het uitvallen van een collega geen tijd meer vrij maken voor een interview.

Voor de twee vertrekkende panelleden die niet werden vervangen door een collega zijn nieuwe professionals gezocht en gevonden. De vier professionals zijn geïnterviewd in oktober-november 2023.

Paneldeelnemers

Ambulant hulpverlener en **jongerencoach** Nouri is een terugkerend panellid. Hij runt een sportschool in een kleine gemeente in de regio en coacht jongeren die kampen met een veelzijdige thuisproblematiek. Hij is goed bekend met hun leefwereld en maakt een kordate indruk. Hij toont compassie zolang een jongere ook daadwerkelijk zijn gedrag wil veranderen. Voor jongeren die ja zeggen, maar nee doen, heeft hij geen geduld (meer). Jongeren die bij hem aankloppen weten dat ook.

Ambulant sociaal werker Yasin (vervanger van Isaak) heeft een persoonlijke aanpak door jongeren altijd centraal te stellen en gebruik te maken van de kracht van het ontwikkelen van een eigen gezond sociaal netwerk. Hij werkt in het centrum van Hilversum. "De uitdaging is dat ze je blijven vertrouwen. Ze zijn erg gevoelig voor status op jonge leeftijd."

Nieuw in het panel is **schoolmentor** Ayla die ruim anderhalf jaar werkt op het ROC Productief Leren op mbo-niveau 1 en 2. Met een paar andere leerkrachten begeleidt ze circa honderd kwetsbare kinderen. Zelf begeleidt ze een groep van 22 kinderen die ze 'hartstikke goed' kent omdat ze de hele dag bij hen is.

Nieuw panellid en **preventiedeskundige** Omar werkt o.a. in een kwetsbare buurt in Hilversum-Oost waar hij betrokken is bij een campagne om meer aandacht te vragen voor de gevaren van roken. Daar voert hij veel straatgesprekken met jongeren. Maar de focus voor het interview voor deze panelstudie zijn Gooise jongeren die voor alcoholintoxicatie zijn opgenomen in het ziekenhuis. In de nazorg voert hij gesprekken met deze jonge groep.

2.2 Uitgaanders

In de voorgaande twee metingen werden ook jonge uitgaanders als panellid geïnterviewd, die als insiders over het middelengebruik binnen hun vriendengroep vertelden. Deze keer hebben we in het weekend een avond/nacht veldwerk gedaan in het uitgaansgebied van Hilversum en gesproken met groepjes jongvolwassenen. De impressies van stappers zijn een waardevolle toevoeging op de verhalen van de professionals. We hebben informele gesprekken gevoerd met circa vijftientig jonge stappers, verdeeld over acht groepjes op verschillende plekken in het in uitgaansgebied.

2.3 Groepen en kenmerken

De jongerengroepen die dit jaar in beeld zijn vertegenwoordigen uiteenlopende werelden en leefstijlen, maar zijn geen afspiegeling van de doorsneejeugd in Gooi en Vechtstreek. Het gaat hier vooral om groepen met een zekere problematiek (sommige meer dan andere) in de directe omgeving (thuis) en/of sociale omgeving (straatgroepen) op school en/of waar sprake is van risicogedrag bij middelengebruik (vooral alcohol, cannabis en nicotinehoudende producten). De professionals vertellen vanuit hun positie als mentor, coach, sociaal werker en preventiewerker over jongeren die ze tegenkomen in hun werkveld. Ze zijn sociaal gedreven en staan dicht bij de belevingswereld van jongeren, maar kunnen hier niet als insider over vertellen, zoals de uitgaanders doen.

Ayla (schoolmentor) begeleidt leerlingen die op een of andere reden niet goed mee kunnen komen op de middelbare school. Corona heeft een flinke impact gehad op hun leven. Ze worstelen met verschillende problematiek, van pestgedrag tot aandachtstoornissen of ingrijpende incidenten in de persoonlijke leefsfeer. "De groep is eigenlijk heel nonchalant en optimistisch, maar heeft een onrealistisch toekomstbeeld over wat ze later willen worden."

Yasin (sociaal werker) brengt veel uren op straat door en voert gesprekken met (buurt)jongeren. Sommige groepen zijn 'chill', terwijl bij andere vaker sprake is van overlast, dan wel van enige (soms ernstige) problematiek in de thuissituatie.

Nouri (coach) probeert de 'vastlopers' op zijn terrein met regulatie- en emotietrainingen weer in het gareel te krijgen. Het gaat om jongeren die verkeerde of juist geen keuzes kunnen maken. Zijn filosofie is dat sport je voorbij de verveling helpt, waardoor je minder zin krijgt in blowen. Sport als middel dus om meer grip te krijgen op je leven. "Ze denken dat ze hun leven onder controle hebben maar onderschatten vaak de

problematiek. Het feit dat ze nog geen politiecontacten hebben – waar ze mee pochen – wil nog niet zeggen dat het ook lekker gaat. Ze zijn goed in ontkenning.”

Omar (preventiewerker) voert na een ‘alcoholbinge’ en opname in het ziekenhuis thuisgesprekken met jongeren (14-18 jaar) en met hun ouders als ze minderjarig zijn. Zijn beeld is dat het doorgaans goed opgeleide ouders zijn met een ‘permissieve opvoedstijl’ en ze de neiging hebben om het urgente voorval weg te wimpelen.

De **uitgaanders** (17-28 jaar) die we spraken in het horecagebied in Hilversum vertelden over de Gooise feestcultuur en middelengebruik. Ongeveer de helft van hen zegt ervaring te hebben met uitgaansdrugs (vooral stimulantia, narcosemiddelen en psychedelica). Degenen zonder ervaring met uitgaansdrugs kennen meestal wel vrienden die gebruiken.

Een overzicht van de professionals en groepen jongeren die deze meting beslaat, staat weergegeven in onderstaande *Figuur III.1*.

GROEPEN	KENMERKEN	THEMATIEK
Schoolmentor Ayla		
ROC	Circa 100 scholieren 15-20 jaar, 67% man, multi-etnisch	Ondersteuning bij: pestgedrag, trauma's, concentratieproblemen etc.
Jongerencoach Nouri		
Sportschool en straatcontacten	Circa 100 jongeren 12-27 jaar, 80% man, multi-etnisch	Straatjeugd in groepen van wisselende formatie.
Sociaal werker Yasin		
Straat- en hanggroepen	Circa 80 buurtjongeren 12-24 jaar, multi-etnisch	Leefwereld, straat en thuisproblematiek
Preventiewerker Omar		
Jongeren met alcoholintoxicatie	Tientallen jongeren per jaar 14-18 jaar	Alcoholproblematiek
Uitgaanders		
Vriendengroepjes uitgaansleven	Circa 25 uitgaanders 17-28 jaar	Uitgaan en middelengebruik (in Gooi en Vechtstreek en daarbuiten)

Figuur III.1: Overzicht panelleden en groepen jongeren

Kwetsbare groepen

De verhalen van panelleden over jongerenwerelden in Gooi en Vechtstreek gaan vooral over (kwetsbare) groepen op school en op straat. Over boefjes, alto's en blowers, maar ook over sportieve skaters, rappers en jonge influencers op internet. De aard van de groepen verschilt van toegankelijk tot gesloten en moeilijk bereikbaar. Nouri coacht jongeren uit rijke milieus met carrièreouders en weinig tijd, maar ook jongeren die na scheiding van de ouders tussen wal en schip raken. Hij typeert zijn cliënten als een afspiegeling 'van kakker tot Marokkaan'. Ook Yasin ziet verschillende subcultuurtjes van 'sportieve tieners' tot 'boefjes' die de grenzen opzoeken. Hij ziet dat het type school vaak bepalend is voor de stijl die jongeren uit willen stralen.

“Internationale studenten zijn meestal braaf en blijven bijeen, terwijl Marokkaanse jongeren makkelijk met anderen mengen. Bij kak blijft veel achter gesloten deuren.”

Visie en aanpak professionals

De professionals vertelden in vorige metingen over hun werk en aanpak jegens de groepen waar ze mee werken. Jongeren die zich op 'gevaarlijk pad' begeven moet je het liefst zo vroeg mogelijk corrigeren, om zo

erger te voorkomen. Deze visie wordt vooral vertolkt door professionals die werken met jongeren op straat en/of die zich richting criminaliteit dreigen te bewegen. Duidelijk regels stellen is daarom belangrijk, vindt Nouri, die met zijn team behalve op scholen ook op straat actief is en afgehaakte streetwise jongeren die door anderen zijn opgegeven probeert te motiveren. Vaak begint het met wegblijven op school, ouders die geen grip meer hebben en boa's die ze vaker op straat zien dan andere jongeren. Het beoefenen van sport (in zijn geval kickboksen) is een beproefde interventie voor het schaven aan mentale weerbaarheid en het bijbrengen van meer discipline. Sinds enige tijd is de aanpak van zijn team ook uitgebreid naar het schooldomein waar gesprekken worden gevoerd met scholieren die dreigen vast te lopen. Sinds corona zijn scholen sneller bereid mee te werken aan interventies van buitenaf met als doel om meer focus op het leren te krijgen.

Ayla is schoolmentor van een klas van 22 leerlingen (15-20 jaar) in een kwetsbare positie. De meeste zorgen heeft ze over kinderen met een licht verstandelijke beperking (LVB). Het leren herkennen van een lichte beperking vergt soms speciale aandacht. De leerlingen kunnen zich verbaal goed uitdrukken, zijn streetwise of presenteren zich heel adequaat, waardoor het niet meteen opvalt. Soms lijkt het of leerlingen onwelwillend of ongemotiveerd zijn als ze uitvallen, terwijl ze dan worstelen met onderliggende psychische klachten. Omdat jongeren met een LVB makkelijk beïnvloedbaar zijn, wordt er in hun omgeving soms misbruik van hen gemaakt bij het ronselen voor 'illegale klusjes'. Maar ze wil ook een kanttekening plaatsen, naast de zorgen die er zijn:

"Het is zeker niet allemaal ernstig en zorgelijk, want mijn beeld van hen is ook dat het superleuke jongens en meiden zijn. Ze zijn lief en respectvol en zijn heel eerlijk. Ze vertellen alles tegen me. Typerend is dat ze in het moment leven."
(Ayla, schoolmentor)

Yasin (sociaal werker) werkt buurtgebonden en vindt vroegsignalering belangrijk. Wat gebeurt er op schoolpleintjes, op welke plekken zitten spijbelaars met duikgedrag, waar wordt er gevapet en geblowd? In de zomermaanden als jongeren meer tijd op straat doorbrengen, worden er als interventie meer sportactiviteiten gedraaid. Hij ziet dat groepen soms ook onvoorspelbaar zijn. Ze groeien op in een 'snelle wereld' en sommigen raken snel overprikkeld door sociale media, influencers of gasten in de buurt die succesvol zijn. Door sociale media te delen met zijn groep blijft hij enigszins op de hoogte. Het irriteert hem dat sommige bewoners wel erg snel aan de telefoon hangen om overlast te melden. Dat is niet altijd terecht, vindt Yasin, die wil waken voor polarisatie in de buurt. Het delen van informatie met collega's is daarom belangrijk om patronen en bewegingen te zien. Hoe lopen de hazen? Want moeilijke groepjes zijn er ook. Over delicten in de buurt wordt hij op de hoogte gehouden door politie en boa's.

"Jongeren moeten hun ei kwijt, anders slaat de verveling toe. Ze zitten in een fase dat niks vanzelf gaat. Sommige groepen hangen in snackbars, willen opvallen of zoeken liever de luwte. In sommige groepjes zitten baasjes. Ik ken er eentje van 14 jaar die al een kop groter is dan ik. Een natuurlijke leider. Maar ik zie ook onopvallende types die de hele buurt willen controleren." (Yasin, sociaal werker)

Omar (preventiewerker) voert geregeld straatgesprekken met jongeren over roken en drinken met aandacht voor de onderliggende problematiek die deels ook buurtgebonden is. Hij gaat ook in gesprek met 'forse drinkers' die zijn opgenomen in het ziekenhuis na een alcoholintoxicatie. In de gesprekken probeert hij meer duidelijkheid te krijgen of er ook sprake is van onderliggende klachten als depressie, autistisch spectrum, verstoorde kind-ouder relatie. De interventie die daarop volgt kan een motiverende gespreksvoering zijn of adviezen om alcoholgebruik binnen de perken te houden.

2.3.1 Leefgebieden en risicofactoren

De professionals hebben zicht op verschillende probleemvelden waar jongeren mee worden geconfronteerd. Voor meer duiding bij het middelengebruik worden panelleden daarom ook bevraagd over risicofactoren in de *directe woonomgeving* (o.a. thuis, woonbuurt) en in hun *sociale omgeving* (o.a. vriendenkring, uitgaansgelegenheden, thuisfeestjes). Daarnaast zijn er ook jongeren met *psychosociale problematiek*.

Directe woonomgeving

Sommige jongeren gaan gebukt onder spanningen in de thuisomgeving, die in de coronaperiode verergerden. Maatschappelijk schoolwerker Louisa vertelde in de vorige meting dat vervangende huisvesting toen een urgent probleem was bij studenten (waaronder ook statushouders) als gevolg van conflicten thuis (o.a. scheiding ouders, ruzies, huiselijk geweld, opvoeding). Sommigen van hen leidden een zwervend bestaan. Professionals zien nog steeds jongeren die kampen met de na-ijleffecten van corona en moeite hebben om hun leven op te pakken. Scheiding en ouderlijke ruzies komen ook veel voor, met als gevolg dat jongeren vluchtgedrag ontwikkelen, afspraken niet meer nakomen of op drift raken en zich uit woede gaan verzetten. De negatieve invloedsfeer van een (criminele) groep krijgt zo makkelijker vat op een jongere die zich in de steek gelaten voelt. Jongeren kunnen uit beeld raken en doorgroeien naar hardere criminaliteit als er niet tijdig wordt ingegrepen. Andere problemen die jongeren raken zijn o.a. armoede, geringe opvoedondersteuning, thuisgeweld of een ouder in de gevangenis.

Sociale omgeving

De sociale omgeving of milieu wordt gezien als het geheel van sociale, culturele, economische en religieuze factoren die van invloed is op het gedrag en welbevinden van jongeren. Het gezin, de vriendengroep, maar ook de sociale klasse zijn hierin belangrijke determinanten. Sommigen groeien op in een omgeving met lage SES en meervoudige problematiek. Maar er zijn ook jongeren uit de midden- en rijkere milieus waar professionals mee werken. Verschillende jongerenwerkers denken dat door de invloed van digitalisering minder jongeren op straat vertoeven en ook minder naar buurt- en jongerencentra gaan.²⁴ Daar tegenover zullen er naar verwachting altijd nieuwe groepen hun opwachting maken die zich richting criminaliteit

²⁴ Onderzoek wijst er ook op dat jongeren, in vergelijking met een tiental jaar geleden, minder tijd met vrienden op straat en in de publieke ruimte spenderen, en meer tijd achter een beeldscherm en online op sociale media (Van der Laan, AM, Pleysier S & Weerman F (2020) *Hedendaagse jeugdcriminaliteit: nieuwe vragen en enkele antwoorden na een historische daling*. *Tijdschrift voor Criminologie*, 62(2-3), 115-129).

bewegen. Ze zitten in het grensgebied van first offenders en meer contacten met de politie. In de dagelijkse realiteit ziet Nouri dat het om kinderen gaat uit armere milieus. Ze leven vaker op straat en vinden makkelijker aansluiting met anderen die ook problemen hebben. “Er is sprake van een straatbehoefte: hier krijg of dwing je aanzien af. Stoer gedrag wordt gewaardeerd en je kunt geld verdienen onder andere met drugs.” Toch zijn er ook jongeren die een positieve draai hebben gemaakt en een voorbeeld voor anderen kunnen zijn. Zo heeft Nouri gezien hoe ‘ex-boefjes’ een succesvolle ‘U-turn’ hebben gemaakt naar legale activiteiten, omdat ondernemen hen in het bloed zit. Sindsdien ervaren ze veel minder stress omdat ze de straatcultuur vaarwel hebben gezegd. Sommigen zijn tot het inzicht gekomen dat je niet gestudeerd hoeft te hebben om toch goed te kunnen verdienen als dropshipper, schilder of installateur.

Psychosociale problematiek

Professionals worden met enige regelmaat geconfronteerd met verhalen en voorbeelden van jongeren die kampen met psychosociale problematiek. Soms is er een verband met chronische problematiek in hun leefomgeving. In het school- en straatdomein gaan leerlingen en buurtjongeren soms gebukt onder pestgedrag, agressie, prestatiedruk, sexting of somberheid. Ze verzuimen vaker de lessen. Bij vluchtelingen spelen soms trauma's. In het speciaal onderwijs zitten kinderen met vormen van autisme. Eenzaamheid komt ook voor bij een, volgens professionals, groeiende groep. Als gevolg van een arm sociaal netwerk missen jongeren een goede aansluiting met hun leeftijdgenoten. Kinderen met veeleisende ouders ervaren meer faalangst. Sinds enige tijd staan sommige scholen meer open voor jongerenwerkers die spreekuren draaien en jongeren ondersteunen die moeilijk mee kunnen komen. Ook worden pijnpunten met docenten besproken en geanalyseerd, met als doel dat jongeren weer meer focus krijgen op onderwijs.

3 Uitgaan en middelengebruik

In de voorgaande jaargangen vertelden professionals (in het sociale en veiligheidsdomein) vooral over alcohol- en cannabisgebruik en een beetje over lachgas. Sinds een paar jaar zijn daar, naast tabak, ook nicotinehoudende dragers (vape-pennen en snus-zakjes) bijgekomen. Gezien de (beperkte) reikwijdte van hun werkveld (o.a. school, straat, sportschool, buurthuis) was niet iedereen goed op de hoogte van andere (uitgaans)drugs zoals ecstasy en cocaïne. Met daarbij de kanttekening dat lang niet alle jongeren naar (dance)feesten gaan en ervaring hebben met uitgaansdrugs. Toch zijn er oudere, meer jongvolwassen groepen, waar wel wordt geëxperimenteerd op evenementen in de omgeving maar ook elders in de Randstad. Voor het begrip hanteren we het model *drug* (wat: soort middel, dosering, frequentie, etc.), *set* (wie: persoon, verwachting, ervaring, etc.) en *setting* (waar: locatie, met welke anderen, etc.) van Zinberg.²⁵ Met dit model kunnen we meer duiding geven aan motieven, patronen en setting van gebruik.

²⁵ Zinberg N (1984) *Drug, set, and setting: The basis for controlled intoxicant use*, Yale University Press.

In deze paragraaf ligt de focus op het middelengebruik (drug), de betekenis die jonge gebruikers daar aan geven (set) en waar ze samen komen en gebruiken (setting). Ook de impressies van professionals zijn relevant. In de vorige meting vertelde straathost Timo nog over de ruwheid in het Gooise horecagebied als gevolg van overmatig drinken en snuiven bij sommige groepen, waar een deel van buiten de regio kwam (o.a. Almere, Woerden) en 'schijt aan alles' had. Maar andersom komt ook voor bij jonge avonturiers die in het weekend in groepjes afreizen naar Utrecht en Amsterdam, twee steden met veel horeca en nachtvertier (clubs, poppodia, cabarets, raves en festivals). Voor wie het dichterbij zoekt zijn er ook (spontane) feesten in de eigen regio, buiten de reguliere nachthoreca.

Culturele verschillen en middelengebruik

In de afgelopen jaren hebben we veel uiteenlopende professionals en ook jongeren gesproken over het middelengebruik in hun groepen (o.a. scholieren, studenten, straatgroepen, uitgaanders en subcultuurtjes). Op grond van hun observaties en professionele ervaring met groepen benoemen we enkele kenmerken die hier specifiek voor gelden. De kenmerken van middelengebruik komen in grote lijnen overeen met wat wordt gevonden in Antenne Amsterdam en in de landelijke Antenne regiomonitor.²⁶

- De keuze van middelen kan per groep verschillen. Professionals zien duidelijke scheidslijnen tussen 'drinkers', 'blowers', 'snussers' en jongeren die experimenteren met ecstasy, ketamine en cocaïne en 3-MMC. Sociale, economische en culturele verschillen (aard van de groep; subcultuur) spelen een rol in de keuzes die worden gemaakt.
- Jongeren met een migratieachtergrond hebben over het algemeen vaak minder ervaring met alcohol dan Nederlandse jongeren. Jongeren in het multi-etnische (urban) feestmilieu zijn echter ontvankelijker voor speciale cocktails en alcoholmerken die juist horen bij een urban cool leefstijl.
- Jongeren met een migratieachtergrond hebben eveneens minder ervaring met uitgaansdrugs. Degenen (vaker hoger onderwijs) die clubs, raves en (elektronische) festivals bezoeken zijn op deze settings eerder geneigd te experimenteren met andere c.q. nieuwe middelen. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat de drempel voor druggebruik (vooral stimulantia) in een hedonistische setting in de multi-etnische uitgaansgroep lager ligt dan in hun eigen vriendengroep.
- Het (problematische) gebruik van middelen kan deels herleid worden naar de sociaal-culturele achtergrond. Professionals zien bij Surinaams-Nederlandse jongeren (in het onderwijs) meer cannabisgerelateerde problemen; bij de Marokkaans-Nederlandse jeugd zijn er meer problemen met lachgas en bij Nederlandse jongeren gaat het vaker om alcohol en synthetische drugs.
- Soms hoort een middel meer specifiek bij een groep. Het nicotine bevattende poeder snus is met name populair bij jonge statushouders en moslims.

²⁶ Benschop, A & Nabben, T (2024) *Antenne Amsterdam 2023*, Hogeschool van Amsterdam | Nabben T, Boekholt M & Benschop A (2024) *Antenne Nederland: Regiomonitor drugs en risicjongeren 2022-2023*, Hogeschool van Amsterdam.

- Het middelengebruik bij migrantenjongeren (vooral jonge moslims) ligt vaak gevoelig in de gelovige oudercultuur, met soms spanningen als gevolg. Toch geldt het taboe daarop nog steeds als een belangrijke beschermingsfactor en barrière tegen middelengebruik. Gelovige ouders weten zich weinig raad met experimenterende jongeren. Dit gedrag staat haaks op de ‘heldere normen en waarden’ in de geloofscultuur. Reden waarom jongeren soms heimelijk gaan gebruiken. Juist uit respect voor hun ouders.

3.1 Alcohol

Volgens de professionals is het alcoholgebruik onder minderjarigen en jongvolwassenen met een Nederlandse achtergrond in Gooi en Vechtstreek hoog.²⁷ Jongeren van niet-Nederlandse komaf hebben minder ervaring met alcohol. Overmatig alcoholgebruik bij jongeren en jongvolwassenen kan leiden tot overlast (privé of op straat). In de voorgaande metingen is het (hoge) alcoholgebruik ook vanuit een meer culturele benadering beschreven. Professionals merken vaak op dat drinkpatronen en -gedrag soms diep zijn ingesleten en een afspiegeling zijn van de regionale (bourgondische) drinkcultuur onder volwassenen.²⁸ Het gebruik van alcohol in Gooi en Vechtstreek is stevig verankerd in de cultuur.²⁹ Beveiligers, boa’s en portiers in horecagebieden krijgen het met enige regelmaat aan de stok met aangeschoten (groepjes) jongeren. Wat de toegang tot kroegen betreft zijn er (nog steeds) plekken waar minderjarigen eenvoudig naar binnen kunnen. Daarnaast vangen we in de interviews vaak op dat alcohol voor jongeren uit de betere milieus een statussymbool is. Sommige ouders faciliteren alcoholgebruik en spreken hun kinderen weinig aan op hun ongeremde drinkgedrag. Op sommige middelbare scholen hangt extra info over de gevaren van binge drinken.

Behalve thuis en de bekende hotspots (oude haven; station; kwekerijen) zijn ook andere (in)drinkplekken als garages, boxen en auto’s in zwang. Professionals denken dat dit fenomeen niet zo groot is. Het Gooi heeft geen drankketencultuur zoals het platteland, waar jongeren elkaar opzoeken in schuren, caravans, keten en hokken. Het meer openlijke gebruik van alcohol (buiten de horeca) zou hier daarom eerder opvallen. Het imago van grote drankinname heeft volgens professionals geleid tot een weinig flatteus beeld van de Gooise jeugd. Hoewel soms overtrokken, blijven nieuwsberichten dat beeld bevestigen. Maar eerder (in 2022) is ook al opgemerkt dat het bij de royale inname van alcohol in ‘mediastad’ Hilversum lang niet alleen om jeugd gaat. Ook oudere stapgroepen gaan weleens over schreef.

²⁷ Bij de jeugdigen in het algemeen ligt binge drinken niet boven het landelijk gemiddelde (*Tabellenboek Corona Gezondheidsmonitor Jeugd 2023*, GGD Gooi en Vechtstreek) en ook zwaar drinken door jongvolwassenen in het algemeen is vergelijkbaar met het landelijk gemiddelde (*Corona Gezondheidsmonitor Jongvolwassenen 2022*, GGD'en en RIVM). Specifieke cijfers over alcoholgebruik door jongeren met een Nederlandse achtergrond ontbreken echter.

²⁸ Gooi en Vechtstreek staat op plek vier van regio's met het hoogste percentage overmatige drinkers onder volwassenen (*Gezondheidsmonitor; bevolking 18 jaar of ouder, regio, 2022*, CBS Statline).

²⁹ *Preventie- en Handhavingplan alcohol en drugs 2021 t/m 2024*, Regio Gooi en Vechtstreek.

Zoals gezegd zien professionals in groepen met een migratieachtergrond weinig alcoholgebruik. Sommigen pochen er weleens over, maar het blijft vooral bij grootspraak, denkt Ayla. Alcohol heeft bij veel migrantenjongeren weinig status. Slechts een minderheid drinkt. Voor topmerken zijn de meesten, in hun groepen althans, niet gevoelig. Dit jaar is echter een groep vertegenwoordigd waarbij overmatig alcoholgebruik geleid heeft tot een ziekenhuisopname. Omar (preventiewerker) probeert in gesprekken met de jongere een reconstructie te maken van het voorval en wat er precies gebeurde. Jongeren vinden het in het begin moeilijk, maar aan het einde zijn ze opgelucht als ze hun verhaal verteld hebben. Een reconstructie van tientallen gesprekken laat een volgend patroon zien:

- De jongeren die een alcoholintoxicatie krijgen zijn vaak beginnende drinkers en zitten nog in een experimentele fase als ze een 'grey-out' (soort black-out) krijgen.³⁰ Ze vallen soms plots neer. Sommigen worden pas wakker in het ziekenhuis. Opvallend is dat ze vaak niet eens zoveel alcohol hebben gedronken.
- De incidenten gebeuren in meerderheid op huisfeestjes, vaak zonder aanwezigheid van de ouders die het wel hebben gefaciliteerd.
- Soms zijn het feesten voorafgaand aan het uitgaan met vrienden.
- Bij het oorspronkelijke kerngroepje van vrienden, sluiten zich gedurende de avond vaak ook vrienden van andere vrienden en/of kennissen aan.
- In sommige gevallen is een uit de hand gelopen alcoholspelletje met een competitie-element (in één teug naar binnen) een reden dat het mis gaat.
- Op de feestjes wordt niet uit standaardglazen gedronken en soms gewoon uit de fles. Vaak gaat het om bier, Bacardi-cola of shotjes sterke drank. In gesprekken laat Omar met behulp van maatbekertjes zien dat dosering bij alcohol belangrijk is.
- Meestal blijft het bij een incident.

Bij jongeren met een alcoholintoxicatie die niet aan dit beeld voldoen, is er vaak sprake van een intergenerationele (ouder die veel drinkt) of andere onderliggende problematiek. Risicodrinken komt dan vaak voor. Sommige jongeren zitten al in therapie of zijn in afwachting van zorgbehandeling.

Het valt Omar verder op dat je het bij een incident niet altijd van je omgeving moet hebben. Jonge omstanders reageren lang niet altijd met empathie. De groep wacht zo lang mogelijk met een ambulance bellen. Meestal is er eentje (helper) die zich ontfermt over degene die out gaat. Het gebeurt weleens dat een helper zich niet meer prettig voelt in de groep.

Gezien de omvang van het alcoholgebruik, de cultuur daaromheen en de generationele bekrachtiging van volwassenen (ouders), hameren professionals erop dat alcoholpreventie breed ingezet moet worden en behalve bij jongeren ook gericht moet zijn en blijven op ouders, omdat zij een belangrijke spilfunctie hebben

³⁰ [Is een avond stappen slecht voor het geheugen?](#), Jellinek.nl.

in de boodschap van minder drinken. In de gesprekken met ouders en minderjarige kinderen, ziet Omar twee reacties: enerzijds ouders die meer toegankelijk en benaderbaar zijn voor een psycho-educatieve aanpak, en anderzijds ouders die de boot afhouden en niet willen praten over de gevolgen van hun eigen (hoge) drankgebruik op hun kinderen. “Alcohol is geen drugs”, dus het zal wel meevallen.

3.2 Nicotine: tabak, snus en vaperen

De wereld van tabak wordt flink opgeschud door het groeiende aanbod van nieuwe fancy nicotinehoudende producten. De klassieke sigaret lijkt terrein te verliezen. Geen sjekies en sigaretten, maar snus (nicotinezakjes) en vapes (e-sigaretten) zijn de symbolen van de nieuwe nicotinecultuur onder jongeren. In de Amsterdamse Antenne zagen we dat de nieuwe rookwetgeving oorzaak was van het terugdringen van sigaretten en joints in het uitgaansleven.³¹ Maar ook technologische innovaties van nicotinedragers (vapes en shishapennen) en andere vormen van toediening (snus) leidden landelijk vooral bij de jongste lichte tot ander gedrag.³² Wie oplet bij groepjes jongeren ziet tussen de rokers ook ‘snussers’ en ‘vapers’. De landelijke trend van een uitwaaiende nicotinecultuur zien professionals ook onder de jeugd in Gooi en Vechtstreek. Herkenbaar is ook dat de status (legaal of illegaal?) van deze nieuwe middelen niet alleen bij jongeren, maar ook bij professionals, leraren en ouders tot verwarring leidt.³³

Snus

Het viel Nouri (jongerencoach) een paar jaar geleden al op dat sommigen de hele dag door zakjes snus in hun mond stopten. Onopvallend, zodat ouders het niet door zouden hebben. Een reden, denken sommigen, waarom meiden snus nemen. Wel de high, maar niet de geur van tabak in je kleding. “Zelfs als snussers thuis zijn lopen ze met een klein zakje in de mond.” Op school wordt ook gebruikt. Nouri ziet in zijn groep snusfilmpjes van artiesten en voetballers viraal gaan. Omdat jongeren sportieve gasten met snus zien, praten ze het voor zichzelf goed. “Zij presteren toch ook goed? Waarom is het dan slecht”, hoort hij dan als hij het onderwerp aansnijdt. Een groep zegt er rustiger van te worden, terwijl een andere groep snus juist vanwege de energie aanprijst.

Ayla (mentor) weet dat snus verboden is op haar school. Jongeren mogen het niet gebruiken, maar ook niet op zak hebben. Op grond van impressies denkt ze dat snus minder populair is dan vaperen, alhoewel het gebruik van snus heimelijker gebeurt. Jongeren die daarentegen geblowd hebben pikt ze vanwege hun ogen en wazige blik er zo uit.

³¹ Benschop, A & Nabben, T (2024) *Antenne Amsterdam 2023*, Hogeschool van Amsterdam.

³² Nabben T, Boekholt M & Benschop A (2024) *Antenne Nederland: Regiomonitor drugs en risicjongeren 2022-2023*, Hogeschool van Amsterdam.

³³ Vanaf 1 januari 2023 geldt een verbod op e-sigaretten met smaken anders dan ‘tabak’, maar bestaande voorraad mocht nog verkocht worden tot 1 januari 2024 (*Regels voor de e-sigaret*, Rijksoverheid.nl). Nicotinezakjes met 0,035 of meer milligram nicotine zijn eveneens verboden, maar worden bij controles regelmatig aangetroffen (*NVWA haalt in jaar tijd 100.000 verpakkingen nicotinezakjes uit de handel*, NVWA, 13 april 2023).

Ook Yasin (sociaal werker) is het niet ontgaan dat snus in zijn buurt in opmars is. “Snus is nieuw, voor iedereen, praktisch, geurloos, makkelijk toe te dienen én je kunt het op je kamer en zelfs op school nemen.” Veel docenten hebben het niet door omdat ze het niet herkennen of andere dingen aan hun hoofd hebben. Leerlingen kopen het via Snapchat en handel op school. Het patroon van gebruik tekent zich langzaam af bij gebruikers. Er zijn ook snussers die overstappen naar het inhaleren van nicotine (vapen en roken).

Vapes

De markt van vapes is nog groter dan die van snus. Dat zien professionals duidelijk in hun werkveld. Vooral de smaakjes en fancy presentatie hebben het vapen aantrekkelijk gemaakt, zeggen professionals. Die smaakjes (mint, bubblegum, bosbes etc.) versterken bovendien het idee dat jongeren iets te kiezen hebben. Dat het vaak fruitsmaken zijn, lijkt zo onschuldig. Veel jongeren zien geen link met latente gezondheidsschade. Daar waar de sigaret is verbannen, heroveren vapes terrein. Yasin: “Dat vapen was er ineens en iedereen deed mee. Meiden doen het vaak apart ergens.” Dat vapen goedkoper zou zijn dan sigaretten is nog maar de vraag, denken professionals. Door de snelle gewenning kopen sommigen elk dag een wegwerp vape van 8 euro. Meer algemeen gezien wisselen jonge rokers hun sigaret makkelijk af met een vape en andersom. Het is ‘en-en’ ziet Ayla. Op de school van Ayla mag alleen op een speciale plek achter de lijnen worden gerookt en gevapet. Ayla schetst een duivels dilemma, waar andere collega’s ook mee worstelen. “We weten dat jongeren op deze leeftijd experimenteren, maar waar ligt de grens en moet je het meteen verbieden?” De indrukken van professionals in Gooi en Vechtstreek onderschrijven het beeld van professionals in ander regio’s: vapes zijn overal. Vapen is stoer, cool en de keur aan smaakjes verleiden tot experimenteren. Het product is zo effectief en aantrekkelijk gemaakt. Voor jongeren die vooral in het nu leven is zo’n nieuwe manier van roken heel verleidelijk geworden. Bovendien is het een gemakkelijk product dat je in je binnenzak stopt en te allen tijden tevoorschijn kunt halen. Jongeren met een business instinct en lokale influencers ruiken geld. Vapes zijn een lucratief verdienmodel geworden op straat, op school, op de hangplek én op de sportvereniging. Er zijn ook aanwijzingen dat (ex-)lachgaskoeriers zich op de vape-handel hebben gestort.

3.3 Cannabis

Gooi en Vechtstreek kent al decennialang een blowcultuur die door de normalisering en regelgeving in de loop der jaren een vaste waarde is geworden. Cannabis is voor een substantiële groep een primair middel, net als alcohol dat voor een andere groep is. De regio telt zeven coffeeshops die weinig overlast veroorzaken. Daarnaast is er een grijze en zwarte cannabismarkt in de regio met hobbytelers, thuisbezorgers en straatverkopers die ook aan minderjarigen verkopen. In groepen (met oudere vrienden) wordt vaak niet op leeftijd gelet als er een joint rondgaat. In voorgaande Antenne metingen hebben verschillende professionals erop gewezen dat blowen in verschillende groepen (leerlingen, buurtjongeren en uitgaanders) is genormaliseerd. Met de opmerking dat het hier wel vaak om groepen gaat die elkaar kennen en opzoeken in

de vrije tijd of schoolpauze. Verder valt het professionals op dat sommige jongeren ook ouders hebben die (thuis) blowen.

Nouri (coach) is niet zo blij dat blowen is genormaliseerd. Hij ziet vooral bij minderjarigen in een onstuimige levensfase een flinke adder onder het gras. Ook de individuele gevoeligheid kan verschillend zijn. De een zegt zich beter te kunnen concentreren op verschillende taken, terwijl een ander wegzinkt in droomwerelden. "Ik zie het bij een 12-jarige die laconiek wordt, dingen vergeet en zijn huiswerk niet maakt." Als hij blowers nuchter spreekt, zijn ze meer gemotiveerd en vastberaden om het voortaan anders aan te gaan pakken. Maar soms op diezelfde avond al verdampen alle goede voornemens als ze een joint voorbij zien gaan. "Dat patroon zie ik heel sterk, dat ze zichzelf uitschakelen en op pauze zetten."

Ayla (mentor) ziet een vergelijkbaar patroon bij cannabis; enerzijds voor de ontspanning, maar ook voor het onderdrukken van stress of verdriet, zoals een meisje (16 jaar) bij de echtscheiding van haar ouders. Ayla denkt dat de meerderheid van haar klas blowt. "Ik zie het als een vlucht. Er komt zoveel op ze af." Maar over wat dan stress oproept, daar wil Ayla het met ze over hebben. Niet per se over hun zogenaamde afwijkende blowgedrag. Ze kan er heel open over kan praten met haar leerlingen. De ouders weten het ook vaak. Vooralsnog merkt ze dat blowen een uitvlucht is om minder drukte in hun hoofd te willen voelen, zodat ze zich juist beter kunnen concentreren op andere taken. Sommigen blowen al voorafgaand aan school.

Yasin (sociaal werker) vindt het niet vreemd dat jongeren van zijn groep blowen. "Er is een echte blowcultuur met zeven shops." Hij ziet een waterscheiding tussen blowers die met elkaar chillen en 'djonko smoken' en de sportievelingen die blowers eerder losers vinden. En hij ziet ook de worsteling van blowers die willen stoppen, maar erachter komen dat dit zonder hulp nog niet zo makkelijk is op een leeftijd waar peer pressure van grote invloed kan zijn. Wie niet blowt is niet cool. "In het begin is het leuk, daarna ben je eraan", vertelde een jonge blower die de fase van ontkenning inmiddels voorbij is. Zolang een meerderheid van de groep blowt is het moeilijk om te stoppen. De groep van Yasin heeft veel stress over persoonlijke dingen en situaties waar ze niks aan kunnen doen: scheiding van ouders bijvoorbeeld. Daarnaast denkt hij ook dat veel kwetsbare jongeren zich niet senang voelen in deze competitieve wereld.

"De lat ligt hoog. Iedereen verwacht wat van je en dat vreet aan ze. Blowen is een manier om je malende gedachten uit te schakelen als je er niet meer uitkomt. De vriendengroep op straat voelt als een warm bad. Hier voelen ze zich ook emotioneel verbonden. Iets wat ze thuis niet kunnen vinden. Omdat ze zich beschadigd voelen gaan ze steeds meer hun eigen gang." (Yasin, sociaal werker)

3.4 Overige middelen

Jongvolwassenen die experimenteren met (uitgaans)drugs doen dit veelal op muziek evenementen en andere uitgaansgelegenheden en vaak in groepsverband. Ook feestjes bij vrienden thuis zijn populair. We beginnen deze paragraaf met lachgas, na alcohol en cannabis een ander bekend middel bij jongeren met een migrantenachtergrond. Daarna gaan we kort in op de groep uitgaansdrugs waar vooral uppers (ecstasy,

cocaïne, amfetamine en 3-MMC) en narcosemiddelen (ketamine en GHB) onder vallen. Deze stofgroepen zijn vooral in zwang bij jonge stappers.

3.4.1 Lachgas

In de voorgaande jaren zagen professionals hoe lachgas zich verspreidde in de privésfeer, in hotels, op straat en in auto's en ook hoe de kleine patronen werden ingewisseld voor grotere 2-liter tanks. Na het verbod op lachgas is het middel meer op de achtergrond geraakt en zijn er sindsdien geen navulbare tanks op de markt verkrijgbaar.³⁴ Reden waarom vaker wegwerpcilinders worden aangetroffen op straat en bij de vuilnis. Lachgaskoeriers zijn sindsdien voorzichtiger met bezorgen omdat vervoeren en verkopen van lachgas voortaan strafbaar is. De professionals zien en horen minder over lachgas, maar sluiten ook niet uit dat er groepjes zijn die nog steeds lachgas gebruiken. De scholierengroep van Ayla is vrij onbekend met lachgas. Nouri daarentegen beziet het 'slagveld' dat lachgas heeft aangericht bij een handvol jongvolwassen, voornamelijk Marokkaanse cliënten die door hun chronisch gebruik worstelen met geestelijke en lichamelijke klachten en ook sociale problemen hebben ervaren (ruzies, schulden, isolement, etc.).

Vanaf de vorige meting (2022) signaleren professionals echter een afnemende belangstelling voor lachgas. Mogelijk wordt het middel minder aantrekkelijk gevonden door verhalen over verslaving en verlammingen. Nouri ziet in zijn groep een direct verband tussen minder animo voor lachgas en jongeren die fysieke en sociale schade hebben beleefd als gevolg van excessief gebruik. Een jongen die op social media vertelt en foto's laat zien wat lachgasgebruik met je kan doen, maakt grote indruk bij zijn achterban. "Zelfs dealers komen in gewetensnood als ze zien hoe slecht het met sommigen gaat."

3.4.2 Stimulantia

Het gebruik van stimulerende middelen (amfetamine, ecstasy, cocaïne en 3-MMC) beperkt zich voornamelijk tot de uitgaanders in elektronische dance- en ravekringen. Deze groep wordt (bijna) niet vertegenwoordigd door professionals. Yasin weet wel te melden dat het vooral Nederlandse havo- en vwo-scholieren zijn die experimenteren met pilletjes, 3-MMC en andere 'aparte dingen'. In ons veldwerk spreken we grotendeels met hooggeschoolde witte twintigers die ervaring hebben met allerlei stimulerende middelen. Een deel gebruikt alleen op speciale evenementen (dance, pop- en rockmuziek) of tijdens het bezoek aan een club/rave. Er zijn ook thuisfeesten waar vrienden stimulantia gebruiken (vooral cocaïne en 3-MMC). In de regionale horeca wordt vooral cocaïne, en door jongere uitgaanders tegenwoordig ook 3-MMC gebruikt. Sommigen zijn zich ervan bewust dat ze op hun hoede moeten zijn voor openlijk drugsgebruik op straat. Dat er veel camera's in dit deel van Hilversum hangen is onder stappers (vooral uit de eigen gemeente) algemeen bekend. Eerder (2022) berichtte een straathoofd dat toezichthouders middels camerabeelden in het horecagebied bewegingen van bezoekers kunnen volgen, waaronder ook drugsgebruik op straat. De politie

³⁴ Sinds 1 januari 2023 is lachgas opgenomen in de Opiumwet. Medisch gebruik, technische doeleinden (o.a. verbrandingsmotoren) en toepassing als voedingsmiddeladditief (o.a. drijfgas in slagroomsputten) blijven wel toegestaan ([Verbod op lachgas als genotmiddel](#), Rijksoverheid.nl).

kan snel ter plaatse zijn als het moet. Het gebruik van cocaïne geeft tijdelijk extra energie onder andere om de sloomheid van de alcoholroes te verdrijven. Tijdens de informele gesprekken, halen twee stappers in een groep hun pakjes cocaïne tevoorschijn met een portretje van Tony Montana (Scarface) op de wikkel. Tijdens het stappen gebruiken ze elk een half pakje, dat wordt afgewisseld met vaasjes bier. De rest is voor thuis later of morgenochtend om de eventuele brakheid weg te snuiven.

3.4.3 Overige middelen

- **Narcosemiddelen** (ketamine en GHB) zijn praktisch onbekend bij migrantenjongeren. Dit beeld zien we overigens ook bij vergelijkbare groepen elders in Nederland.³⁵ In de uitgaandersgroepen die we spreken is ketamine meer bekend. Het middel wordt vaak in kleine doseringen gebruikt, zowel op uitgaanssettings als thuis. De roes is mild psychedelisch van aard. Gebruikers vinden de effecten van ketamine (o.a. zweefgevoel, minder zwaartekracht) apart en onvergelykbaar met andere middelen.
- Bij de **psychedelische middelen** beginnen truffel- of paddodruppels bekender te worden. In een paar uitgaansgroepen die we spraken worden druppels (1-5 per keer) gebruikt tijdens het uitgaan. De werking van een enkele druppel geldt onder gebruikers als mild en controleerbaar. We horen wel een verhaal over iemand die angstig werd na 5 druppels.

4 Samenvatting

In deze zevende meting vertellen professionals en jonge stappers (twintigers) vanuit verschillende perspectieven (sociale-, veiligheids- en uitgaansdomein) over de leefwereld en middelengebruik van school, straat- en uitgaansgroepen in Gooi en Vechtstreek. Allen staan dicht bij de wereld van deze groepen. De groepen hier vertegenwoordigd zijn niet representatief voor de totale jeugd in de regio Gooi en Vechtstreek.

Leefgebieden en risicofactoren

De aard van de problematiek in de groepen waar professionals mee werken doet zich voor op verschillende gebieden: de *directe woonomgeving* (meervoudige thuisproblematiek), de *sociale omgeving* (straat- en vriendengroepen) en *psychosociale problematiek* (het welbevinden op individueel niveau). Problemen op een of meer van deze leefgebieden kan aanleiding zijn voor riskant middelengebruik. Professionals zien echter ook dat er kwetsbare jongeren zijn die, mede met hulp van professionals, een positieve wending aan hun leven hebben gegeven.

Middelengebruik

Het middelengebruik bij jongeren met een migratieachtergrond beperkt zich doorgaans tot nicotinehoudende producten (snus en vapes), tabak, cannabis en lachgas. Middelengebruik is een taboeonderwerp. De vaak gelovige ouders weten zich niet altijd raad met jongeren die experimenteren met

³⁵ Nabben T, Boekholt M & Benschop A (2024) *Antenne Nederland: Regiomonitor drugs en risicjongeren 2022-2023*, Hogeschool van Amsterdam.

drugs. Alcoholgebruik komt weinig voor, in tegenstelling tot jongeren (en ouderen) met een Nederlandse achtergrond in Gooi en Vechtstreek.

Er is een duidelijke scheidslijn met jongeren die ook uitgaansdrugs gebruiken. Sociale, economische en culturele factoren spelen net als setting een belangrijke rol. Jongeren die clubs, raves en festivals bezoeken, komen vaak eerder in de verleiding om te gaan experimenteren met drugs.

Alcohol

Het gebruik van alcohol in de Gooi en Vechtstreek is stevig verankerd in de cultuur. De regio kent geen drankketencultuur zoals op het platteland. Bekende (in)drinkplekken buiten de horeca zijn hier vooral: garages, boxen, auto's en hangplekjes in het publieke domein. Een professional vertelt deze keer ook over jongeren die door een alcoholintoxicatie in het ziekenhuis zijn beland. Deze jongeren zijn vaak beginnende drinkers. De meeste incidenten gebeuren op thuisfeestjes zonder ouders, waarbij meestal niet uit standaardglazen wordt gedronken. Behalve de jeugd willen ook oudere stapgroepen wel eens over de schreef gaan.

Nicotineproducten

De opmars van 'vape' en 'snussen' laat, net als elders in het land, ook de Gooise jeugd niet ongemoeid. Wie oplet ziet groepjes jongeren die roken (sigaretten), dampen (vape) of met snus (nicotinezakjes) in de weer zijn. De producten zijn zo aantrekkelijk mogelijk gemaakt met verschillende smaakjes. Volgens professionals zijn veel jongeren niet op de hoogte van de gezondheidsrisico's. Als artiesten en voetballers snus aanprijzen kan het toch niet ongezond zijn, zo wordt geredeneerd. Jongeren met businessinstinct doen intussen goede zaken met de illegale verkoop.

Hasj en wiet

Cannabis is voor een substantiële groep een primair middel, net als alcohol dat voor een andere groep is. Naast het verlangen naar ontspanning, wordt het middel ook gebruikt als 'demper' tegen pijn, verdriet en de stress van alledag. De professionals proberen regelmatige cannabisgebruikers ervan te doordringen dat blowen niet de oplossing is voor hun problemen. Een jongerencoach zet actief sport in als remedie tegen het doelloze gedrag van blowers die het liefst in hun eigen veilige wereldje willen blijven.

Lachgas

Sinds het verbod op lachgas is het middel volgens professionals meer op de achtergrond geraakt. Lachgaskoeriers zijn voorzichtiger geworden of met hun handel gestopt. Een nieuwe aanwas van jonge gebruikers blijft uit nu de verhalen en negatieve voorbeelden in de eigen omgeving over gezondheidsrisico's (o.a. verlamming, verslaving) de overhand hebben gekregen. Dit laat onverlet dat er nog steeds, vaak solistische, gebruikers zijn die kampen met geestelijke, lichamelijke en sociale problemen als gevolg van chronisch gebruik. Sinds het verbod zijn de nieuwe 2-liter wegwerpcilinders in het straatbeeld verschenen. Deze tanks zijn het bewijs dat er nog immer lachgas in omloop is.

Overige drugs

Het gebruik van stimulerende middelen (amfetamine, ecstasy, cocaïne en 3-MMC) beperkt zich voornamelijk tot jongvolwassen uitgaanders in dancekringen of in het reguliere uitgaansleven of thuisfeesten als het om cocaïne en 3-MMC gaat. Ook narcosemiddelen en psychedelica zijn net als de uppers praktisch onbekend bij migrantenjongeren. Dit beeld zien we terug bij vergelijkbare groepen elders in Nederland.

IV VOETBALSURVEY

1	De survey	35
2	Voetballers en publiek	36
2.1	Gender en leeftijd	36
2.2	Achtergrond en woonplaats	37
2.3	Opleiding en werk	37
2.4	Uitgaan	39
2.5	Sport en gezondheid	39
3	Middelengebruik	40
3.1	Alcohol	40
3.2	Tabak	43
3.2.1	Vape, shishapen, waterpijp en snus	44
3.3	Cannabis	45
3.4	Drugs	47
3.4.1	Ecstasy, cocaïne, amfetamine en 3-MMC/4-MMC	47
3.4.2	Lachgas, ketamine, paddo's/truffels en 2c-B	47
3.4.3	Overige drugs	48
3.4.4	Overzicht druggebruik	49
3.5	Medicijnen en prestatieverhogende middelen	49
3.6	Gokken	51
3.7	Ramadan	51
4	Verschillen tussen subgroepen	52
4.1	Gender	52
4.2	Leeftijd	53
4.3	Opleidingsniveau	54
4.4	Studie of werk	55
4.5	Uitgaan	56
4.6	Voetballers en publiek	57
5	Voetbal en middelengebruik	58
5.1	Klasse	58
5.2	Wedstrijden	59
5.3	Feiten en fabels	61
5.4	Ramadan	62
6	Samenvatting	62

In de Antenne surveys worden sinds 2017 trends in middelengebruik onder uitgaande jongeren en jongvolwassenen in Gooi en Vechtstreek gevolgd. Daarnaast leverde een survey onder mbo-studenten inzicht in middelengebruik onder een bredere groep jongeren in de algemene bevolking en een survey in de jeugdzorg inzicht in middelengebruik onder risicjongeren. De leeftijdsrange van mbo-studenten en jongeren in de jeugdzorg is veel smaller dan die van de uitgaanders. Twintigers komen op het mbo en in de jeugdzorg relatief weinig voor, terwijl dat een levensfase is waarin (de start van) gebruik van drugs als ecstasy, cocaïne en amfetamine het vaakst voorkomt.³⁶ Het ontbrak in de Antenne surveys dus aan zicht op middelengebruik van een belangrijke groep jongvolwassenen die hun vrije tijd niet doorbrengen in het uitgaansleven. In een poging dat gebrek te ondervangen, is gezocht naar een andere setting om deze groep te kunnen bereiken met de survey. Daarbij richtten de pijlen zich al snel op een andere populaire vrijetijdsbesteding: sport. Verdere afbakening van de doelgroep resulteerde in verreweg de meest beoefende clubsport: voetbal.

Middelengebruik door voetballers, niet op voetbalclubs

De nieuwe doelgroep creëert de gelegenheid te onderzoeken in hoeverre mensen die gezond bezig zijn met sporten, ook ongezonde gewoontes hebben zoals roken, drinken, blowen en drugs gebruiken. En in hoeverre ze voor hun sport rekening houden met middelengebruik. De voetbalclubs zijn slechts de locatie waar de doelgroep is benaderd. Dit onderzoek gaat dan ook over middelengebruik door voetballers (en publiek) en nadrukkelijk niet over middelengebruik op voetbalclubs.

We beschrijven in dit hoofdstuk achtereenvolgens **(1)** hoe het onderzoek is uitgevoerd, **(2)** de voetballers en het publiek die aan het onderzoek deelnamen, **(3)** hun middelengebruik in het algemeen, **(4)** verschillen tussen subgroepen, en **(5)** de relatie tussen voetbal en middelengebruik. Het hoofdstuk wordt afgesloten met een **(6)** samenvatting.

1 De survey

De manier waarop de data werden verzameld wordt hier kort beschreven. Meer gedetailleerde informatie over de methode is te vinden in *VI A Bijlage voetbalsurvey* (pag. 79).

Gooi en Vechtstreek telt 17 voetbalclubs in Ankeveen, Blaricum, Bussum, 's-Graveland, Hilversum, Huizen, Laren, Loosdrecht, Muidersberg, Naarden en Nederhorst den Berg. Circa 5.000 volwassen inwoners zijn lid van de KNVB.³⁷ Voor het onderzoek is veldwerk verricht bij 10 amateurvoetbalclubs verspreid over de regio waar in totaal 51 seniorencompetitieteams spelen (heren en/of dames). Veldwerkteams benaderden in het voorjaar

³⁶ De gemiddelde startleeftijd van ecstasy, cocaïne en amfetamine is 22 à 23 jaar; met ketamine, GHB, lsd en paddo's wordt nog later gestart (*Nationale Drug Monitor* (editie 2024), Trimbos-instituut/WODC). Laatste maand gebruik van dergelijke drugs ligt in de leeftijdscategorie 20-30 jaar ook twee keer zo hoog als dat onder jongere of oudere leeftijdsgroepen ([Leefstijl; persoonskenmerken](#), CBS StatLine).

³⁷ *KNVB jaarverslag 2021/22*, knvb.nl (2.5% van 9.330 senioren in Blaricum, 2.5% van 44.668 in Gooise Meren, 2.6% van 71.949 in Hilversum, 3.7% van 32.838 in Huizen, 2.7% van 9.165 in Laren, en 3.9% van 19.568 in Wijdemeren).

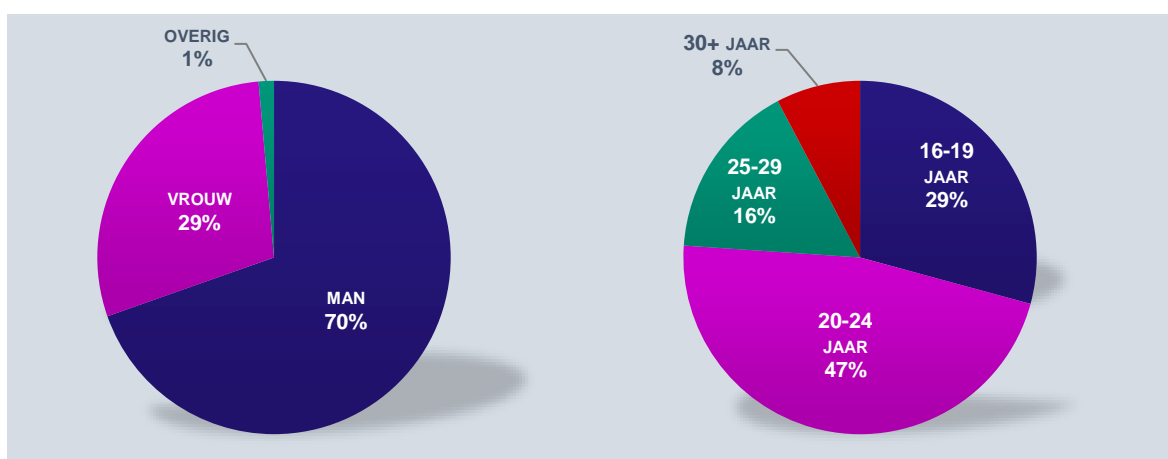
van 2023 op competitiedagen (zaterdag en zondag) aanwezig in en rond het clubgebouw met de vraag om mee te doen met een onderzoek naar roken, drinken, blowen en druggebruik door ter plekke een anonieme papieren vragenlijst in te vullen. Alle aanwezigen van 16 jaar en ouder konden deelnemen (dus ook publiek), maar de veldwerktijden waren dusdanig gepland dat voetballers na de wedstrijd benaderd konden worden en veldwerkers waren geïnstrueerd dat ook zoveel mogelijk te doen.

2 Voetballers en publiek

In totaal hebben **286** aanwezigen bij de bezochte voetbalclubs de vragenlijst ingevuld. De meesten daarvan zijn **voetballers (204)**: thuis spelende teams en hun tegenstanders; mogelijk ook andere aanwezige voetballers die naar de wedstrijd kwamen kijken of om een andere reden op de club waren (bijv. bardienst, verzamelen voor uitwedstrijd). De rest is wat we zullen noemen **publiek (82)**. Dit kunnen mensen van buiten de club zijn (toeschouwers, supporters, aanhang), maar ook aanwezige clubleden die geen voetbal spelen (bijvoorbeeld bestuursleden, scheidsrechters of geblesseerde teamleden).³⁸ We starten met een beschrijving van de achtergrondkenmerken van de totale onderzoeksgroep en maken daarbij een vergelijking tussen voetballers en publiek. In tekst en figuren worden afgeronde percentages en gemiddelden gepresenteerd. Voor tabellen met gedetailleerde cijfers zie *VI A Bijlage voetbalsurvey* (pag. 79).

2.1 Gender en leeftijd

Er waren meer mannen (70%) dan vrouwen (29%) aanwezig op de voetbalclubs; de resterende 1% rapporteerde een ander gender.³⁹ Bijna de helft is 20-24 jaar (47%), die samen met de 25-29-jarigen (16%) een meerderheid van twintigers vormen (63%). Een kleine derde is jonger dan twintig jaar (29%). Daarnaast is er een klein groepje dertigers, veertigers en een enkele zestiger (30+, 8%). De gemiddelde leeftijd is 23 jaar.



Figuur IV.1: Gender en leeftijd – voetballers en publiek (n = 286)

³⁸ Tijdelijke niet-voetballers (wegens bijvoorbeeld blessure, zwangerschap of verblijf in het buitenland) vormen een klein deel van het publiek; de meesten spelen helemaal geen voetbal.

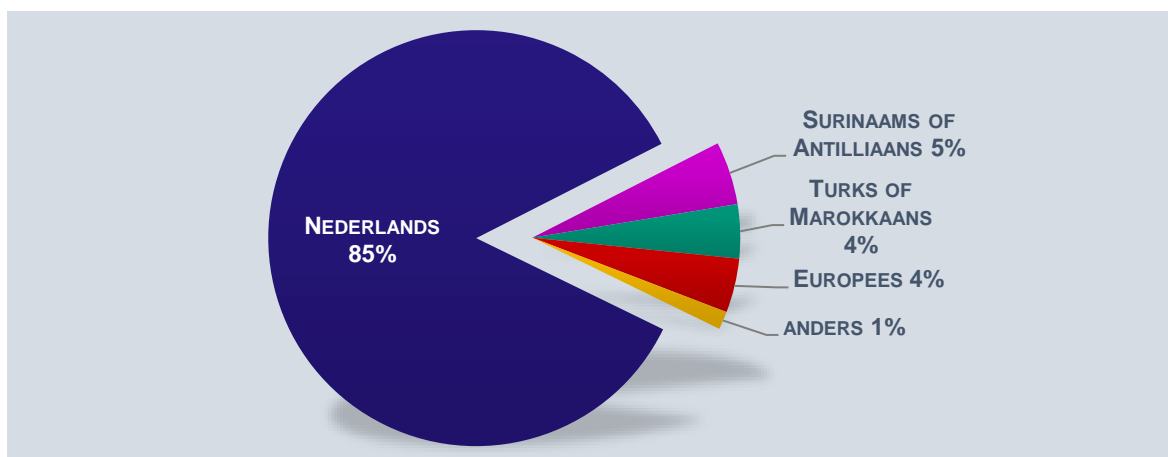
³⁹ Gevraagd werd naar geslacht of gender, zodat mensen zelf konden bepalen wat zij wilden rapporteren. Omdat het zelfidentificatie betreft, wordt de term gender gehanteerd.

Voetballers zijn voornamelijk mannen (78%), terwijl het publiek voor de helft uit vrouwen bestaat (51%). Het publiek is gemiddeld iets ouder dan de voetballers (24 versus 22 jaar), maar in beide groepen gaat het vooral om begin-twintigers (52% en 45%).

2.2 Achtergrond en woonplaats

Het overgrote deel is van Nederlandse afkomst (85%), 5% is Surinaams-Nederlands of Antilliaans-Nederlands, 4% is Turks-Nederlands of Marokkaanse-Nederlands, en 4% heeft een Europese (familie)achtergrond. Hoewel er relatief veel Nederlanders zijn, lijken de Surinaams/Antilliaanse en Turks/Marokkaanse migrantengroepen goed vertegenwoordigd bij de voetbalclubs.⁴⁰ Een handvol aanwezigen rapporteerden gevarieerde niet-Europese achtergronden.

De meesten wonen in Gooi en Vechtstreek (70%); vooral Wijdemeremeren (17%), Hilversum (16%) en Gooise Meren (15%). Mensen van buiten de regio komen uit Amsterdam of Almere, maar ook wel uit kleinere plaatsen in de buurt (bijv. Baarn of Stichtse Vecht) of verder weg.



Figuur IV.2: Achtergrond – voetballers en publiek (n = 286)

Voetballers en publiek verschillen niet qua achtergrond en woonplaats.

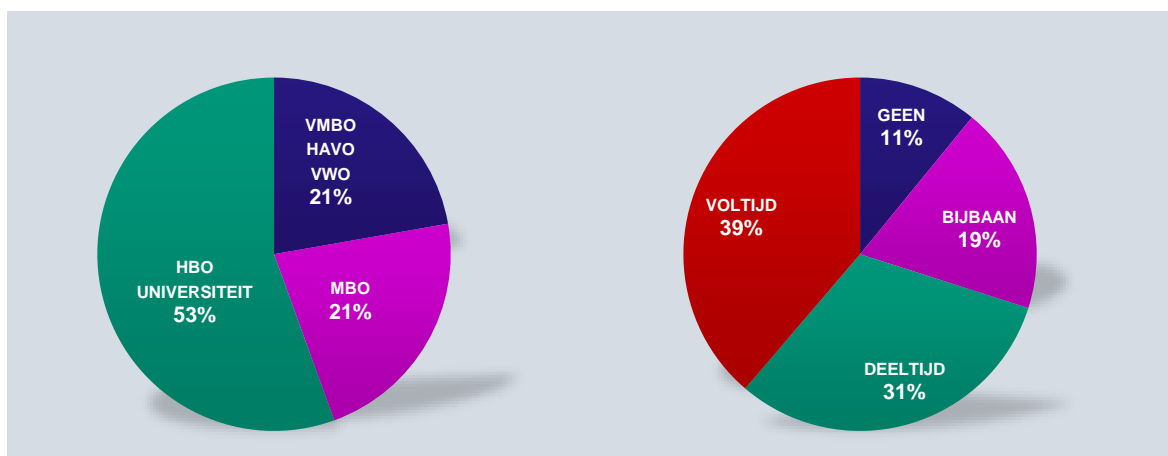
2.3 Opleiding en werk

Meer dan de helft van de onderzochte aanwezigen (58%) gaat naar school of studeert; anderen hebben hun opleiding al afgerond. Wanneer we een combinatie maken van de huidige en afgeronde opleiding, dan

⁴⁰ Van de totale bevolking in de regio Gooi en Vechtstreek heeft 75% een Nederlandse, 1% een Surinaamse of Antilliaanse, 4% een Turkse of Marokkaanse, 9% een Europese en 11% een overige migratieachtergrond (*StatLine*, CBS). Cijfers zijn echter niet goed vergelijkbaar omdat in de Antenne survey zelf-gerapporteerde achtergrond/afkomst wordt gemeten (zie VI A Bijlage voetbalsurvey, pag. 81).

bereikte 21% tot nu toe het niveau van de middelbare school (vmbo, havo of vwo), heeft of volgt 21% een opleiding op mbo-niveau en 53% een opleiding op hbo- of universitair niveau.⁴¹

Bijna negen op de tien hebben betaald werk. Voor 19% is dat een bijbaan(tje) van minder dan 12 uur per week, 31% werkt in deeltijd (12-35 uur per week) en 39% heeft een voltijdsfunctie van minimaal 36 uur per week.



Figuur IV.3: Opleidingsniveau (huidig of afgerond) en werk – voetballers en publiek (n = 286)

Op basis van opleiding en werk, kunnen drie groepen worden onderscheiden: studerende (58%), werkende (39%) en een niet-werkzame groep (4%).⁴² Onder studerende vallen ook middelbare scholieren en mbo'ers, maar zij volgen relatief vaak een opleiding op hbo- of universitair niveau. Het opleidingsniveau onder werkenden is meer gevarieerd.



Figuur IV.4: Opleidingsniveau van studerende, werkende en werkloze (percentages van totaal)

Er zijn geen verschillen tussen voetballers en publiek in opleiding(sniveau) of werk.

⁴¹ Er is geen goede vergelijking met de algemene bevolking mogelijk omdat daarvan alleen cijfers over afgesloten opleiding worden gerapporteerd. In Gooi en Vechtstreek heeft 41% een diploma op hbo- of wo-niveau ([StatLine](#), CBS); daarin zijn de vele studenten die nog bezig zijn met hun opleiding niet in verdisconteerd.

⁴² Studerend = volgt momenteel een opleiding (vaak hbo of universiteit), eventueel met bijbaan; werkend = volgt momenteel geen opleiding en heeft betaald werk (vaak voltijds); niet werkzaam = volgt momenteel geen opleiding en heeft geen betaald werk (werkloos of niet behorend tot de beroepsbevolking).

2.4 Uitgaan

Een van de aanleidingen van de voetbalsurvey was de behoefte een groep jongvolwassenen te bereiken die hun vrije tijd elders doorbrengen dan in het uitgaansleven. Het grootste deel van de onderzoeksgroep gaat echter weleens naar cafés (80%) en ook clubs (66%) en festivals (47%) worden weleens bezocht. De laatste 4 weken ging 83% uit. De gemiddelde uitgaansfrequentie was 4 keer, maar 25% ging de laatste 4 weken slechts 1 of 2 keer uit. En één op de zes (17%) bracht de vrije tijd dus helemaal niet in het uitgaansleven door.

Voetballers en publiek verschillen niet in uitgaansgedrag.

2.5 Sport en gezondheid

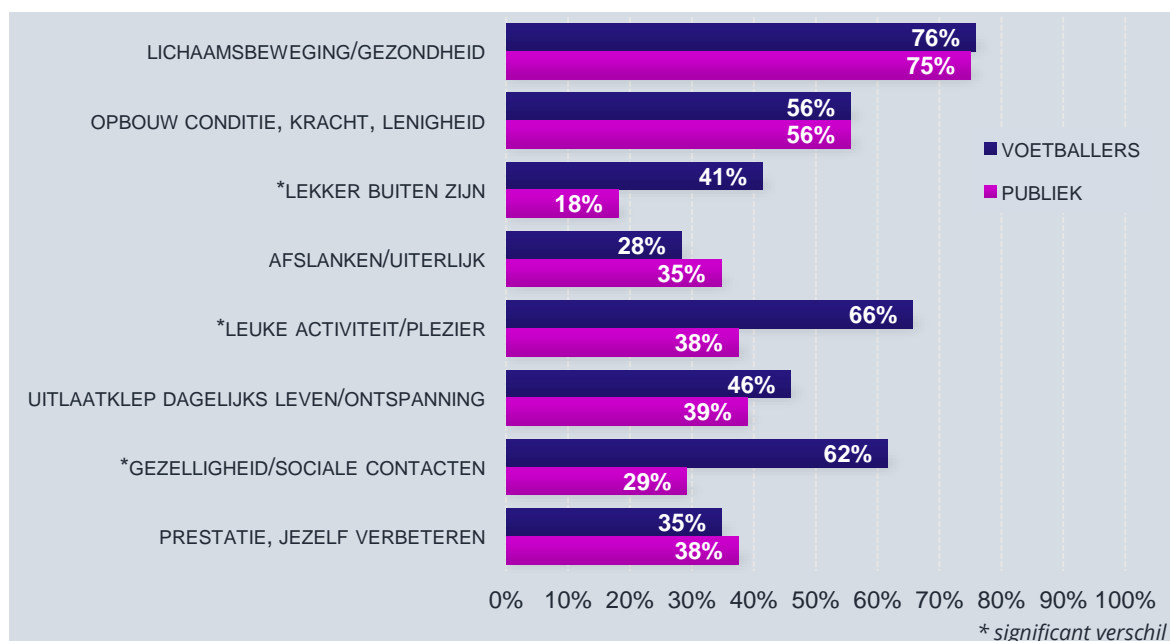
Voetballers en publiek werd gevraagd of zij (ook) andere sporten beoefenen. Van de totale onderzoeksgroep gaat 52% naar de sportschool, loopt 14% hard en doet 20% (ook) een andere sport. Er werden tientallen andere sporten genoemd, waarbij hockey, padel en tennis relatief hoog scoorden. Opvallend is dat zeven van de tien voetballers daarnaast ook een andere sport doet (70%). Van het publiek beoefent 82% een andere sport. Ook toeschouwers en andere niet-voetballers aanwezig op een voetbalclub zijn dus vaak wel sporters.

De totale onderzoeksgroep sport gemiddeld 4 keer per week. Voetballers doen dat met voetbal en eventuele andere sporten gemiddeld 4 keer per week. Het publiek sport minder vaak, namelijk gemiddeld 3 keer per week. Het beweegadvies voor volwassenen luidt: minstens 150 minuten per week matig intensieve inspanning en minstens 2 keer per week spier- en botversterkende activiteiten.⁴³ Als we ervan uitgaan dat daaraan met 2 keer sporten per week wordt voldaan, dan voldoet 98% van de voetballers en 77% van het publiek aan de beweegrichtlijnen.⁴⁴

Lichaamsbeweging of gezondheid en opbouw van conditie, kracht of lenigheid zijn voor alle sporters belangrijke redenen om te sporten. Bij de voetballers spelen daarnaast ook plezier, gezelligheid en buiten zijn een grote rol (*Figuur IV.5*). Deze redenen zijn voor de sporters onder het publiek veel minder belangrijk.

⁴³ Naast zoveel mogelijk bewegen en zo min mogelijk stilzitten (*Beweegrichtlijnen 2017*, Gezondheidsraad)

⁴⁴ Bij 2 keer per week sporten wordt over het algemeen al minimaal 120 minuten inspanning geleverd (een les bij een sportschool of training duurt meestal een uur). Wandelen en fietsen telt ook als matig intensieve inspanning.



Figuur IV.5: Redenen om te sporten voor voetballers en publiek

Gemiddeld geven zowel voetballers als publiek zichzelf een rapportcijfer 8 voor hun gezondheid.

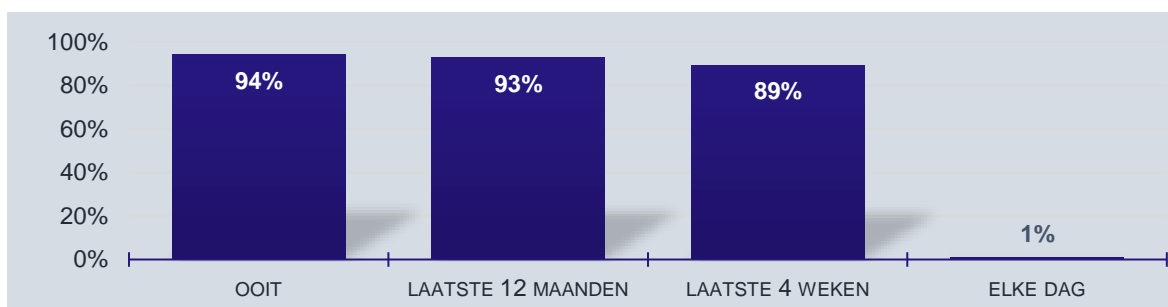
3 Middelengebruik

De vragenlijst bevatte vragen over drinken, roken, blowen, drugs, medicijnen, prestatieverhogende middelen en gokken. Bij alcohol, tabak en cannabis werd naast prevalentie (d.w.z. of iemand ooit, de laatste 12 maanden en de laatste 4 weken had gebruikt) ook gevraagd naar startleeftijd, frequentie en hoeveelheid. Vragen over drugs, prestatieverhogende middelen, medicijnen en gokken waren minder uitgebreid. In tekst en figuren worden afgeronde percentages en gemiddelden gepresenteerd. Voor gedetailleerde cijfers *VI A Bijlage voetbalsurvey* (pag. 79). Hier gepresenteerde cijfers hebben betrekking op de totale onderzoeksgroep van aanwezigen bij de voetbalclubs, dus zowel voetballers als publiek. Eventuele verschillen tussen voetballers en publiek komen later aan de orde.

3.1 Alcohol

De meeste onderzochte aanwezigen in de voetbalclubs hebben ooit alcohol gedronken (94%). Zij waren gemiddeld 15 jaar oud toen ze dat voor het eerst deden.⁴⁵ Negen op de tien zijn huidige drinkers (laatste 4 weken, 89%). Elke dag alcohol drinken komt daarentegen weinig voor (1%).

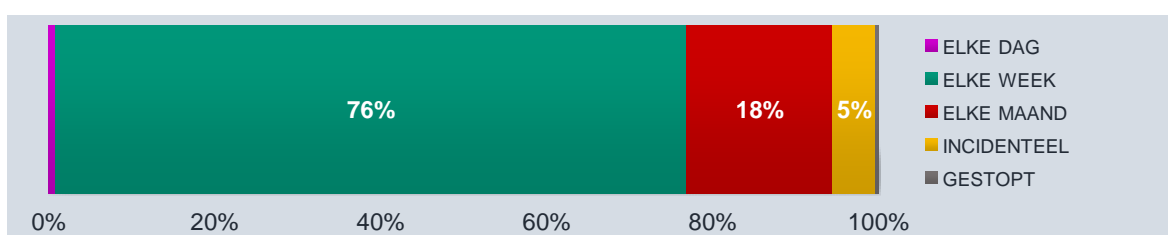
⁴⁵ Verreweg de meesten (89% van de ooit-drinkers) consumeerden hun eerste glas alcohol toen zij jonger waren dan de minimumleeftijd voor alcoholverkoop. In 2014 werd de leeftijdsgrens verhoogd van 16 naar 18 jaar.



Figuur IV.6: Alcohol – voetballers en publiek (n= 286)

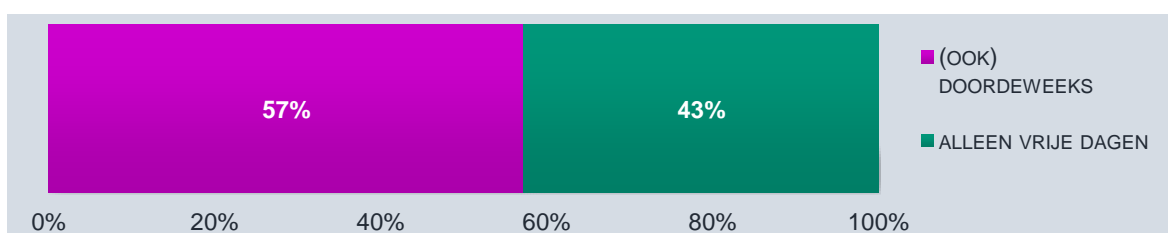
Frequentie

Ruim driekwart van de huidige drinkers (laatste 4 weken) consumeert elke week alcohol (76%), ruim een zesde drinkt niet elke week maar wel elke maand (18%), en 5% drinkt minder vaak (incidenteel). Dagelijks drinken komt dus weinig voor (twee individuen, 1% van de huidige drinkers).



Figuur IV.7: Frequentie (huidige drinkers, n = 254)

Incidentele drinkers en één huidige drinker die (tijdelijk) was gestopt met drinken konden verdere vragen overslaan. Van de regelmatige drinkers (elke dag, week of maand), drinkt 43% uitsluitend in het weekend (vr, za, zo) of op andere vrije dagen (bijv. vakantie). De rest (57%) drinkt ook op gewone doordeweekse dagen (waaronder één individu alleen doordeweeks). Gemiddeld consumeren de regelmatige drinkers 9 dagen per 4 weken alcohol; wat neerkomt op 2 à 3 dagen per week.

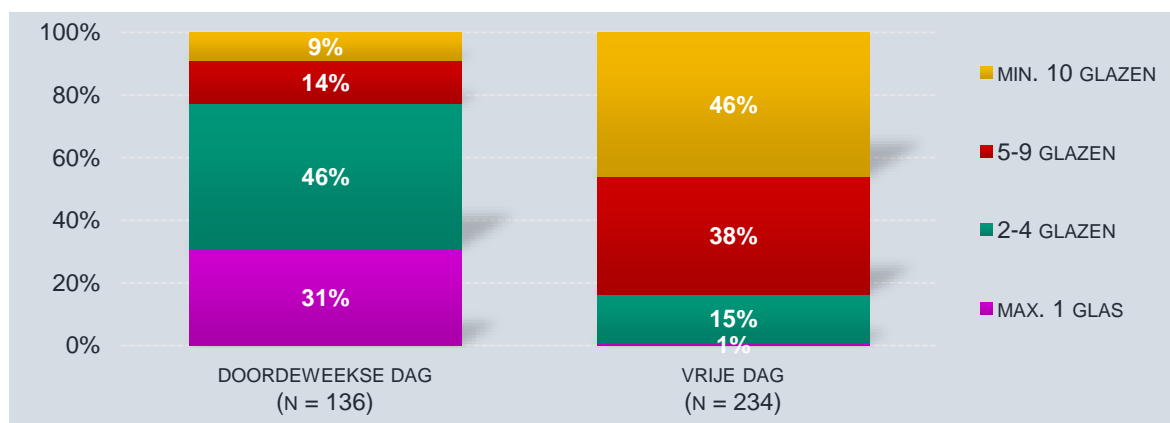


Figuur IV.8: Wanneer drinken (regelmatige drinkers, n = 240)

Hoeveelheid

Regelmatige drinkers die op doordeweekse dagen alcohol drinken, nemen dan gemiddeld 3 glazen. Op vrije dagen wordt beduidend meer gedronken, namelijk gemiddeld 10 glazen. Op een doordeweekse dag drinkt een minderheid vijf of meer glazen (23%), maar op vrije dagen drinkt een ruime meerderheid er vijf of meer (84%) en bijna de helft zelfs minimaal tien (46%). Binge drinken (vijf of meer glazen alcohol op een gelegenheid) lijkt binnen deze onderzoeksgroep in het weekend gangbaar.⁴⁶

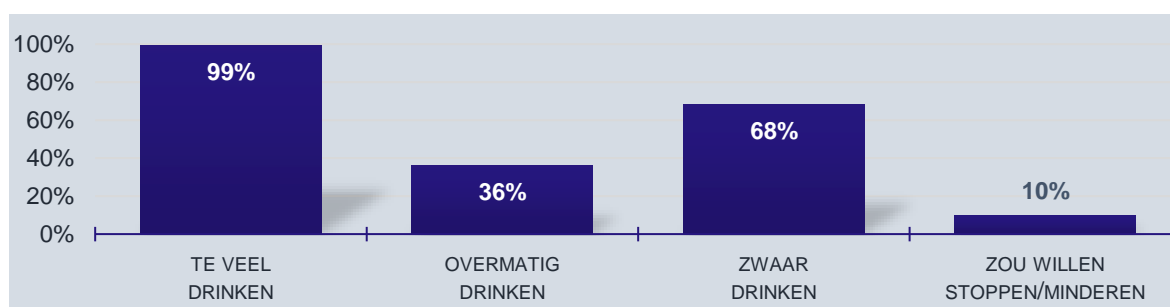
⁴⁶ Nationale Drug Monitor (editie 2023) *Alcohol, 11.0 Laatste feiten en trends*, Trimbos-instituut/WODC.



Figuur IV.9: Hoeveelheid (regelmatige drinkers op betreffende dagen)

Risikant gebruik⁴⁷

De Gezondheidsraad adviseert om geen of maximaal één glas alcohol per dag te drinken. Volgens deze norm drinken bijna alle regelmatige (dagelijkse, wekelijkse of maandelijkse) drinkers *te veel* (99%). In landelijke bevolkingsonderzoeken wordt daarnaast gesproken van overmatig drinken en zwaar drinken. *Overmatig* drinken is meer dan 14 (vrouwen) of 21 (mannen) glazen alcohol per week. Hieraan voldoet 36% van de regelmatige drinkers. *Zwaar* drinken is wanneer één keer per week of vaker minimaal 4 (vrouwen) of 6 (mannen) glazen alcohol op één dag worden gedronken. Volgens deze definitie is twee derde van de regelmatige drinkers een zware drinker (68%). Eén op de tien regelmatige drinkers (10%) vindt zijn/haar drankgebruik zelf te ver gaan en zou willen stoppen of minderen met alcohol.



Figuur IV.10: Indicaties riskant gebruik (regelmatige drinkers, n = 240)⁴⁷

Vergelijking met de algemene bevolking

Bovengenoemde percentages van riskant alcoholgebruik hebben betrekking op regelmatige drinkers (elke dag, week of maand). Deze zijn omgerekend naar de totale onderzoeksgroep om ze in onderstaande figuur af te zetten tegen cijfers over een vergelijkbare leeftijdsgroep (18 t/m 34 jaar) in de algemene bevolking van Gooi en Vechtstreek.

	AANWEZIGEN VOETBALCLUBS	⁴⁸ ALGEMENE BEVOLKING 18 T/M 34 JAAR
drinkt te veel (> 1 per dag)	88%	66%
drinkt overmatig	30%	16%
drinkt zwaar	57%	13%

Figuur IV.11: Alcoholgebruik aanwezigen voetbalclubs versus algemene bevolking

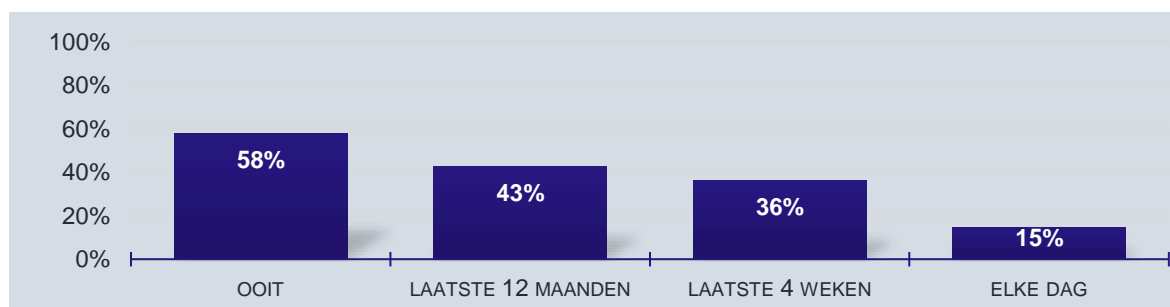
⁴⁷ Zie VI A Bijlage voetbalsurvey (pag. 81) voor meer informatie over definities en berekening van indicaties van riskant gebruik. De verschillende maten kennen nogal wat overlap, waardoor genoemde percentages niet kunnen worden opgeteld.

⁴⁸ *Tabellenboek Gezondheidsmonitor 2022*, GGD Gooi en Vechtstreek.

De onderzochte aanwezigen bij voetbalclubs laten op alle indicatoren hogere percentages zien. Het aandeel overmatige drinkers is twee maal zo groot als in de algemene bevolking en het aandeel zware drinkers zelfs bijna vier maal zo groot.

3.2 Tabak

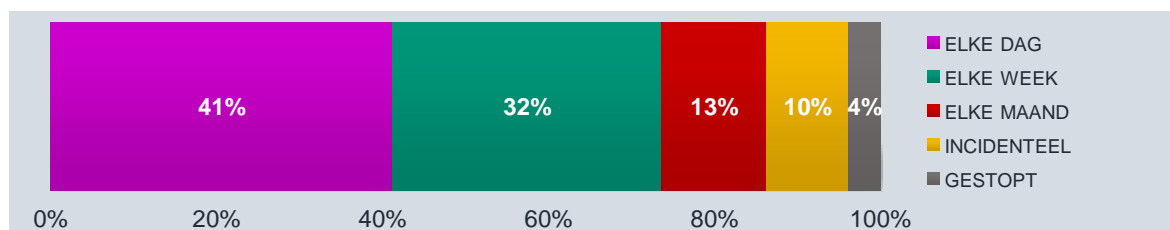
Zes op de tien hebben ooit sigaretten of shag gerookt (58%). Gemiddeld rookten zij op hun 15^e voor het eerst.⁴⁹ Meer dan een derde is huidige roker (laatste 4 weken, 36%); een groter percentage dan onder 18-35-jarigen in de algemene bevolking (21%).⁵⁰ Eén op de zes (15%) rookt elke dag.



Figuur IV.12: Tabak – voetballers en publiek (n= 286)

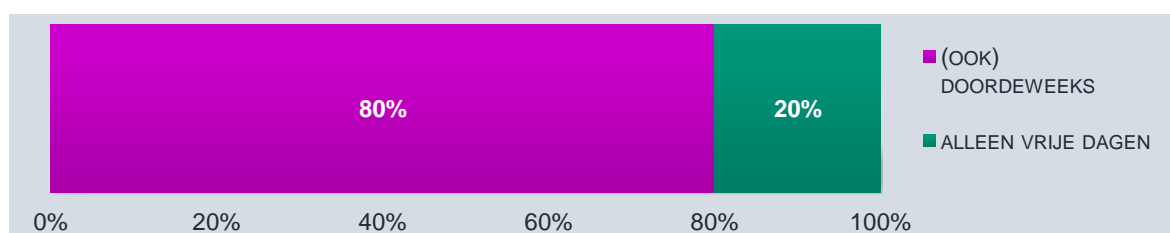
Frequentie

Minder dan de helft van de huidige rokers rookt elke dag (41%). Drie op de tien roken niet elke dag, maar wel elke week (32%). Een achtste rookt maandelijks (13%) en een tiende incidenteel (niet elke maand, 10%). Vier huidige rokers rookten weliswaar de laatste 4 weken nog, maar zeiden inmiddels te zijn gestopt (4%).



Figuur IV.13: Frequentie (huidige rokers, n = 102)

Een vijfde van de regelmatige rokers (elke dag, week of maand) rookt alleen op vrije dagen (in het weekend of tijdens vakantie, 20%). De rest (80%) rookt ook op gewone doordeweekse dagen. Regelmatige rokers roken gemiddeld 4 à 5 dagen per week (19 dagen per 4 weken).



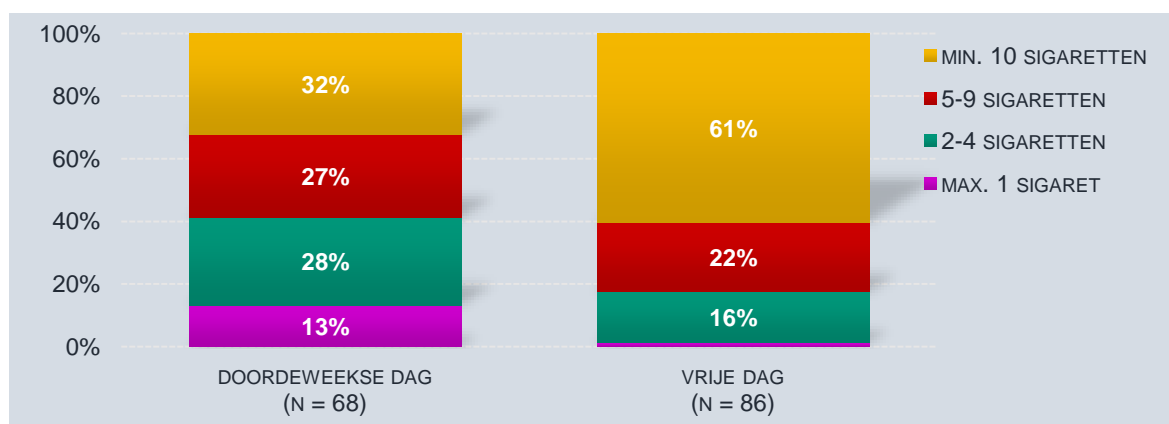
Figuur IV.14: Wanneer roken (regelmatige rokers, n = 88)

⁴⁹ De meesten (79% van de ooit-rokers) rookten hun eerste sigaret toen zij jonger waren dan de minimumleeftijd voor tabaksverkoop. In 2014 werd de leeftijdsgrens verhoogd van 16 naar 18 jaar.

⁵⁰ *Tabellenboek Gezondheidsmonitor 2022*, GGD Gooi en Vechtstreek.

Hoeveelheid

Op vrije dagen wordt duidelijk meer gerookt dan op doordeweekse dagen. Doordeweeks (ma-do) gaat het om gemiddeld 7 sigaretten op een dag, maar op een vrije dag verdubbelt dat naar gemiddeld 14 sigaretten en steekt de meerderheid (61%) minimaal een half pakje sigaretten op.



Figuur IV.15: Hoeveelheid (regelmatige rokers op betreffende dagen)

Risikant gebruik⁵¹

Roken is nooit risicovrij, maar zware rokers – minstens een pakje (20 sigaretten) per dag – hebben een aanmerkelijk kortere levensverwachting. Van de regelmatige (dagelijkse, wekelijkse of maandelijkse) rokers onder de onderzochte aanwezigen bij voetbalclubs is 11% een zware roker. Een flink deel van de rokers (42%) zou willen stoppen of minderen met roken.

3.2.1 Vape, shishapen, waterpijp en snus⁵²

Naast sigaretten of shag zijn er tegenwoordig meerdere rookalternatieven. Er zijn vele soorten vapes (e-sigaretten) verkrijgbaar. Deze werden de laatste 12 maanden door 44% van de totale onderzoeksgroep gebruikt. Andere alternatieven zijn minder populair. Shishapennen (e-sigaretten met een smaakje) werden de laatste 12 maanden door 15% gebruikt.⁵³ Roken van tabak met behulp van een waterpijp deed 14%. En 12% gebruikte snus (nicotine in poedervorm).

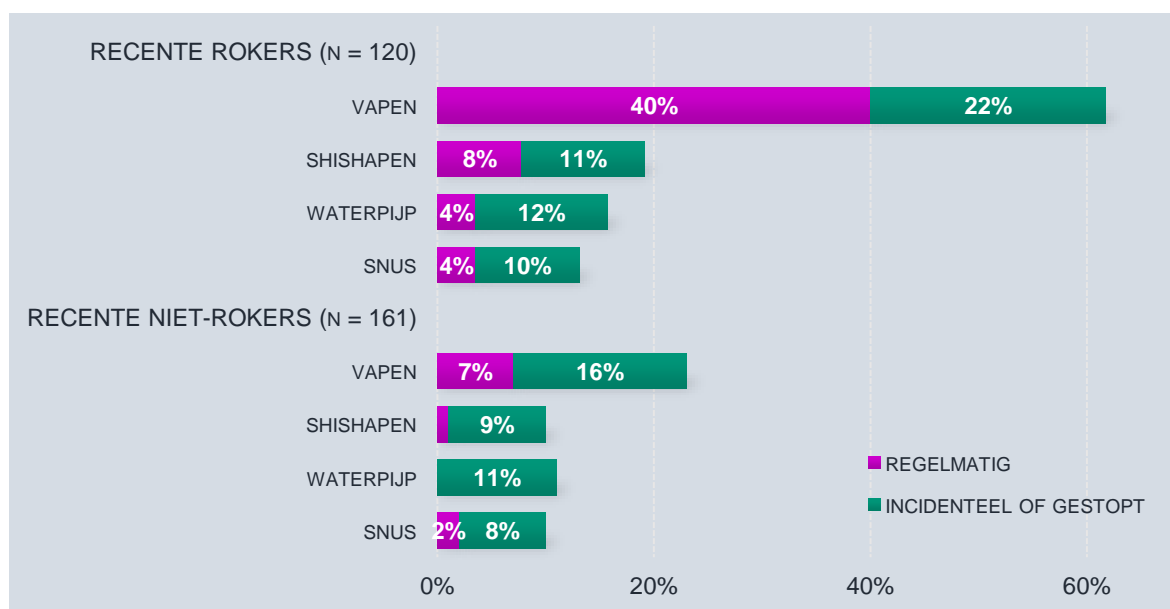
Uit *Figuur IV.16* komt naar voren dat alle rookalternatieven, maar vooral vapes, veel vaker door rokers (62%) dan niet-rokers (23%) worden gebruikt. De figuur laat bovendien zien dat vapes bij niet-rokers vooral

⁵¹ Zie VI A Bijlage voetbalsurvey (pag. 81) voor meer informatie over definities en berekening van indicaties van riskant gebruik.

⁵² Een deel van de onderzochte aanwezigen die nog nooit hebben gerookt, dacht blijkbaar dat de vraag naar rookalternatieven niet op hen van toepassing was, waardoor antwoorden ontbreken. Er is voor gekozen deze missende antwoorden niet te interpreteren als geen gebruik. Dat zou namelijk leiden tot een onderschatting van het gebruik van rookalternatieven. De genoemde percentages in deze paragraaf (vooral die van recente niet-rokers) moeten daarom gezien worden als een bovengrens.

⁵³ Oorspronkelijk werd de term vape gebruikt voor een (vaak navulbare boxvormige) e-sigaret met nicotine en de term shishapen voor een (vaak wegwerpbaar penvormige) e-sigaret zonder nicotine met een smaakje. Op de markt is inmiddels echter nauwelijks onderscheid meer te maken tussen vapes en shishapennen. Er bestaan namelijk ook nicotinehoudende penvormige (wegwerp)vapes en e-liquids met smaakjes voor navulbare vapes. Het is daarom niet uitgesloten dat vape-gebruikers ook smaakjes gebruikten en shishapen-gebruikers ook nicotine. Vanaf 1 januari 2023 geldt een verbod op e-sigaretten met smaken anders dan 'tabak', maar bestaande voorraad mocht nog verkocht worden tot 1 januari 2024 (*Regels voor de e-sigaret*, Rijksoverheid.nl).

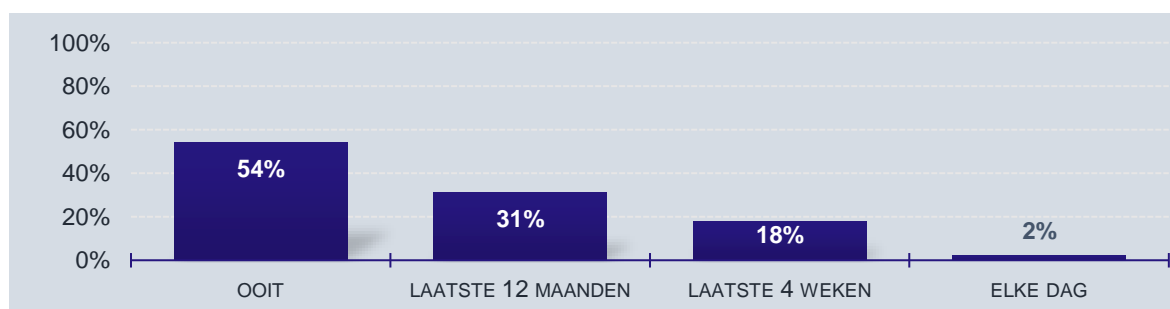
incidenteel (d.w.z. niet elke maand) worden gebruikt of dat deze niet bekijken (gestopt). Bij rokers worden vapes vaker regelmatig gebruikt. Het lijkt er daarmee op dat een deel van de rokers sigaretten en vapes afwisselen. Ook uit ander onderzoek blijkt dat vaperen vaak naast roken gebeurt. In de Jongerenmonitor tabaks- en nicotineproducten onder 12-25-jarigen zei 69% van de maandelijkse vapers tevens elke maand sigaretten te roken.⁵⁴



Figuur IV.16: Gebruik (laatste 12 maanden) van rookalternatieven door recente rokers en niet-rokers

3.3 Cannabis

Ruim de helft van de aanwezigen bij de voetbalclubs heeft ervaring met cannabis (hasj of wiet, 54%), maar de laatste 12 maanden gebruikte een minderheid (31%). Ruim een zesde is huidige blower (laatste 4 weken, 18%); iets meer dan onder algemene bevolking van 18-34 jaar (13%).⁵⁵ Een klein deel (2%) blowt elke dag. De gemiddelde startleeftijd is 17 jaar.⁵⁶



Figuur IV.17: Cannabis – voetballers en publiek (n= 286)

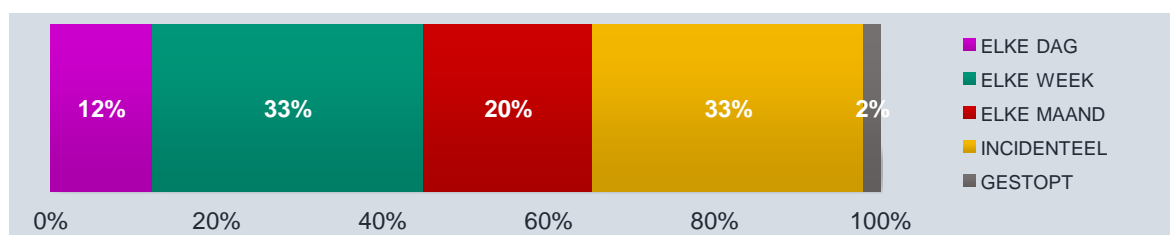
⁵⁴ Garritsen H, Bommelé J, De Nerée C, Troelstra S, Croes E & Willemsen M (2023) *Jongerenmonitor tabaks- en nicotineproducten*. Trimbos-instituut.

⁵⁵ *Cijferboek Gezondheidsmonitor 2020*, GGD Gooi en Vechtstreek.

⁵⁶ De meesten (86% van de ooit-blowers) begonnen met cannabisgebruik toen zij nog minderjarig waren. Coffeeshops zijn sinds 1996 alleen toegankelijk vanaf 18 jaar.

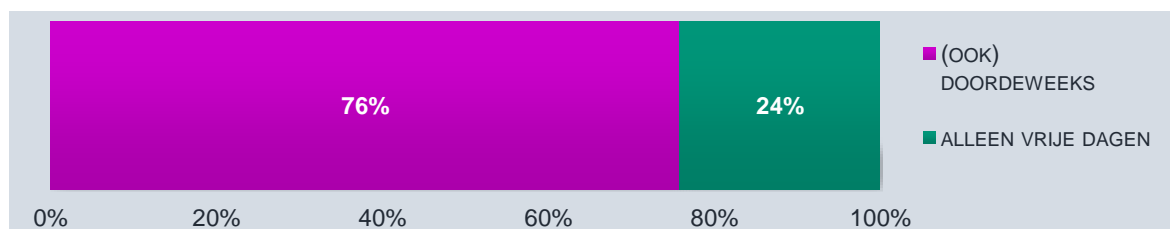
Frequentie

Twee derde van de huidige (laatste 4 weken) blowers is een regelmatige blower die elke dag (12%), elke week (33%) of elke maand (20%) gebruikt. Een derde is incidentele blower die minder vaak cannabis gebruikt (33%). Eén huidige blower gebruikte de laatste 4 weken cannabis, maar zei inmiddels te zijn gestopt (2%).



Figuur IV.18: Frequentie (huidige blowers, n = 49)

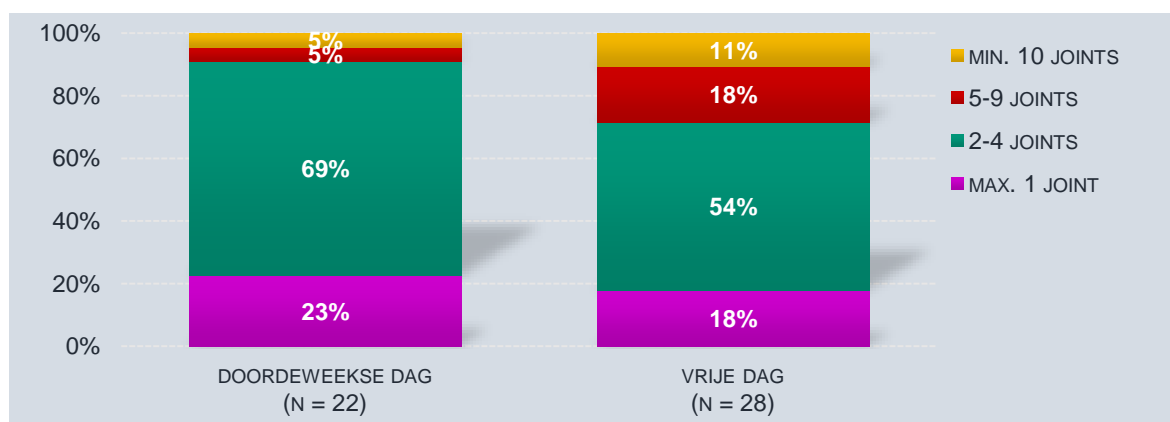
Regelmatige blowers doen dat meestal (ook) doordeweeks (76%, waaronder één individu uitsluitend doordeweeks). De overige 24% blouwt alleen op vrije dagen. De gemiddelde gebruiksfrequentie is 14 dagen per 4 weken (3 à 4 dagen per week).



Figuur IV.19: Wanneer roken (regelmatige blowers, n = 32)

Hoeveelheid

De meeste regelmatige (dagelijkse, wekelijkse of maandelijkse) blowers gebruiken 2 t/m 4 joints op een dag; zowel doordeweekse blowers (69%) als blowers die dat alleen op vrije dagen doen (54%). Doordeweeks houdt de rest het vaak bij 1 joint (23%), maar op vrije dagen is er ook een flinke groep die er 5 of meer rookt (29%). De gemiddelde gebruikshoeveelheid ligt daardoor op vrije dagen (4 joints) hoger dan op doordeweekse dagen (3 joints).



Figuur IV.20: Hoeveelheid (regelmatige blowers op betreffende dagen)

Risikant gebruik

In tegenstelling tot alcohol bestaan er voor cannabis nog steeds geen (inter)nationale standaardmaten voor frequentie of hoeveelheid van zwaar of overmatig blowen.⁵⁷ In Antenne wordt daarom sinds 1995 riskant blowen gedefinieerd als: dagelijks blowen (ongeacht hoeveelheid) of een paar keer per week meer dan één joint blowen. Ruim de helft van de regelmatige blowers voldoet aan deze definitie: 59%. Eén op de drie regelmatige blowers wil stoppen of minderen of minderen met cannabis (33%).

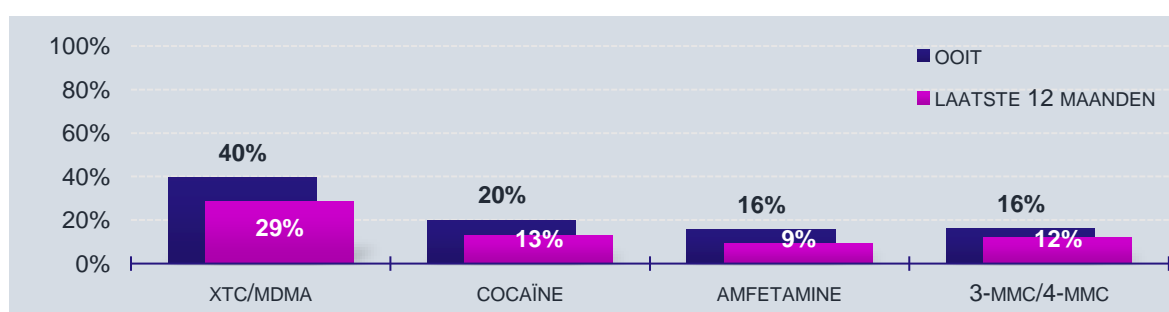
3.4 Drugs

Naast het gebruik van legale (alcohol en tabak) en gedoogde (cannabis) middelen, is ook gevraagd naar illegale (andere) drugs.

3.4.1 Ecstasy, cocaïne, amfetamine en 3-MMC/4-MMC

Ecstasy (xtc/mdma), cocaïne (dat wil zeggen de snuifbare variant, geen crack of basecoke) en amfetamine of speed zijn klassieke stimulantia. 3-MMC en 4-MMC zijn zogenoemde *nieuwe psychoactieve stoffen* (NPS, ook wel *research chemicals of designer drugs*) met een soortgelijke werking, die ook onder vergelijkbare namen ('poes' en 'miauw miauw') worden verkocht. Daarom zijn 3-MMC en 4-MMC in één vraag samengenomen. 4-MMC valt sinds maart 2012 onder de Opiumwet; 3-MMC werd in oktober 2021 toegevoegd. Uit uitslagen van de testservice blijkt dat wat tegenwoordig als 3-MMC/4-MMC wordt verkocht vaak andere stoffen zijn (zie *V Markt*).

Vier op de tien onderzochte aanwezigen in voetbalclubs heeft ervaring met ecstasy (40%). Ooit-gebruik van cocaïne (20%), amfetamine (16%) en 3-MMC/4-MMC (16%) liggen ongeveer de helft lager. Qua gebruik de laatste 12 maanden scoort ecstasy (29%) ook duidelijk hoger dan cocaïne (13%), amfetamine (9%) en 3-MMC/4-MMC (12%). Het relatief nieuwe 3-MMC/4-MMC kent dus meer recente gebruikers dan de klassieke speed en bijna evenveel als cocaïne.



Figuur IV.21: Xtc-pillen, cocaïne, amfetamine en 3-MMC/4-MMC – voetballers en publiek (n= 286)

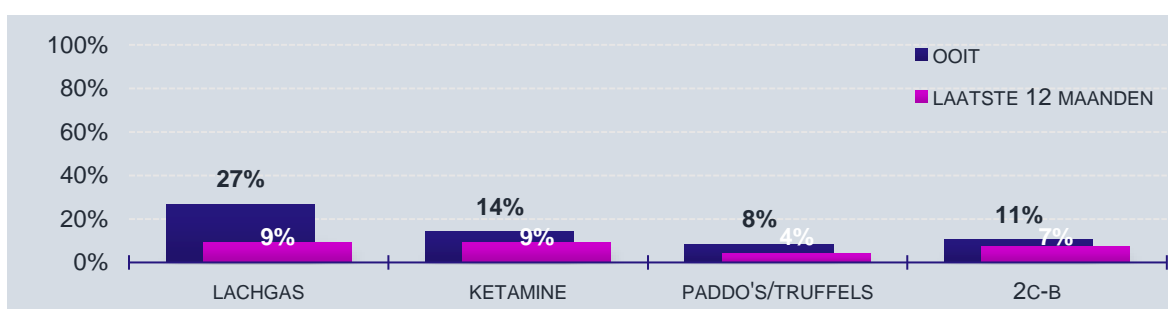
3.4.2 Lachgas, ketamine, paddo's/truffels en 2c-B

Lachgas en ketamine hebben beide een verdovend effect en kennen ook medische toepassingen in de anesthesie (pijnstilling en narcose). Lachgas is recent (januari 2023) op de lijst van verboden middelen in de

⁵⁷ Er zijn weliswaar meerdere diagnostische instrumenten en screeners voor problematisch cannabisgebruik, maar daarin worden geen grenswaarden voor frequentie of hoeveelheid gehanteerd.

Opiumwet geplaatst.⁵⁸ Ketamine valt niet onder de Opiumwet, maar onder de Geneesmiddelenwet, wat productie, verkoop zonder vergunning en bezit zonder recept evengoed strafbaar maakt. Ruim een kwart van de voetballers en publiek van de clubs heeft ooit lachgas gebruikt (27%), maar de laatste 12 maanden was dat nog geen tiende (9%). Eén op zeven onderzochte aanwezigen gebruikte ooit ketamine (14%); de laatste 12 maanden was dat eveneens 9%.

Psychedelische paddo's en truffels vallen onder de hallucinogenen oftewel tripmiddelen. Paddo's zijn sinds 2008 verboden; truffels vallen niet onder de Opiumwet.⁵⁹ Ook 2c-B (verboden sinds 1997) wordt wel tot de tripmiddelen gerekend.⁶⁰ Van de onderzochte aanwezigen gebruikte 8% ooit paddo's waarvan de helft ook de laatste 12 maanden (4%). Met 2c-B hebben iets meer aanwezigen ervaring (11%) en ook recent gebruik (laatste 12 maanden) ligt hoger dan bij paddo's (7%).



Figuur IV.22: Lachgas, ketamine, paddo's/truffels en 2c-B – voetballers en publiek (n= 286)

3.4.3 Overige drugs

In een open invoerveld rapporteerden vier onderzochte aanwezigen ooit 'buisjes' te hebben gebruikt, waarmee zij waarschijnlijk doelden op Blue 69 – een in buisjes verkochte vloeibare mix van alcohol (Blue Curaçao) en drugs (GHB, mdma en/of amfetamine).⁶¹ Twee anderen meldden ooit-gebruik van verschillende andere drugs (o.a. lsd, GHB, 4-FMP en tuci).⁶² Alle zes genoemde personen hebben tevens ooit een of meer van de acht hiervoor besproken drugs gebruikt.

Lean

Lean bestaat uit legale bij drogisterijen verkrijgbare codeïne-houdende hoestdrank gemixt met frisdrank en rekenen we daarom niet tot de drugs.⁶³ Van de onderzochte aanwezigen bij voetbalclubs heeft 3% ooit lean gebruikt en gebruikte 1% het de laatste 12 maanden.

⁵⁸ Medisch gebruik, technische doeleinden (o.a. verbrandingsmotoren) en toepassing als voedingsmiddeladditief (o.a. drijfgas in slagroomsputten) blijven wel toegestaan (*Verbod op lachgas als genotmiddel*, Rijksoverheid.nl).

⁵⁹ Paddo's en truffels bevatten dezelfde werkzame stoffen (psilocybine en psilocine), maar truffels behoren taxonomisch niet tot de paddenstoelen.

⁶⁰ 2c-B is chemisch verwant aan mescaline, de werkzame stof in de psychedelische Peyote en San Pedro cactussen. Tripeffecten treden op bij hogere dosering.

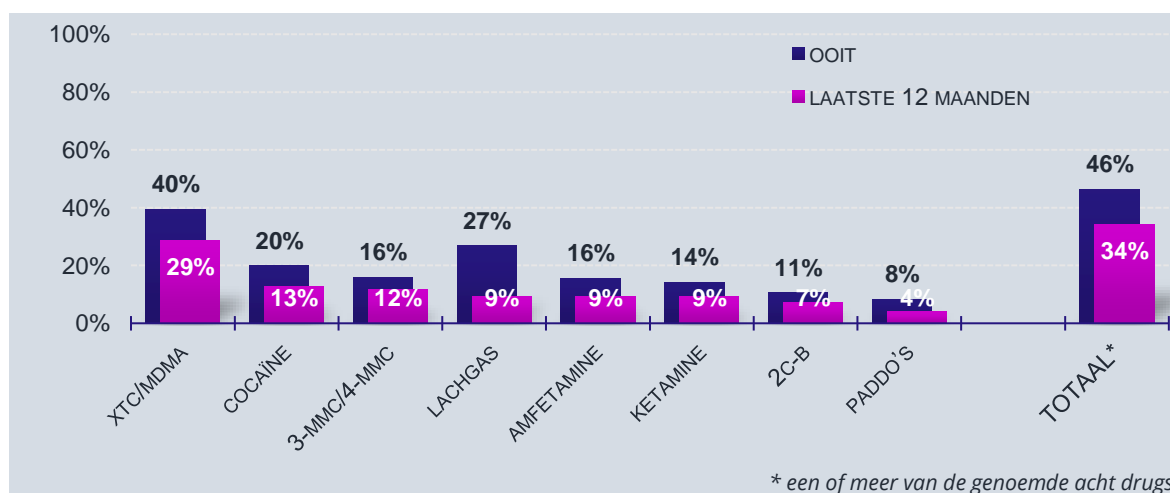
⁶¹ *Wat is Blue 69/Hulk/Red?*, Jellinek.

⁶² Tuci is een roze poeder met wisselende (combinaties van) werkzame stoffen (o.a. mdma, ketamine, 2c-B).

⁶³ In de VS wordt lean gemaakt met hoestdrank die zowel codeïne (opiat) als promethazine (antihistamine) bevat. Dergelijke hoestdrank is in Nederland alleen op recept verkrijgbaar. Codeïne valt overigens wel onder de Opiumwet, maar met een uitzonderingsclausule voor producten met beperkte concentraties.

3.4.4 Overzicht druggebruik

Wat recent gebruik van drugs betreft, scoort ecstasy het hoogst (Figuur IV.23). Het middel is met 29% gebruik de laatste 12 maanden binnen deze onderzoeksgroep bijna net zo populair als cannabis (31%). Na ecstasy volgt op een afstandje cocaïne, op de hielen gezeten door 3-MMC/4-MMC. Lachgas scoort nog net iets hoger dan amfetamine, dat evenveel recente gebruikers kent als ketamine. Gebruikspercentages van afzonderlijke drugs kunnen niet zomaar opgeteld worden, want er bestaat nogal wat overlap. In totaal heeft **46%** ooit een of meerdere drugs (anders dan alcohol, tabak of cannabis) gebruikt en is **34%** recente (laatste 12 maanden) druggebruiker. Twee van de recente gebruikers (2%) zouden willen stoppen of minderen met drugs.⁶⁴



Figuur IV.23: Overzicht druggebruik – voetballers en publiek (n= 286)

Vergelijking met de algemene bevolking

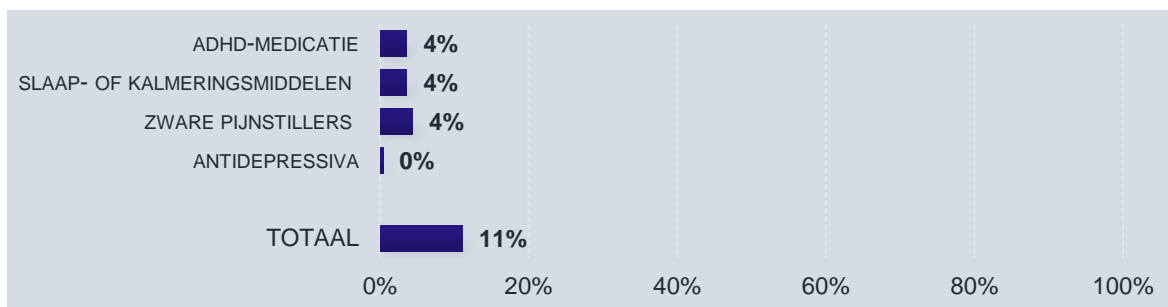
Gebruik van drugs de laatste 12 maanden lijkt onder de onderzochte aanwezigen bij voetbalclubs (34%) behoorlijk hoger te scoren dan onder 18-34-jaringen in de regio (16%).⁶⁵ Het laatstgenoemde percentage stamt echter uit het coronajaar 2020 toen het uitgaansleven stil lag (in de meting van 2022 is dit niet gevraagd). Ook werden lachgas en 3-MMC/4-MMC daarbij niet meegeteld.

3.5 Medicijnen en prestatieverhogende middelen

Medicijnen kunnen net als drugs een psychoactieve werking hebben en ook zonder doktersvoorschrift 'recreatief' worden gebruikt. Dit geldt voor o.a. ADHD-medicatie (bijv. ritalin, concerta), slaap- en kalmeringsmiddelen (bijv. valium, seresta, etizolam), zware pijnstillers (bijv. oxycodon, fentanyl) en antidepressiva (bijv. prozac, seroxat, xanax). In totaal gebruikte 11% van de onderzochte voetballers en publiek de laatste 12 maanden medicijnen zonder recept. Meestal betrof het ADHD-medicatie, slaap- of kalmeringsmiddelen en zware pijnstillers werden elk door 4% gebruikt. Eén individu gebruikte antidepressiva.

⁶⁴ Waarvan één specificeerde te willen stoppen met ketamine.

⁶⁵ *Cijferboek Gezondheidsmonitor 2020*, GGD Gooi en Vechtstreek.

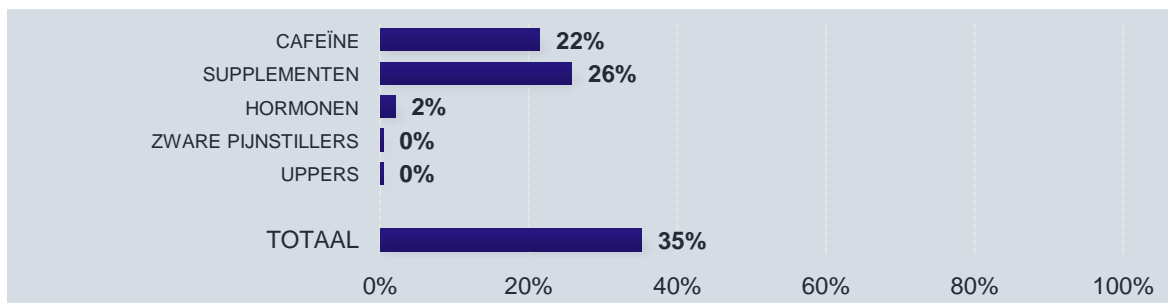


Figuur IV.24: Medicijnen zonder recept (laatste 12 maanden) – voetballers en publiek (n= 286)

Daarnaast is gevraagd naar het gebruik van middelen ter verbetering van (sport)prestaties en/of fysiek:

- cafeïne (bijv. meer koffie, energydrinks, cafeïnepillen)
- supplementen (bijv. extra vitamines, mineralen, creatine, eiwit-shakes)
- hormonen (bijv. anabolen, steroïden, hormonen, epo)
- zware pijnstillers (bijv. morfine, oxycodon, fentanyl)
- uppers (stimulerende medicijnen of drugs, bijv. ritalin, efedrine, speed)

Dergelijke middelen zijn de laatste 12 maanden door een derde van de onderzochte aanwezig bij voetbalclubs gebruikt (35%).⁶⁶ Daarbij ging het vrijwel uitsluitend om cafeïne of supplementen, en (vrijwel) nooit om hormonen, zware pijnstillers of uppers.



Figuur IV.25: Prestatieverhogende middelen (laatste 12 maanden) – voetballers en publiek (n= 286)

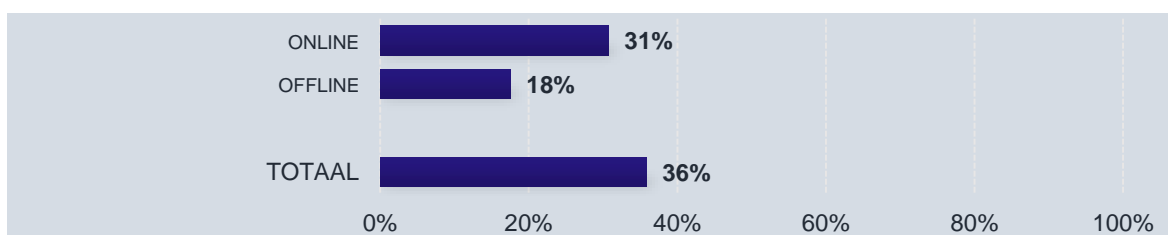
Redenen om prestatieverhogende middelen te gebruiken, waren meestal om beter te presteren in een andere sport dan voetbal (51% van de recente gebruikers). Daarnaast ook wel om sneller te herstellen of terugkeren na een blessure (31%), om een slank of gespierd uiterlijk te krijgen (31%) en/of om beter te voetballen (24%). Andere redenen die genoemd werden, waren vooral wakker worden/blijven (cafeïne) en gezondheid (supplementen).

⁶⁶ Dit percentage is opvallend hoog vergeleken met de Leefstijlmonitor, waarin slechts 1% van de wekelijkse sporters van 15 jaar en ouder gebruik van anabole steroïden, groeihormonen, EPO, amfetamine of cafeïne in hoge doses rapporteert ([Sportprestatieverhogende middelen](http://SportprestatieverhogendeMiddelen.sportenbewegenincijfers.nl), sportenbewegenincijfers.nl).

3.6 Gokken

Bij gokken maken we onderscheid tussen online gokken via internet en het traditionele 'offline' gokken op fysieke locaties (bijv. gokhal, casino, bingoavond) of via fysieke verkooppunten (bijv. loten kopen in een winkel). Het onderscheid wordt echter steeds vager; zeker sinds goksites van Nederlandse aanbieders (o.a. TOTO, Holland Casino en Betcity) vanaf 1 oktober 2021 zijn gelegaliseerd. Voor een fruitautomaat, pokerspel of loterij hoeft je de deur niet meer uit.

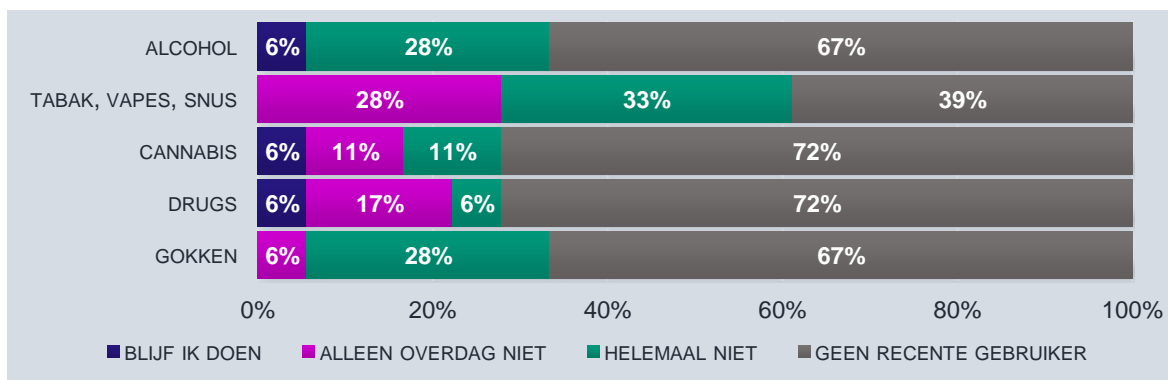
Online gokken (31%) is populairder dan offline gokken (18%). De meeste offline gokkers doen dat ook online. In totaal gokte meer dan een derde van de onderzochte aanwezigen bij voetbalclubs in de laatste 12 maanden (36%). In die periode gaven zij in totaal in doorsnee €150 per persoon uit aan gokken. De uitgaven variëren nogal; sommigen spendeerden een paar euro in een jaar tijd, anderen een paar tientjes of een paar honderd euro, maar er zijn ook een paar uitschieters van duizenden euro's. Acht gokkers (9% van de recente gokkers) zouden willen stoppen of minderen. Dit zijn vooral (maar niet alle) gokkers die meer dan duizend euro uitgaven.



Figuur IV.26: Gokken (laatste 12 maanden) – voetballers en publiek (n= 286)

3.7 Ramadan

De dataverzameling bij de voetbalclubs viel deels samen met de ramadan (22 maart – 20 april 2023). Heeft de islamitische vastenmaand de resultaten over middelengebruik misschien gekleurd omdat dan minder wordt gebruikt dan normaal? Dat lijkt nauwelijks het geval. Om te beginnen deden maar weinig onderzochte aanwezigen bij de voetbalclubs mee met de ramadan (7%). Een deel van de drinkers, rokers, blowers, druggebruikers en gokkers onder hen stopten daar gedurende de vastentijd weliswaar mee, maar een ander deel ging er (na zonsondergang) mee door. En bovenal, de meeste ramadandelnemers gebruiken überhaupt geen alcohol, cannabis of andere drugs en gokken niet. Als de ramadan tijdens de dataverzameling al heeft geleid tot een onderschatting van middelengebruik, dan is dat beperkt tot enkele individuen.



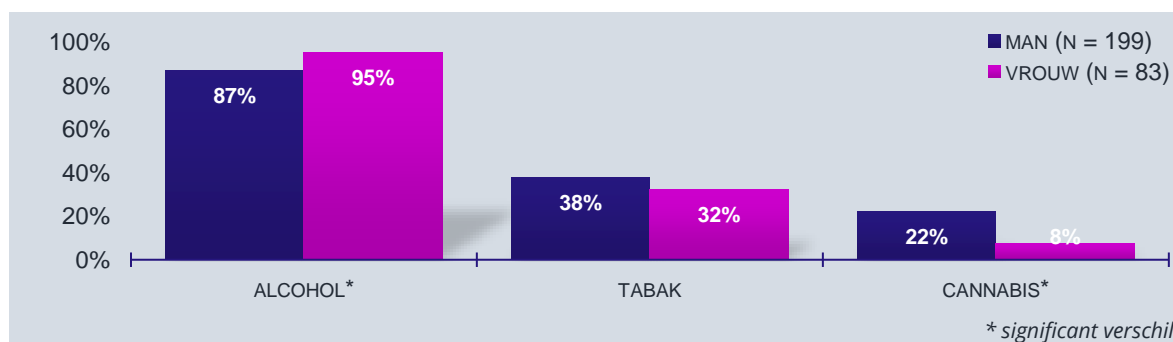
Figuur IV.27: Middelengebruik tijdens de ramadan (n = 18)

4 Verschillen tussen subgroepen

In de komende paragrafen maken we vergelijkingen in middelengebruik tussen subgroepen op basis van gender, leeftijd, opleidingsniveau, studie of werk, en uitgaansgedrag.⁶⁷ Tot slot vergelijken we voetballers en publiek. We kijken daarbij naar overeenkomsten en verschillen in *huidig* (laatste 4 weken) gebruik van alcohol, tabak en cannabis. Ook gebruiksfrequentie en -hoeveelheid van huidige drinkers en rokers wordt vergeleken.⁶⁸ Omdat andere drugs over het algemeen minder frequent worden gebruikt, vergelijken we prevalentie van *recent* (laatste 12 maanden) gebruik van xtc/mdma, cocaïne, amfetamine, ketamine en de overige drugs. Ook recent gokken wordt aangestipt.⁶⁹ In tekst en figuren worden afgeronde cijfers gepresenteerd. Voor meer vergelijkingen en gedetailleerde resultaten zie *VI A Bijlage voetbalsurvey* (pag. 79).

4.1 Gender

Bij de vergelijkingen naar gender laten we de kleine groep die zichzelf niet identificeert als man of vrouw (2%) buiten beschouwing. Mannelijke aanwezigen bij voetbalclubs zijn vaker huidige blowers, maar vrouwen zijn vaker huidige drinkers. Aan de ander kant consumeren mannelijke regelmatige drinkers vaker (gem. 10 versus 7 dagen per 4 weken) en ook meer alcohol, zowel op doordeweekse dagen (gem. 4 versus 2 glazen) als op vrije dagen (gem. 12 versus 7 glazen). Het aandeel huidige rokers van traditionele sigaretten is onder mannen en vrouwen gelijk, maar vrouwen gebruikten vaker (ook) vapes de laatste 12 maanden (55% versus 38%), terwijl mannen vaker (ook) snus gebruikten (14% versus 5%).



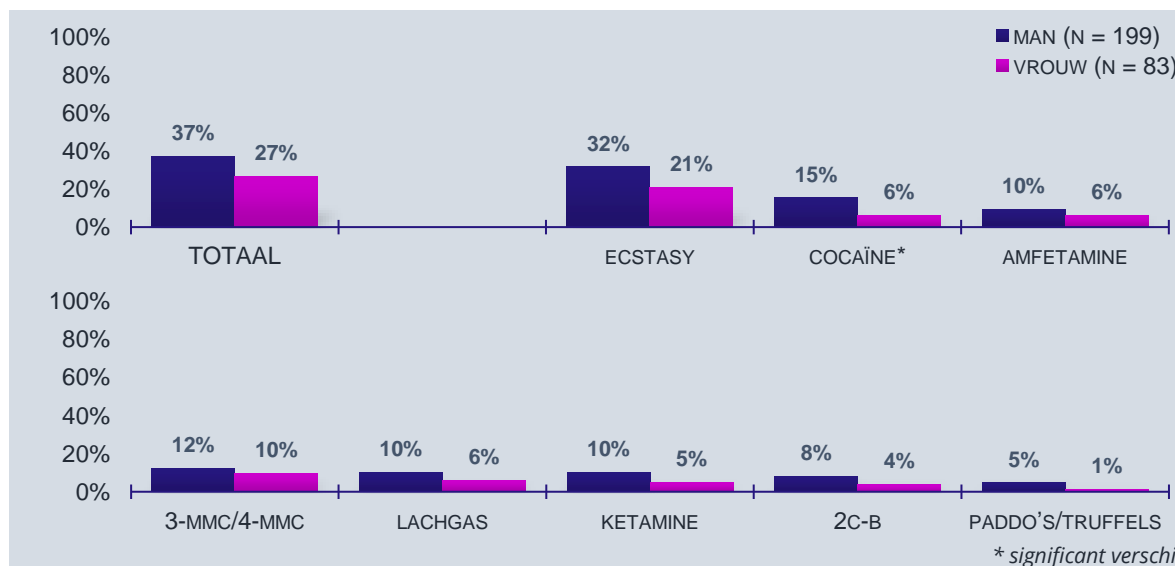
Figuur IV.28: Huidig (laatste 4 weken) gebruik van alcohol, tabak en cannabis naar gender

⁶⁷ Achtergrondkenmerken kunnen samenhangen. De jongste leeftijdsgroep (16-19 jaar) heeft of volgt bijvoorbeeld vaker een vmbo/havo/vwo-opleiding. De samenhang is echter gedeeltelijk, waardoor geslacht- en leeftijdsverschillen niet automatisch ook gelden voor opleidingsniveau, studie of werk, en uitgaansgedrag. Voor geïnteresseerden bevatten de tabellen in *VI A Bijlage voetbalsurvey* (pag. 81) tevens vergelijkingen naar afkomst (Nederlands versus anders) en woonplaats (Gooi en Vechtstreek versus elders), met daarbij de kanttekening dat niet-Nederlands een mix vormt van diverse westerse en niet-westerse achtergronden, en woonplaatsen buiten de regio diverse grote en kleinere steden en dorpen betreffen (van Amsterdam tot Wilnis).

⁶⁸ Het aantal huidige blowers is te klein voor dergelijke vergelijkingen tussen subgroepen.

⁶⁹ Medicijnen en prestatieverhogende middelen laten we buiten beschouwing. In het gebruik hiervan zijn nauwelijks verschillen tussen subgroepen gevonden.

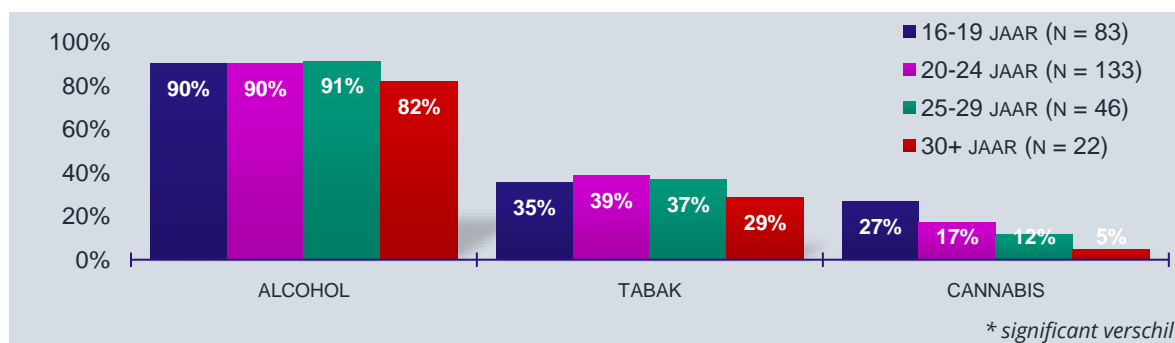
Mannen scoren wat hoger dan vrouwen op overig druggebruik in de laatste 12 maanden, maar alleen bij cocaïne is het verschil significant. Bij gokken lopen de percentages verder uiteen: mannen zijn drie keer zo vaak recente gokkers dan vrouwen (45% versus 14%).



Figuur IV.29: Recent (laatste 12 maanden) druggebruik naar gender

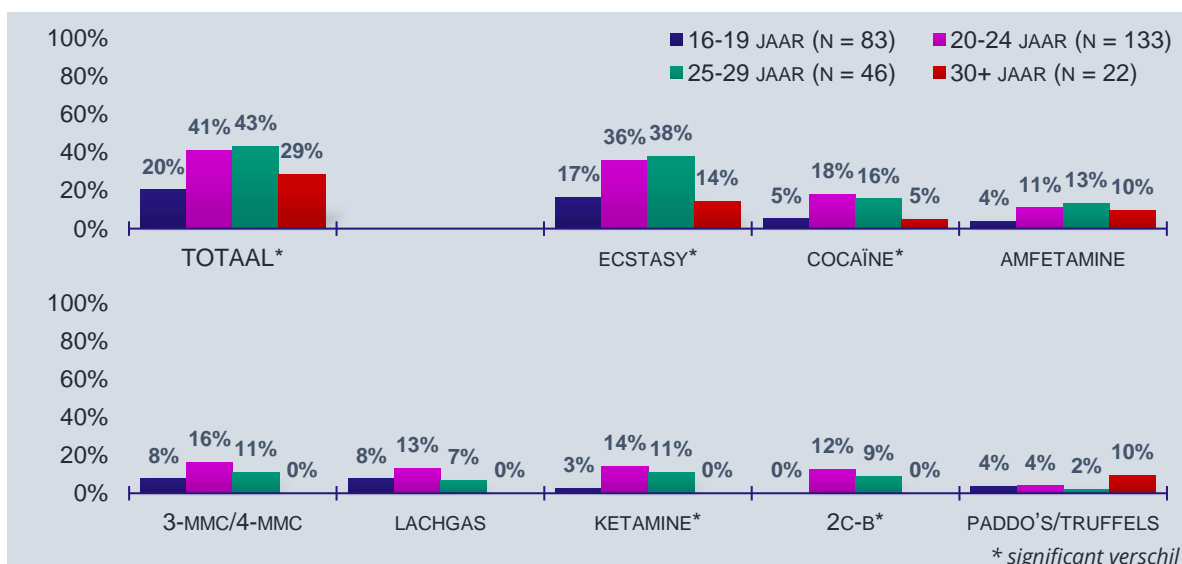
4.2 Leeftijd

Huidig gebruik van alcohol, tabak en cannabis komt onder alle leeftijdsgroepen even vaak voor. De jongste groep (16-19 jaar) drinkt en rookt ook even vaak en even veel als de oudere groepen, maar vapet wel meer. De laatste 12 maanden gebruikte 57% van de 16-19-jarigen (ook) vapes, tegenover 33-45% van de twintigers en slechts 7% van de dertigplussers. Shishapennen werden door dertigplussers helemaal niet gebruikt.



Figuur IV.30: Huidig (laatste 4 weken) gebruik van alcohol, tabak en cannabis naar leeftijd

Recent druggebruik (een of meer van acht drugs de laatste 12 maanden) komt het vaakst voor onder twintigers (41-43%); twee keer zo vaak als onder 16-19-jarigen (20%) en anderhalf keer zo vaak als onder dertigplussers (29%). Twintigers laten de hoogste percentages zien voor ecstasy, cocaïne, ketamine en 2c-b. In recent gokken is er geen verschil naar leeftijd.



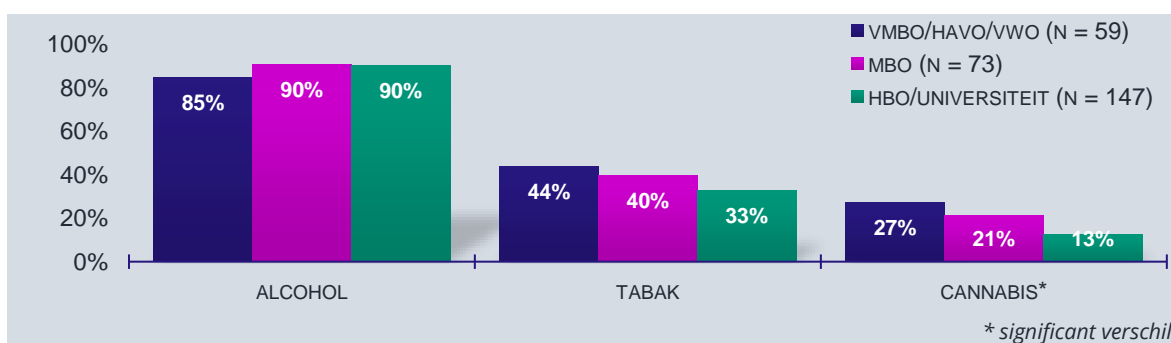
Figuur IV.31: Recent (laatste 12 maanden) druggebruik naar leeftijd

Minderjarigen

De jongste leeftijdsgroep omvat ook een aantal minderjarige 16- en 17-jarigen (n=30) aan wie geen alcohol, tabak of cannabis mag worden verkocht. Ook kansspelen (online of offline) mogen onder de 18 jaar niet worden aangeboden. Verkoop van drugs is ongeacht de leeftijd verboden.⁷⁰ Driekwart van deze minderjarigen dronk de laatste 4 weken alcohol (77%) en een kwart rookte sigaretten (24%). De helft is (ook) een recente vaper (50% laatste 12 maanden). Vier minderjarigen gebruikte de laatste 4 weken cannabis (14%), eveneens vier gokten de laatste 12 maanden (14%) en twee minderjarigen gebruikten ecstasy, cocaïne, 3-MMC/4-MMC en/of lachgas (7%).

4.3 Opleidingsniveau

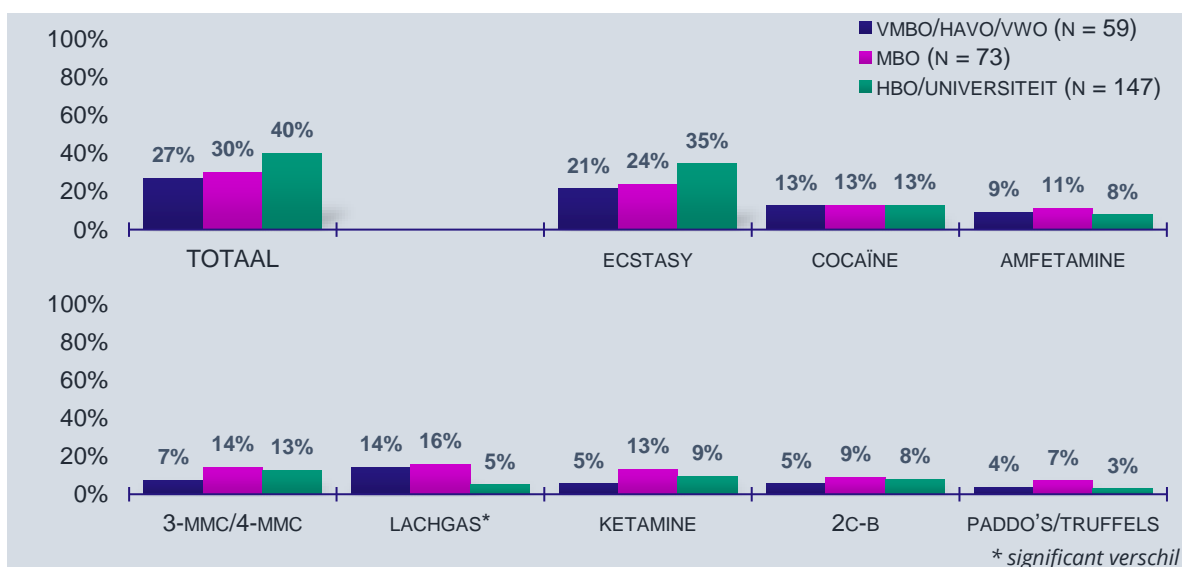
Er zijn geen verschillen in alcoholgebruik naar opleidingsniveau. Het aandeel huidige rokers verschilt niet, maar degenen met hbo- of universitaire opleiding zijn beduidend minder vaak dagelijkse rokers (8% versus 22-24%) en ze roken ook minder sigaretten per dag (doordeweeks gem. 4 versus 7-10, vrije dagen gem. 11 versus 15-20) dan de andere opleidingsgroepen. Mbo'ers roken de meeste sigaretten per dag. In het gebruik van rookalternatieven (vapes e.d.) is er echter geen verschil. Voetballers en publiek met een opleiding op middelbare schoolniveau zijn het vaakst huidige blowers.



Figuur IV.32: Huidig (laatste 4 weken) gebruik van alcohol, tabak en cannabis naar opleidingsniveau

⁷⁰ Verkoop van lachgas was tot 1 januari 2023 niet verboden, hoewel winkels en groothandels vaak wel een minimumleeftijd van 18 jaar aanhielden.

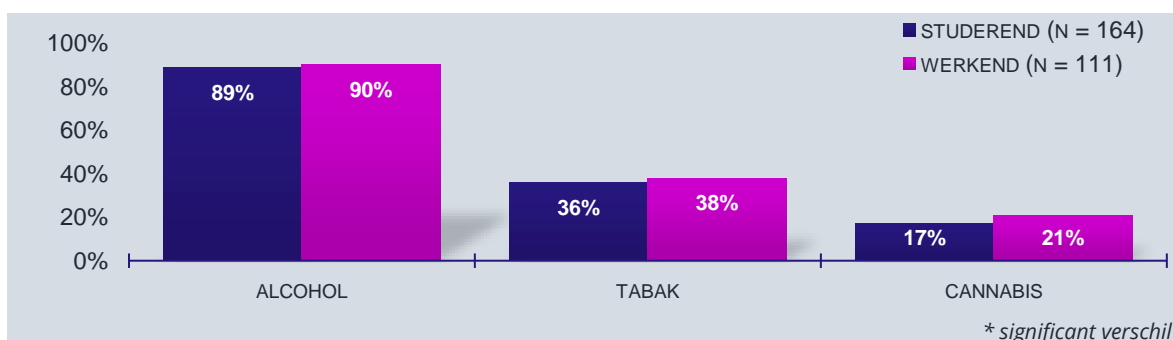
Onderzochte aanwezigen met een middelbare school of mbo-opleiding zijn vaker recente lachgasgebruikers dan degenen met een hbo- of universitaire opleiding. Laatstgenoemde groep lijkt wat hoger te scoren op ecstasygebruik, maar het verschil is niet significant. We moeten dus concluderen dat gebruik van andere drugs en gokken onder alle opleidingsniveaus even vaak voorkomt.



Figuur IV.33: Recent (laatste 12 maanden) druggebruik naar opleidingsniveau

4.4 Studie of werk

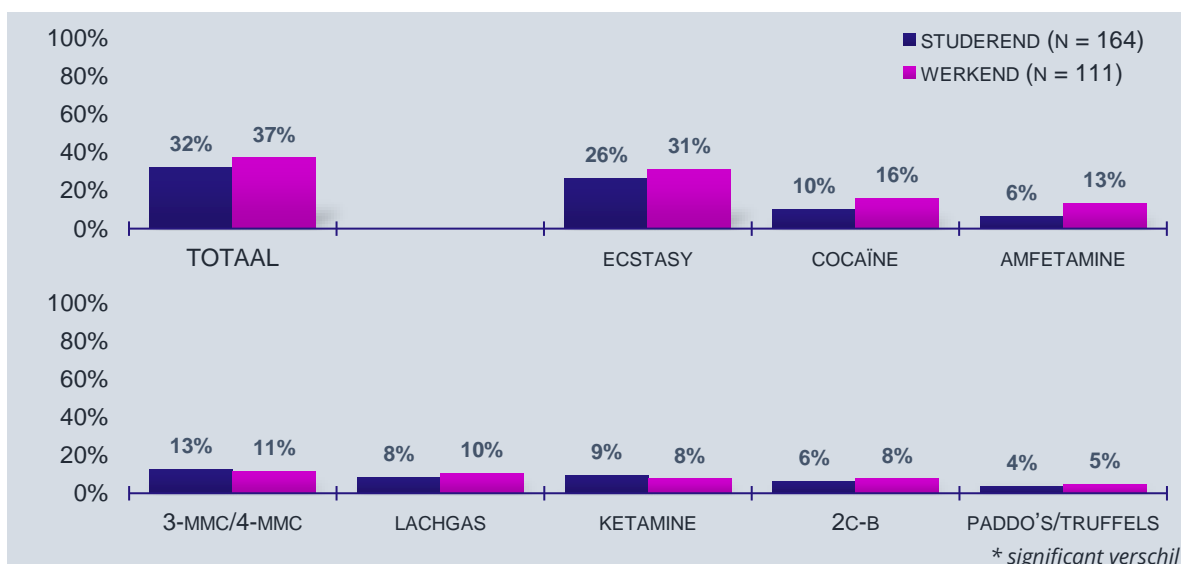
We maken hier een vergelijking tussen studenten en werkkenden, en laten de kleine niet-werkzame groep (4%) buiten beschouwing.⁷¹ Alcoholgebruik en blowgedrag zijn vergelijkbaar onder studenten en werkkenden. Het aandeel huidige rokers is eveneens gelijk, maar werkkenden zijn twee keer zo vaak dagelijkse rokers (20% versus 11%) en ze roken op vrije dagen ook meer sigaretten (gem. 18 versus 11 per dag). Rookalternatieven worden door beide groepen even vaak gebruikt.



Figuur IV.34: Huidig (laatste 4 weken) gebruik van alcohol, tabak en cannabis naar bezigheid

In recent druggebruik, en ook in gokken, verschillen studenten en werkkenden niet.

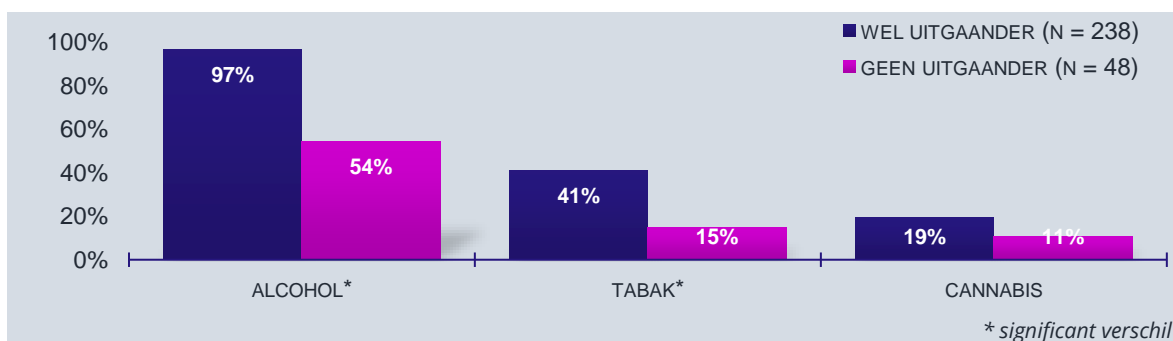
⁷¹ Studerend = volgt momenteel een opleiding, eventueel met bijbaan; werkend = volgt momenteel geen opleiding en heeft betaald werk; niet werkzaam = volgt momenteel geen opleiding en heeft geen betaald werk (werkloos of niet behorend tot de beroepsbevolking).



Figuur IV.35: Recent (laatste 12 maanden) druggebruik naar bezigheid

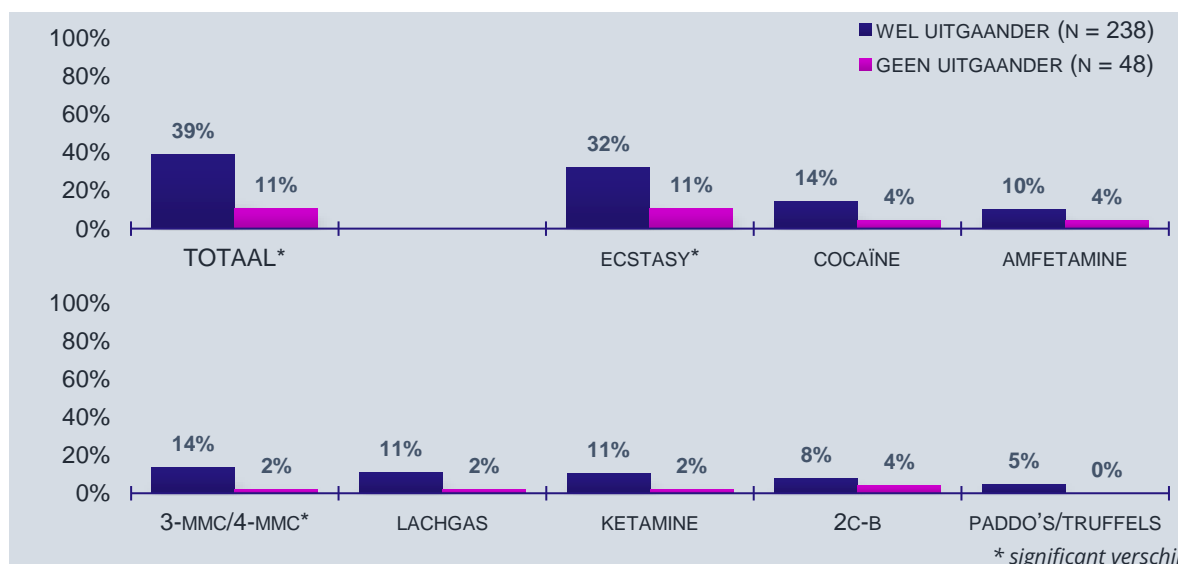
4.5 Uitgaan

De grootste verschillen in middelengebruik vinden we als we uitgaanders en niet-uitgaanders vergelijken. Uitgaanders die de laatste 4 weken cafés, clubs of festivals bezochten zijn twee keer zo vaak huidige drinkers (97% versus 54%) en bijna drie keer zo vaak huidige rokers (41% versus 15%). Ook drinken ze vaker (gem. 9 versus 6 dagen per 4 weken) en op vrije dagen meer (gem. 11 versus 5 glazen alcohol). En de laatste 12 maanden gebruikten ze vaker (ook) vapes (47% versus 29%). Alleen in blowgedrag is er geen verschil.



Figuur IV.36: Huidig (laatste 4 weken) gebruik van alcohol, tabak en cannabis naar uitgaansgedrag

Ook bij de onderzochte drugs scoren degenen die uitgaan hoger dan degenen die de laatste 4 weken geen uitgaansgelegenheden bezochten. Verschillen bij de afzonderlijke middelen zijn niet altijd significant, maar bij elkaar opgeteld gebruikte 39% van de uitgaanders de laatste 12 maanden een of meer drugs; bijna vier keer zo veel als de niet-uitgaanders (11%). Wat betreft gokken zijn uitgaanders en niet-uitgaanders wel vergelijkbaar.

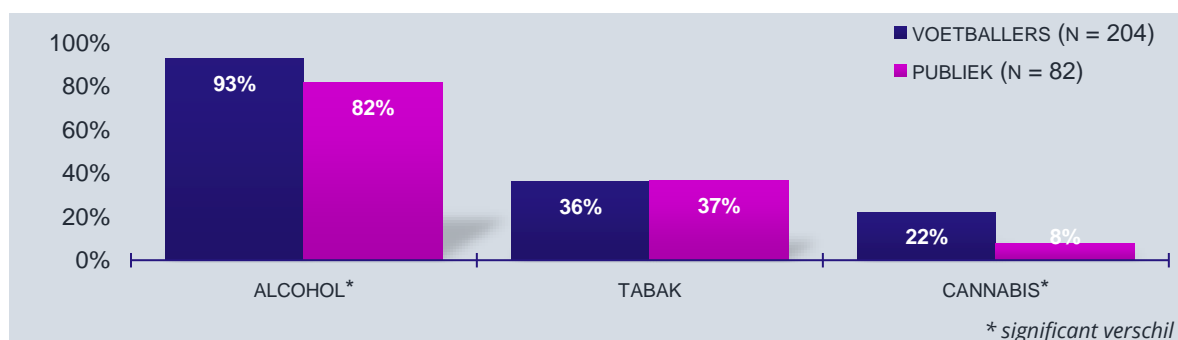


Figuur IV.37: Recent (laatste 12 maanden) druggebruik naar uitgaansgedrag

4.6 Voetballers en publiek

Tot slot vergelijken we onderzochte aanwezigen bij de voetbalclubs die wel voetballen met aanwezigen die geen voetbal spelen. Voetballers zijn vaker man en gemiddeld wat jonger dan het publiek, waardoor de hiervoor beschreven verschillen in middelengebruik naar geslacht en leeftijd terug kunnen komen. Maar wat betreft opleiding, werk en uitgaan – waarbij grotere verschillen werden gevonden – wijken voetballers niet af van publiek.

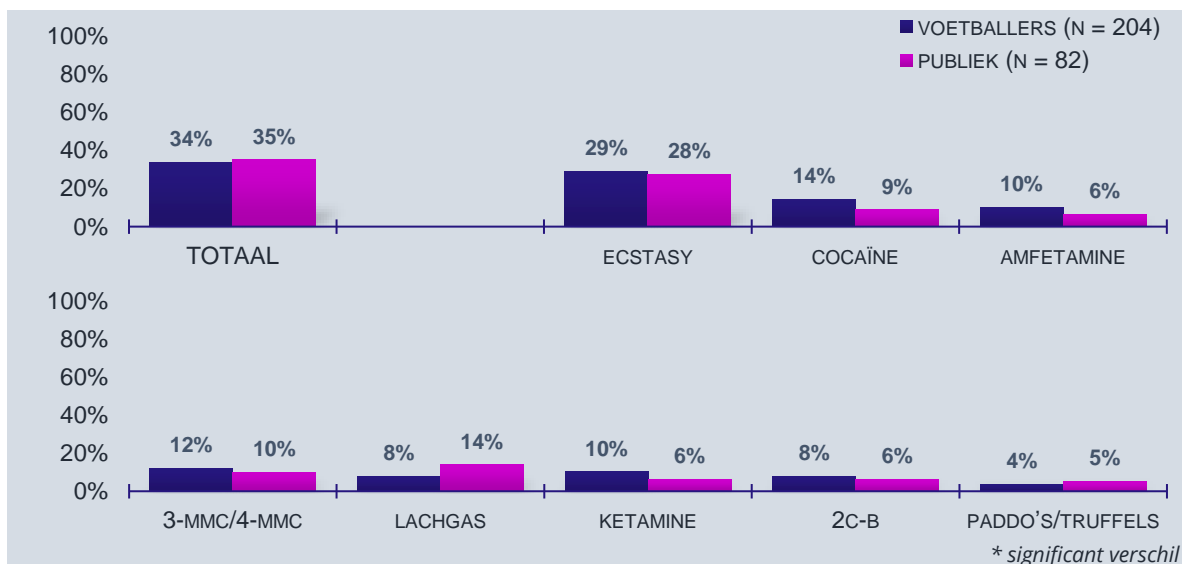
Voetballers zijn vaker huidige drinkers en drinken op vrije dagen ook meer (gem. 11 versus 8 glazen per dag) dan publiek.⁷² Daarnaast zijn de voetballers veel vaker huidige blowers. Als het gaat om gebruik van tabak en rookalternatieven zijn er niet of nauwelijks verschillen.



Figuur IV.38: Huidig (laatste 4 weken) gebruik van alcohol, tabak en cannabis naar groep

Voetballers en publiek zijn even vaak recente druggebruikers, maar voetballers gokten de laatste 12 maanden ruim twee keer zo vaak (43% versus 19%).

⁷² Dit is in lijn met cijfers uit de Gezondheidsenquête/Leefstijlmonitor 2022, waaruit blijkt dat veldsporters zoals voetballers meer drinken dan andere sporters en niet-sporters ([Alcoholgebruik door sporters](#), Trimbos.nl).



Figuur IV.39: Recent (laatste 12 maanden) druggebruik naar groep

5 Voetbal en middelengebruik

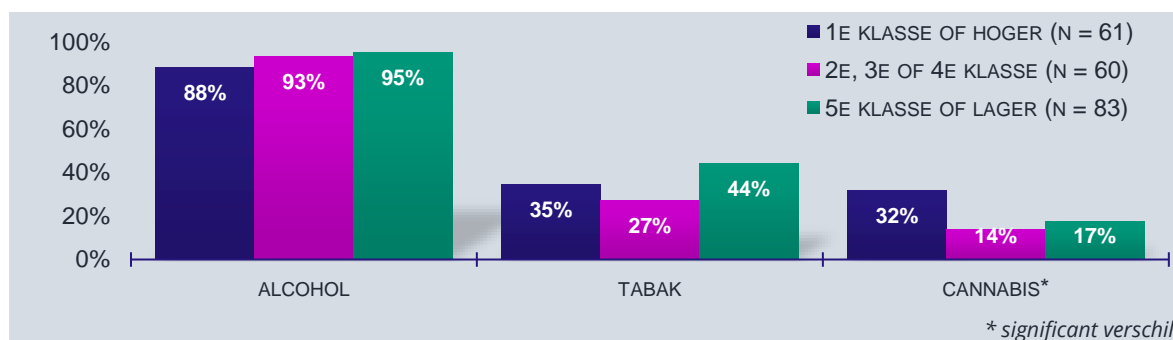
Is de mate van middelengebruik onder voetballers afhankelijk van het speelniveau? En in hoeverre houden voetballers rekening met hun sport door hun middelengebruik rond wedstrijden aan te passen? Voor het antwoord op deze vragen focussen we op de **204 voetballers** en laten we het publiek buiten beschouwing.

5.1 Klasse

Drie op de tien onderzochte voetballers (30%) speelt in de 1^e KNVB-klasse of landelijke amateurdivisie. Aan de andere kant spelen twee op de tien (22%) in de laagste 5^e competitieklasse en ongeveer even veel spelen recreatief (19%). Voor de vergelijking van middelengebruik maken we een driedeling tussen 1^e klasse of hoger (30%); 2^e, 3^e of 4^e klasse (29%); en 5^e klasse of lager (41%). We kijken naar overeenkomsten en verschillen in *huidig* (laatste 4 weken) gebruik van alcohol, tabak en cannabis; het gemiddeld aantal dagen waarop wordt gedronken of gerookt; en het gemiddeld aantal glazen alcohol of sigaretten op doordeweekse en vrije dagen.⁷³ En naar *recent* (laatste 12 maanden) gebruik van drugs en gokken.

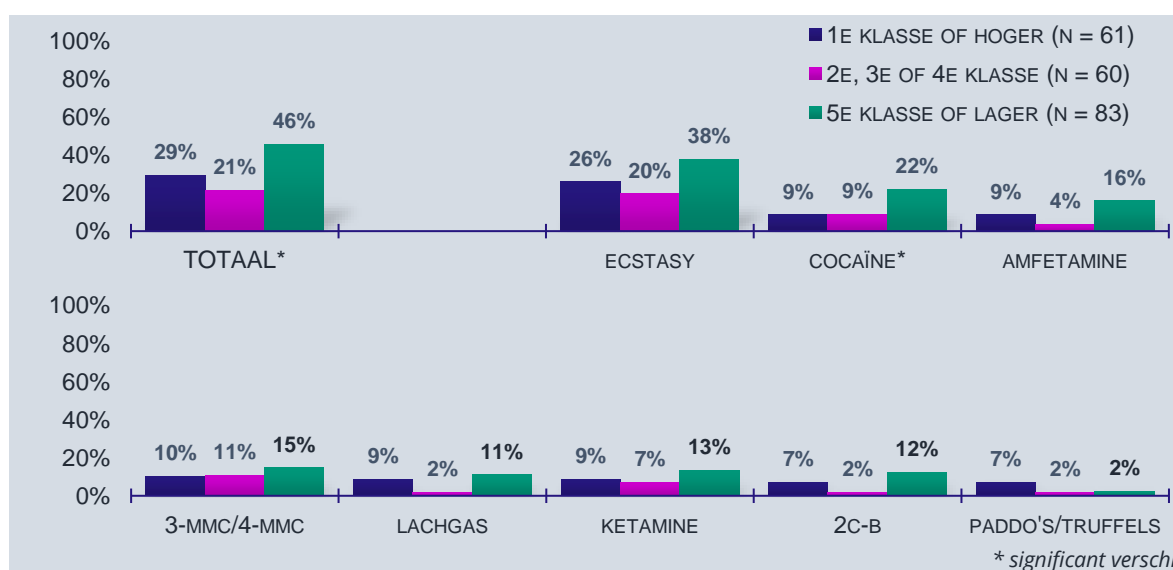
De verschillen in middelengebruik tussen voetballers op verschillende niveaus zijn niet zoals wellicht te verwachten. Er is namelijk géén verschil in drink- en rookgedrag tussen voetballers op het hoogste amateurniveau en die in de onderste regionen. Spelers uit de 1^e klasse of hoger zijn zelfs twee keer zo vaak huidige blowers dan die in de lagere klassen.

⁷³ Het aantal huidige blowers is te klein voor dergelijke vergelijkingen van gebruiksfrequentie en -hoeveelheid naar klasse.



Figuur IV.40: Huidig (laatste 4 weken) gebruik van alcohol, tabak en cannabis naar klasse

Gebruik van een of meer drugs (laatste 12 maanden) komt wel het vaakst voor onder voetballers uit de 5^e klasse of lager (46%), maar scoort in de 1^e klasse of hoger (29%) ook iets hoger dan in de 2^e/3^e/4^e klasse (21%). In recent gokken is er geen verschil naar klasse.



Figuur IV.41: Recent (laatste 12 maanden) druggebruik naar opleidingsniveau

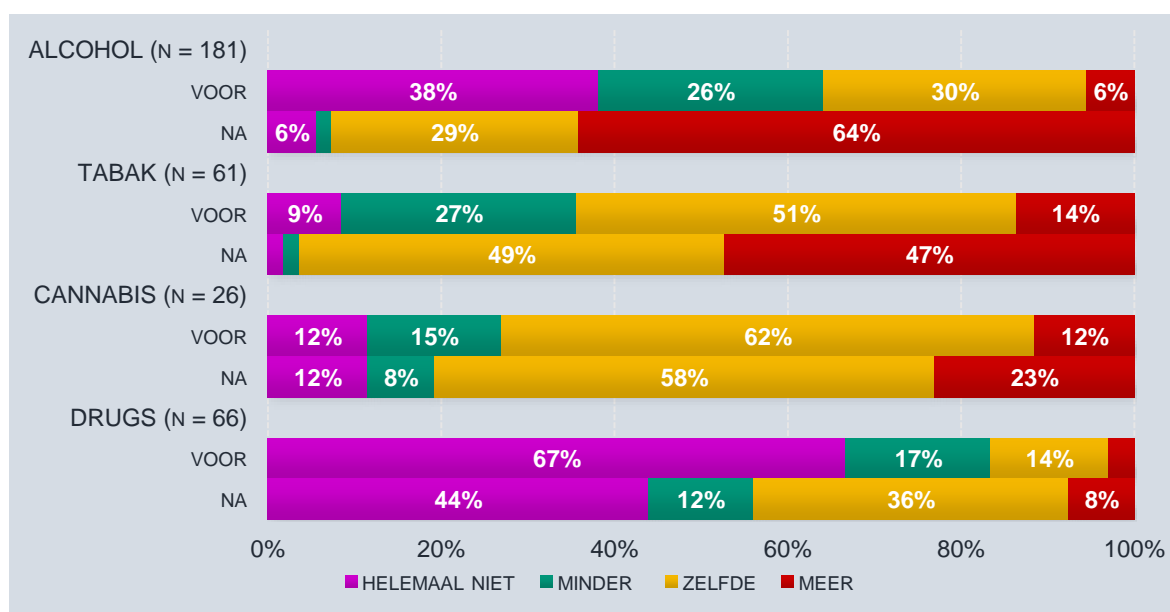
Klasse of geslacht en leeftijd?

Bovenstaande verschillen kunnen sterk samenhangen met geslacht en leeftijd. Voetballers uit de 1^e klasse of hoger zijn namelijk vaak mannelijke 16-19-jarigen (41%) en hiervoor bleek dat mannen en de jongste leeftijdsgroep relatief hoog scoren op cannabisgebruik. Aan de andere kant zijn voetballers uit de 5^e klasse en lager meestal mannelijke twintigers (67%), waar (zo bleek eveneens hiervoor) recent druggebruik relatief hoog scoort. In de tussenliggende 2^e t/m 4^e klassen is geslacht en leeftijd meer gevarieerd.

5.2 Wedstrijden

Voetballers die drinken, roken, blowen en/of drugs gebruiken is gevraagd of zij dat meer of minder doen vóór en ná het spelen van een wedstrijd. Wat het gebruik van tabak en cannabis betreft, wordt meestal geen rekening gehouden met een wedstrijd; de avond ervoor wordt evenveel gerookt (51%) en geblowd (62%) als gewoonlijk. Rond een derde van de huidige rokers (36%) en blowers (27%) doet het de avond voor de wedstrijd wel wat rustiger aan en rookt/blowt minder of helemaal niet. Dat geldt veel vaker voor alcohol (64%) en zeker voor drugs (84%). Maar waar de avond na een voetbalwedstrijd meestal ook geen of weinig

drugs worden gebruikt (57%) en evenveel wordt geblowd (58%), wordt dan vaak juist méér gerookt (47%) en alcohol gedronken (64%). Dit geldt vooral (maar niet uitsluitend) voor voetballers in de zaterdagcompetitie.



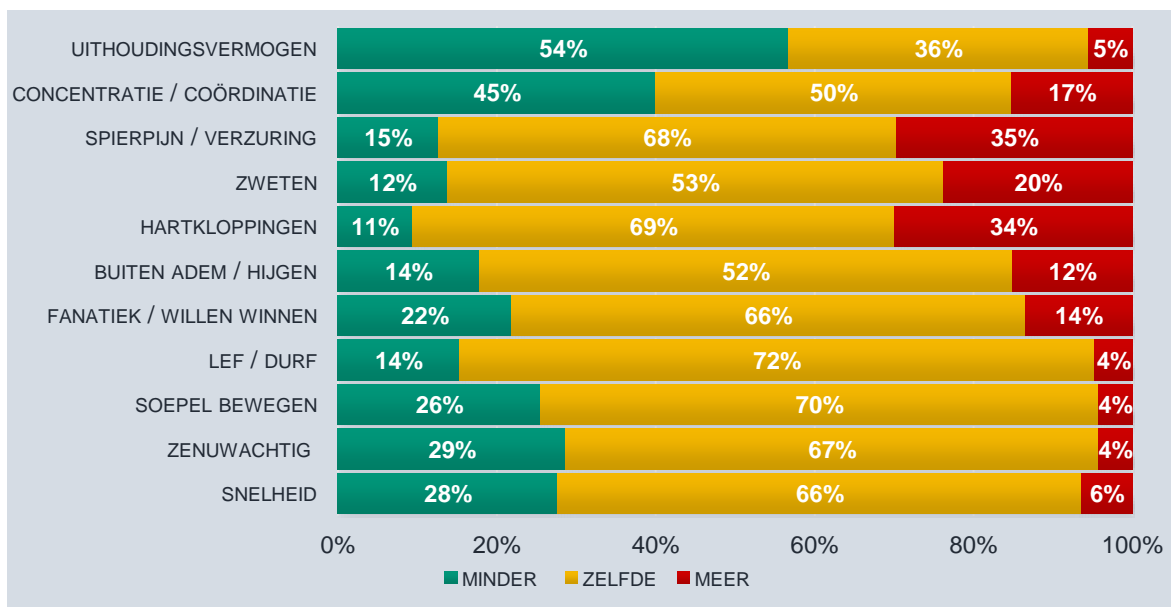
Figuur IV.42: Gebruik de avond VOOR en NA een voetbalwedstrijd (regelmatige drinker/rokers/blowers en recente druggebruikers)

Alcohol en fysieke inspanning

Alcohol werkt vocht-afdrijvend. Ook kan alcoholconsumptie een effect hebben op de hormoonbalans, wat invloed kan hebben op de slaapkwaliteit, de stemming, het metabolisme en de werking van hart- en bloedvaten. Bij alcoholgebruik de avond voor het sporten, begint het lichaam dus uitgedroogd en minder uitgerust aan de wedstrijd. Blessures liggen dan op de loer. Na het sporten is het van belang om het lichaam te hydrateren, zodat het goed kan herstellen. Uit studies blijkt dat het consumeren van grote hoeveelheden alcohol de hydratatie na fysieke inspanning kan vertragen; het lichaam heeft meer vochtuitscheiding door urine. Ook kan alcoholgebruik na fysieke inspanning de aanmaak van eiwitten in de spieren, die normaalgesproken voor herstel zorgen, negatief beïnvloeden.⁷⁴

Hoewel het merendeel dus zegt de avond voor ze moeten spelen minder of helemaal niet te drinken, consumeert ruim meer dan de helft van de voetballers (57%) de dag voor de wedstrijd weleens meer dan vijf glazen alcohol. We vroegen deze voetballers wat zij daarvan tijdens de wedstrijd merken. Een deel zei dan minder uithoudingsvermogen (54%) en concentratie/coördinatie (45%) te hebben, en meer last te hebben van spierpijn/verzuring (35%), hartkloppingen (34%) en zweten (20%). Maar eigenlijk werden opvallend weinig effecten van flink alcoholgebruik de avond voor een wedstrijd ('kater') gemeld.

⁷⁴ *Effect van alcohol na het sporten op het lichaam*, Trimbos.nl | Thompson TP, Horrell J, Taylor AH, et al. (2020) *Physical activity and the prevention, reduction, and treatment of alcohol and other drug use across the lifespan (The PHASE review): A systematic review*, *Mental Health and Physical Activity*, 19, 100360.

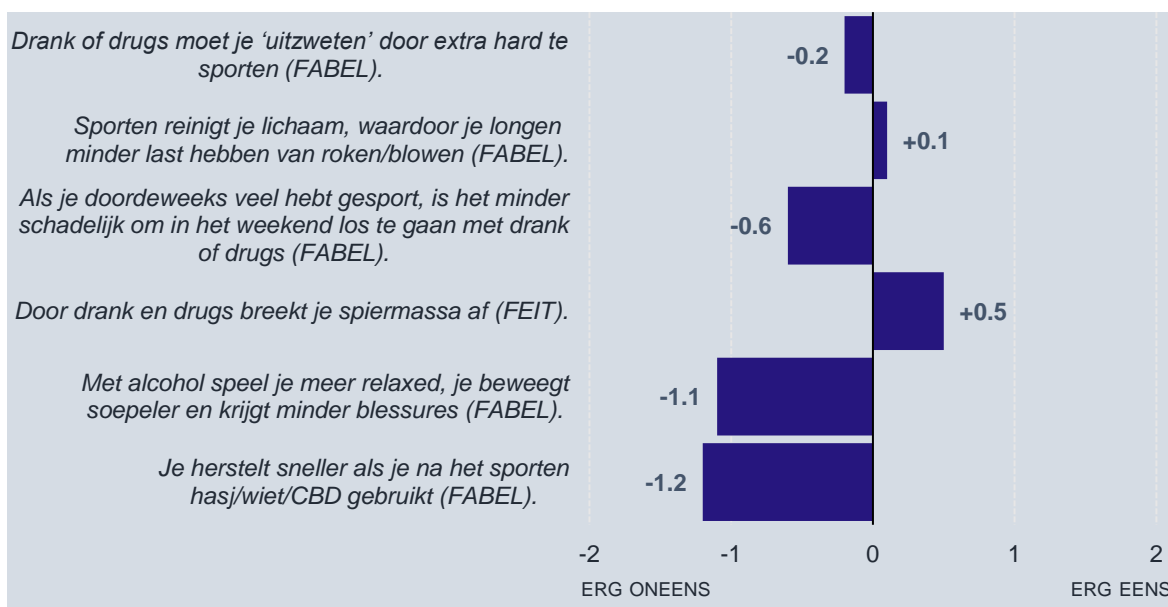


Figuur IV.43: Effecten van meer dan vijf glazen alcohol voor een voetbalwedstrijd (regelmatige drinkers die weleens meer dan vijf glazen voor een wedstrijd drinken, n = 102)

Hoewel alcoholgebruik in het algemeen niet verschilt tussen voetballers in verschillende klassen, speelt competitieniveau wel een rol bij het aanpassen van alcoholgebruik voor wedstrijden. Voetballers uit de 1^e klasse of hoger drinken de avond voor een wedstrijd namelijk beduidend vaker geen of weinig alcohol voor een wedstrijd (80%) en drinken dan ook minder vaak vijf of meer glazen alcohol (41%) dan voetballers uit de 5^e klasse of lager (51% en 74%). De 2^e/3^e/4^e-klassers zitten daar tussenin. De avond na de wedstrijd is er geen verschil; dan wordt door de meeste voetballers van alle niveaus juist meer alcohol gedronken.

5.3 Feiten en fabels

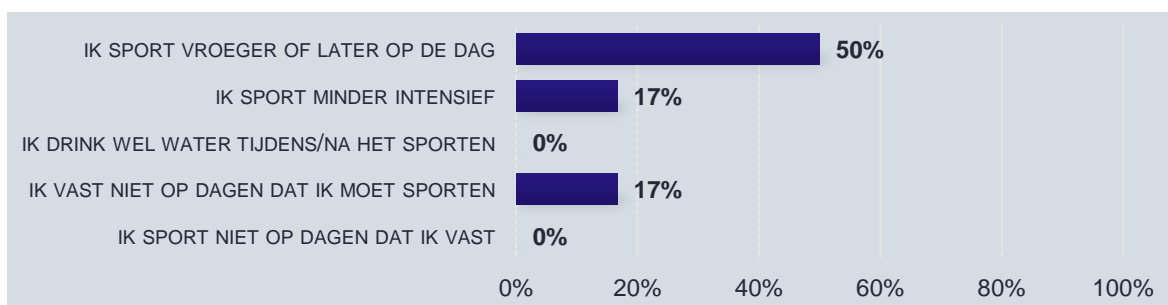
We legden de voetballers zes uitspraken voor met feiten en fabels over sport en middelengebruik, en vroegen ze op een 5-puntsschaal aan te geven in hoeverre ze het ermee eens waren. Hun antwoorden zijn omgezet in een score, variërend van -2 (erg oneens) tot +2 (erg eens). *Figuur IV.44* geeft de gemiddelde score per uitspraak weer. Duidelijk wordt dat de voetballers over het algemeen niet van mening zijn dat je met alcohol makkelijker speelt (gem. score -1.1), dat je met cannabis sneller herstelt (-1.2) en dat sporten doordeweeks los gaan in het weekend minder schadelijk maakt (-0.6). Dit zijn alle drie ook fabeltjes. Over twee andere fabels, namelijk dat je drank of drug moet 'uitzweten' (-0.2) en dat sporten ervoor zorgt dat longen minder last hebben van rook (+0.1), zijn de meningen verdeeld. Een flink deel gelooft wél in extra hard sporten na drank/drugs (36%) en in de reinigende werking van sporten op de longen (37%); maar evenveel voetballers (beide 39%) zijn het daar níet mee eens. Met de enige ware uitspraak, dat drank en drugs spiermassa afbreken, wordt over het algemeen wel onderschreven (+0.5). Iets meer dan de helft van de voetballers is het daarmee eens (57%).



Figuur IV.44: Gemiddelde score feiten en fabels⁷⁵

5.4 Ramadan

Twaalf voetballers (6%) deden mee met de ramadan die tijdens een deel van de dataverzameling plaatsvond. De meest genoemde manier om dat te combineren met sport is vroeger of later op de dag te sporten tijdens de vastenperiode.



Figuur IV.45: Vasten en sporten tijdens de ramadan (n = 12)⁷⁶

6 Samenvatting

In 2023 is een Antenne survey uitgevoerd bij voetbalclubs, waarmee voor het eerst een groep jongvolwassen is onderzocht in een andere vrijetijdssetting dan het uitgaansleven.

Tijdens veldwerkdagen in het voorjaar van 2023 bij 10 van de 17 voetbalclubs in de regio vulden 204 voetballers en 82 toeschouwers en overig niet-voetballend publiek (allen 16+) een anonieme papieren

⁷⁵ Gemiddelde score van een 5-punts Likertschaal: erg oneens (-2), beetje oneens (-1), tussenin (0), beetje eens (+1), erg eens (+2).

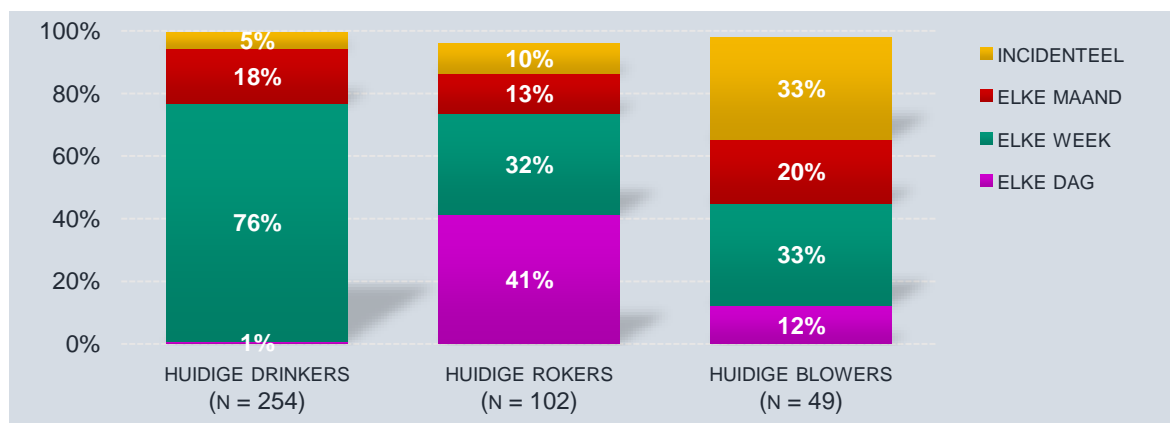
⁷⁶ Meerdere antwoorden mogelijk.

vragenlijst in.⁷⁷ Vragen gingen over roken, drinken, blowen en drugs gebruiken in het algemeen en in relatie tot sport, maar nadrukkelijk niet over middelengebruik op de voetbalclub.

De 286 onderzochte aanwezigen bij de voetbalclubs zijn meestal, maar zeker niet uitsluitend, mannen (70%) en twintigers (63%) uit de regio (70%). Hoewel het grootste deel een Nederlandse achtergrond rapporteert (85%), lijken Surinaams/Antilliaanse en Turks/Marokkaanse migrantengroepen goed vertegenwoordigd bij de voetbalclubs. De meesten zijn scholier of student (58%), ruim een derde werkt (39%) en de overige 4% is niet werkzaam. De helft volgt of heeft een opleiding op hbo- of universitair niveau (53%). De laatste 4 weken ging 83% uit naar een café, club of festival; een zesde (17%) bracht de vrije tijd dus niet in het uitgaansleven door. Voetballers zijn vaker man en gemiddeld wat jonger dan het publiek, maar wat betreft opleiding, werk en uitgaansgedrag verschillen ze niet. Het niet-voetballend publiek doet meestal wel een andere sport.

Van de totale onderzoeksgroep (voetballers en publiek) dronk 89% de laatste 4 weken alcohol, rookte 36% sigaretten en gebruikte 18% hasj of wiet. Vapen gebeurt ook (44% de laatste 12 maanden), meestal door rokers. De meeste drinkers, rokers en blowers zijn daarmee begonnen toen ze nog minderjarig waren (gem. startleeftijd 15-17 jaar).

Alcohol wordt meestal wekelijks gedronken, maar zelden elke dag (*Figuur IV.46*). Gemiddeld wordt 2 à 3 dagen per week alcohol geconsumeerd. Bij roken en blowen is er meer variatie in frequentie. Van de huidige rokers (laatste 4 weken) doen vier op de tien dat elke dag. Bij de huidige blowers gaat het om 12%; dat wordt vaker incidenteel gedaan (minder dan maandelijks, 33%). Voor de totale onderzoeksgroep gaat het om 1% dagelijkse drinkers, 15% dagelijkse rokers en 2% dagelijkse blowers.



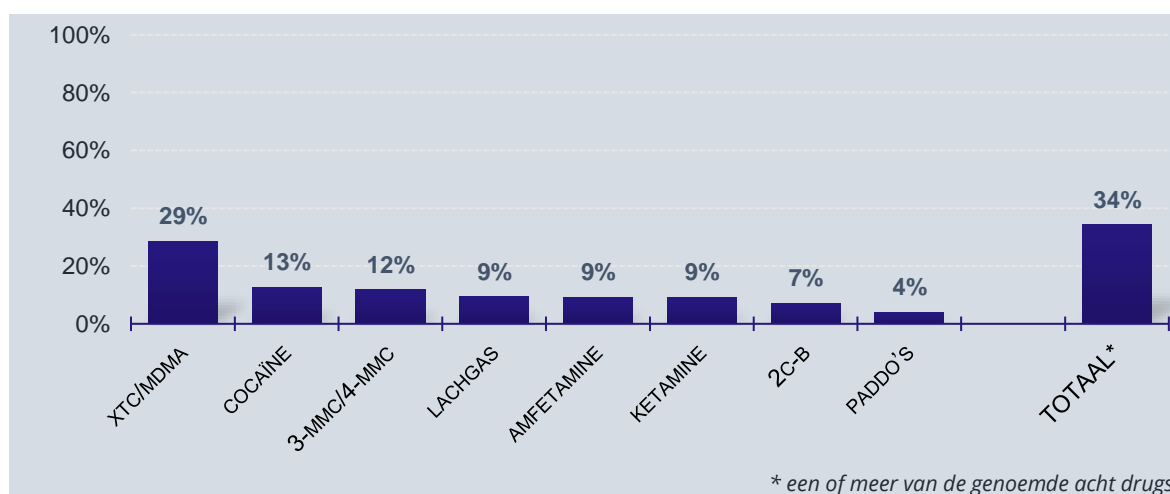
Figuur IV.46: Frequentie huidige (laatste 4 weken) drinkers, rokers en blowers

Als op een gewone doordeweekse dag wordt gedronken of gerookt, dan gaat het om gemiddeld 3 glazen alcohol en 7 sigaretten. Op vrije dagen (in het weekend of tijdens vakanties) is dat met gemiddeld 10 glazen alcohol en 14 sigaretten beduidend meer. Bij blowers is er weinig verschil tussen doordeweekse en vrije

⁷⁷ De dataverzameling viel deels samen met de ramadan, maar de islamitische vastenmaand is nauwelijks van invloed geweest op de resultaten omdat maar weinig onderzochte aanwezigen bij de voetbalclubs daaraan meededen en de meesten daarvan überhaupt geen alcohol, cannabis of andere drugs gebruikten.

dagen (gem. 3-4 joints). Het aandeel zware drinkers (68% van de regelmatige drinkers, 57% van de totale groep) en het aandeel overmatige drinkers (36% van de regelmatige drinkers, 30% van de totale groep) is twee tot vier keer zo groot als onder leeftijdsgenoten in de algemene bevolking in Gooi en Vechtstreek.⁷⁸ Toch wil slechts 10% van de regelmatige (dagelijkse, wekelijks of maandelijkse) drinkers stoppen of minderen met alcohol; veel minder dan bij de regelmatige rokers (42%) en regelmatige blowers (33%) het geval is. Of dit voorkomt uit gebrekkige kennis of bewustzijn over gezondheidsrisico's, sociale acceptatie of een andere achterliggende reden, de zelfreflectie op het eigen gebruik is bij alcohol in elk geval minder streng dan bij tabak of cannabis.

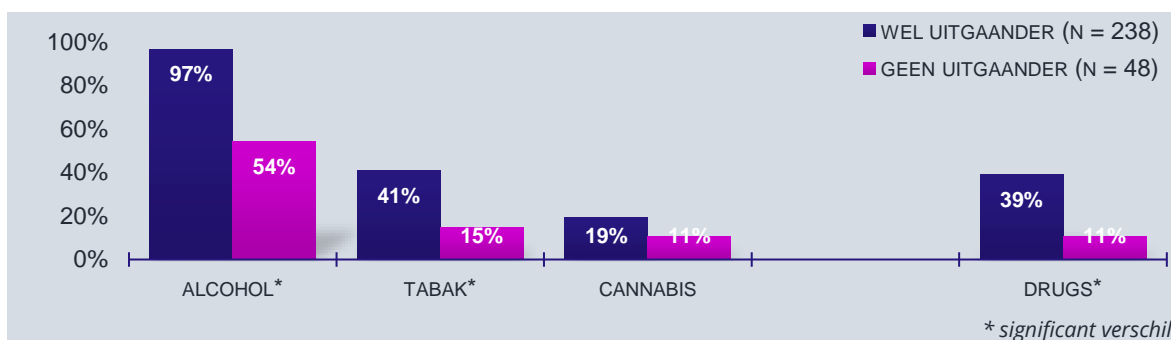
Wat recent gebruik van drugs betreft, scoort ecstasy het hoogst (Figuur IV.47). Het middel is met 29% gebruik de laatste 12 maanden binnen deze onderzoeksgroep bijna net zo populair als cannabis (31%). Na ecstasy volgt op een afstandje cocaïne, op de hielen gezeten door 3-MMC/4-MMC. Lachgas scoort nog net iets hoger dan amfetamine, dat evenveel recente gebruikers kent als ketamine. In totaal heeft 34% de laatste 12 maanden een of meer van acht onderzochte drugs (anders dan cannabis) gebruikt. Daarnaast gebruikte 10% medicijnen zonder recept (ADHD-medicatie, slaapmiddelen of zware pijnstillers) en 35% prestatieverhogende middelen (cafeïne of supplementen, vrijwel nooit hormonen of uppers). Ruim een derde (36%) is recente gokker (vaak online).



Figuur IV.47: Recent (laatste 12 maanden) druggebruik – voetballer en publiek (n = 286)

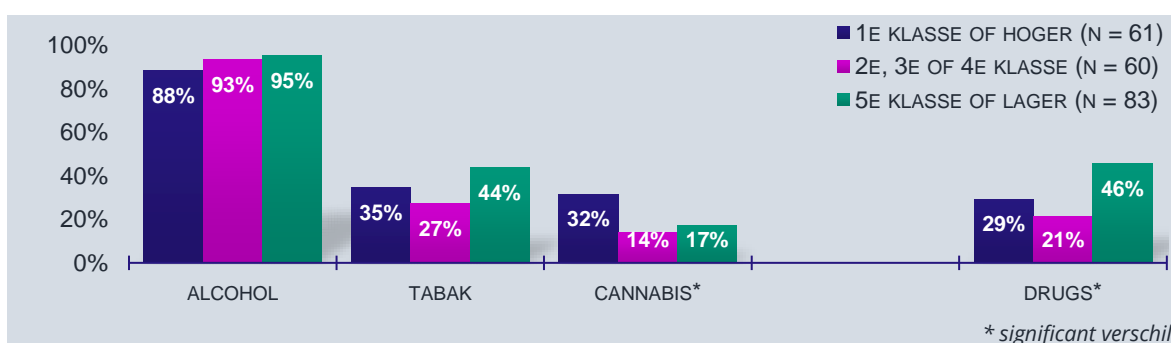
Er zijn weinig verschillen in het gebruik van alcohol, tabak, cannabis en drugs naar gender of opleidingsniveau, noch tussen studerende en werkende of tussen voetballers en publiek. De meeste druggebruikers vinden we onder twintigers, maar in het gebruik van alcohol, tabak en cannabis doen de jongsten (16-19 jaar) niet onder voor de oudere leeftijdsgroepen. De grootste verschillen in middelengebruik zijn tussen uitgaanders en niet-uitgaanders. Uitgaanders roken en drinken minstens twee keer zo vaak en gebruiken bijna vier keer zo vaak drugs (Figuur IV.48).

⁷⁸ Zware drinker (13% van de algemene bevolking 18-34 jaar) = één keer per week of vaker minimaal 4 (vrouwen) of 6 (mannen) glazen alcohol op één dag | Overmatige drinker (16% van de algemene bevolking 18-34 jaar) = meer dan 14 (vrouwen) of 21 (mannen) glazen alcohol per week. *Tabellenboek Gezondheidsmonitor 2022*, GGD Gooi en Vechtstreek.



Figuur IV.48: Huidig (laatste 4 weken) gebruik van alcohol, tabak en cannabis, en recent (laatste 12 maanden) druggebruik naar uitgaansgedrag

Binnen de groep van 204 onderzochte voetballers is er opvallend genoeg geen verschil in drink- en rookgedrag tussen voetballers op het hoogste amateurniveau en die in de onderste regionen (Figuur IV.49). Verrassend is ook dat spelers uit de 1^e klasse of hoger vaker huidige blowers zijn. Gebruik van andere drugs komt het vaakst voor onder voetballers uit de 5^e klasse of lager.



Figuur IV.49: Huidig (laatste 4 weken) gebruik van alcohol, tabak en cannabis, en recent (laatste 12 maanden) druggebruik naar klasse

Twee derde van de drinkende voetballers doet het de avond voor de wedstrijd wat rustiger aan en neemt weinig of geen alcohol (64%), hoewel ruim de helft dan toch weleens meer dan vijf glazen alcohol drinkt (57%). Maar de avond na een voetbalwedstrijd drinkt eveneens bijna twee derde juist méér alcohol (64%). Hoewel we niet specifiek vroegen naar alcoholgebruik direct na de wedstrijd, wijst dit op de beruchte 'derde helft'. Voetballers die drugs gebruiken doen dat meestal zowel de avond voor (84%) als na een wedstrijd (57%) niet of weinig. Rokende en blowende voetballers houden veel minder vaak rekening met hun gebruik rond wedstrijden.

De voetballers geloven over het algemeen niet in de fabeltjes dat je met alcohol makkelijker speelt, met cannabis sneller herstelt, of dat sporten doordeweeks los gaan in het weekend minder schadelijk maakt. Maar een deel meent wel dat je drank of drug moet 'uitzweeten' (36%) en dat sporten ervoor zorgt dat longen minder last hebben van rook (37%).

V

MARKT

1	Panel risicojongeren	67
2	Testservice	68
2.1	Aangeboden monsters	69
2.2	Ecstasy	70
2.2.1	Testresultaten xtc-pillen.....	70
2.2.2	Testresultaten mdma-poeders	72
2.3	Cocaïne	72
2.3.1	Testresultaten cocaïnepoeders.....	73
2.4	Overige monsters	74
2.4.1	Amfetamine	74
2.4.2	Ketamine.....	75
2.4.3	2C-B	75
2.4.4	3MMC/4-MMC	75
3	Samenvatting	76

Antenne focust primair op gebruikers van genotmiddelen, maar verzamelt daarnaast ook informatie over de marktzijde van middelengebruik. Vanuit het panel risicojongeren wordt de regionale drugsmarkt kwalitatief belicht. Testuitslagen van de testservice geven daarnaast een beeld van de zuiverheid, dosering en prijzen van drugs.

1 Panel risicojongeren

Frontlijnwerkers zien dat deelname aan een zogenaamde straatgroep vaak risicoverhogend werkt bij het (later) plegen van criminaliteit.⁷⁹ Jongeren met problemen thuis, die verzuimen op school, een licht verstandelijke beperking (LVB) hebben of met oudere criminele jongeren optrekken, lopen een groter risico op (vroeg) ontsporing. Sommige professionals hebben daar een extra zintuig voor en proberen dit in overleg met andere partijen in een zo vroeg mogelijk stadium te tackelen. Verder maakt het ook uit of een jongere bereikbaar is en open staat voor advies of hulp. Een andere indicatie is dat sommigen al op minderjarige leeftijd kennis hebben van straatdrugs en wie verkoopt. In sommige straatgroepen (met daarin ook 18-plussers) zitten 'vrienden' die contacten hebben of zelf in de handel zitten. Volgens professionals gaat het in eerste instantie vooral over alcoholinkoop, cannabis, snus, vapes en soms lachgas.

Daarnaast zijn er de meer gespecialiseerde dealergroepjes die potentiële klanten afvangen op strategische plekken (bij het spoor, in de buurt van horeca of een opvangproject voor kwetsbare jongeren). Nouri vertelde eerder (2022) dat door inzet en begeleiding van zijn team, verschillende jonge dealers een switch hebben gemaakt naar een gezonder, minder stressvol leven en hun skills gebruiken voor legale klussen. Sommige jongens die nog niet zo lang geleden drugs dealden, verdienen nu een fortuin met dropshipping van trendy producten.

De meer georganiseerde drugsbezorgers en -diensten maken gebruik van drugsmenu's die via sociale media (Snapchat, Signal of Whatsapp) worden verspreid. Deze vorm van marketing en verkoop (meestal levering aan huis) bestaat al jaren in Amsterdam – en volgens stappers die wel eens uitgaansdrugs langs deze weg hebben aangeschaft ook in Gooi en Vechtstreek.⁸⁰

Op een doorsnee menulijst zien we dat de drugsmarkt op retailniveau aardig gemixt is met verschillende uppers, designers, narcosemiddelen en soms ook benzodiazepinen. Toch lijkt er ook nog een parallel circuit te zijn van verkopers (ook solo) die vooral actief zijn op de cocaïnamarkt. De handel wordt met auto's en brommers op privéadressen, maar ook op straat afgeleverd. Het idee dat iedereen in dienst is van een grote drugsbaas, wordt weerlegd door Nouri die jongeren in deze handel eerder als zzp-ers ziet opereren. Ze

⁷⁹ Nabben T, Boekholt M & Benschop A (2024) *Antenne Nederland: Regiomonitor drugs en risicojongeren 2022-2023*, Hogeschool van Amsterdam.

⁸⁰ In Antenne Amsterdam vertelt een panellid dat op haar Whatsapp-drugsmenu ook nummers van bezorgers in het Gooi staan.

schaffen een kleine partij cocaïne aan, wegen en versnijden het naar hun eigen voordeel en bieden het aan voor 50-60 euro per wikkel.

Maar de politie zit ook niet stil. Tijdens een ondermijningsactie in maart 2023 treft de politie in een auto 19 wikkels met vermoedelijk cocaïne aan; in de woning van de bestuurder worden nog eens 170 wikkels aangetroffen en 4.000 euro contant geld.⁸¹ Meer recent wordt in Muiderberg de grootste vondst ketamine ooit (2.000 kilo) in beslag genomen (januari 2024).⁸² En een maand later vindt de politie bij een inval in een bedrijfspand in Naarden bijna 500 kilo cocaïne aan plus parafernalia voor het verpakken van de partij (februari 2024).⁸³ Niet veel later meldt de gemeente Hilversum dat er een onderzoek komt naar de aard en omvang van drugs- en wapencriminaliteit in de stad. Ze hoopt dat de uitkomsten leiden tot maatregelen om drugsoverlast en middelengebruik te verminderen en drugshandel te verstoren.⁸⁴

2 Testservice

De drugstestservice van Jellinek Preventie Gooi en Vechtstreek is onderdeel van het landelijke Drugs Informatie en Monitoring Systeem (DIMS). Gebruikers kunnen de samenstelling en zuiverheid van xtc-pillen en andere drugs laten testen bij de testservice in Hilversum. Daar worden kenmerken van xtc-pillen (afmeting, vorm, kleur, logo) vergeleken met een lijst van reeds geanalyseerde pillen waarvan de inhoud bekend is. Daarnaast wordt bij alle monsters (behalve papertrips) een zuurtest gedaan. Wordt de pil niet herkend en/of geeft de zuurtest een onverwachte uitslag, dan wordt de mogelijkheid geboden het monster naar het laboratorium door te sturen. Niet alle gebruikers kiezen voor deze optie en bij het DIMS kunnen ook niet altijd alle doorgestuurde monsters worden geanalyseerd vanwege beperkte capaciteit. Van niet alle aangeleverde drugsmonsters is dus een testuitslag bekend.

De testresultaten van drugs die door gebruikers bij de testservices worden aangeboden zijn op zich niet representatief voor de gehele Gooise drugsmarkt. De informatie is afkomstig van een selecte groep gebruikers omdat niet iedereen zijn of haar drugs laat testen. Uit de Antenne Gooi en Vechtstreek 2018 survey bleken de meeste kopers van xtc, cocaïne en amfetamine hun koopwaar niet bij de testservice laten testen.⁸⁵ Toch kunnen de testresultaten wel aanwijzingen verschaffen over (ontwikkelingen op) de drugsmarkt.

Testresultaten (en bij herkende pillen de testuitslag van eerdere analyse) worden in verschillende categorieën gerapporteerd:

⁸¹ [189 wikkels met vermoedelijk cocaïne aangetroffen, 33-jarige Hilversummer aangehouden](#), NH Gooi, 24 maart 2023.

⁸² [Politie vindt 2.000 kilo ketamine in Muiderberg, straatwaarde van 55 miljoen euro](#), NH Gooi, 19 januari 2024.

⁸³ [Voor 25 miljoen euro aan cocaïne gevonden in bedrijfspand in Naarden](#), NH Gooi, 21 maart 2024.

⁸⁴ [Hilversum start onderzoek naar drugs- en wapencriminaliteit](#), Hilversums Nieuws, 4 april 2024.

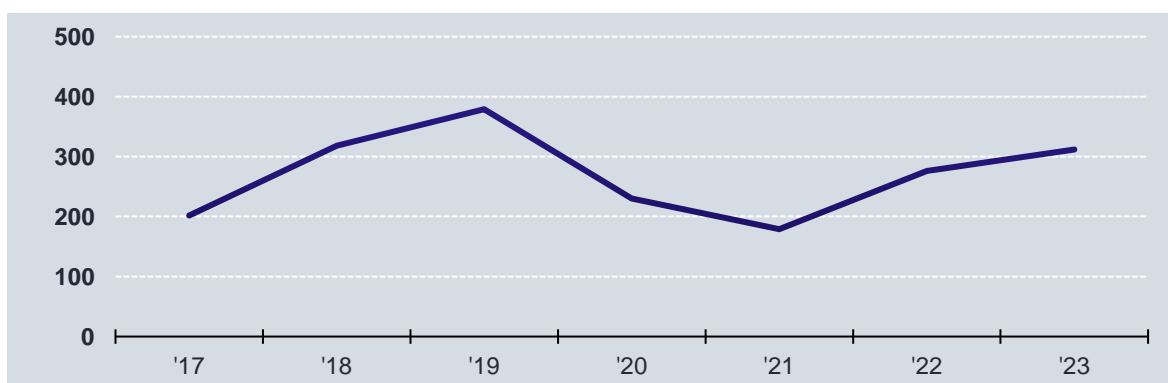
⁸⁵ Korf DJ, Benschop A & Nabben T (2019) [Antenne Gooi en Vechtstreek 2018: Zicht op middelengebruik onder jonge mensen in de regio](#). UvA/HvA/Jellinek.

- Het monster bevat **uitsluitend de werkzame stof** waarvoor het is gekocht.
- Het monster bevat **voornamelijk de werkzame stof** waarvoor het is gekocht.
- Het monster bevat voornamelijk of uitsluitend een **ander hoofdbestanddeel**.
- Het monster bevat (1) niet-gekwantificeerde andere werkzame stoffen, waardoor niet is vast te stellen wat het hoofdbestanddeel is, of (2) geen enkele werkzame stof. Daarom zal aan deze restcategorie **overig** in de tekst weinig aandacht worden besteed.
- Er is **geen analyse** gedaan of de testuitslag ontbreekt. Bij de berekening van percentages wordt deze categorie buiten beschouwing gelaten.

Zie VI B Bijlage markt (pag. 103) voor meer informatie over deze indeling, nadere toelichting over gehanteerde begrippen, en tabellen met gedetailleerde cijfers van de testresultaten.

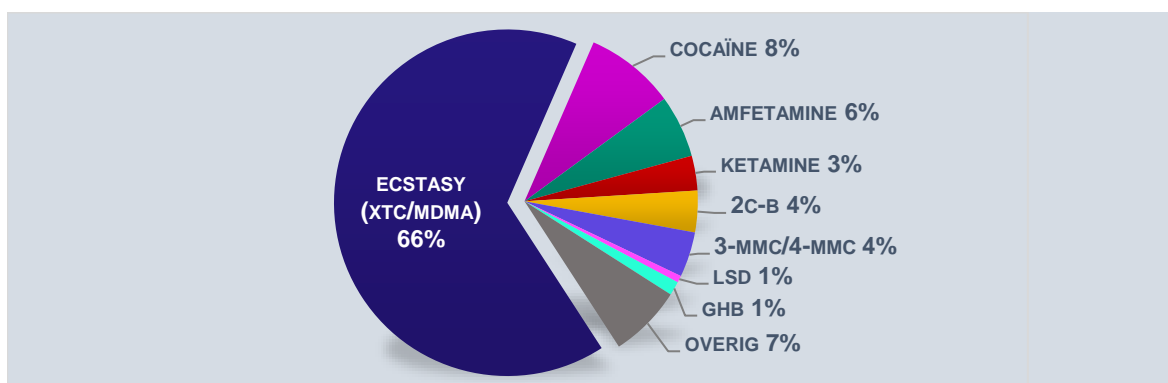
2.1 Aangeboden monsters

Tussen 2017 en 2019 nam het aantal drugsmonsters aangeboden bij de testservice in Hilversum flink toe. In de coronajaren 2020 en 2021 – toen de testservices tijdens lockdowns gesloten of beperkt open waren en het nachtleven grotendeels stil lag – zakte het aantal aangeleverde monsters ver terug. Sindsdien neemt het aanbod weer toe, maar de pre-corona aantallen worden (nog) niet gehaald. In 2023 werden **312** drugsmonsters aangeleverd.



Figuur V.1: Aantal bij de Hilversumse testservice aangeboden drugsmonsters per jaar

Het merendeel van de in 2023 bij de testservices aangeboden monsters was gekocht als ecstasy (xtc of mdma), op afstand gevolgd door monsters gekocht als cocaïne, amfetamine, ketamine, 2c-b. of 3-mmc/4-mmc.

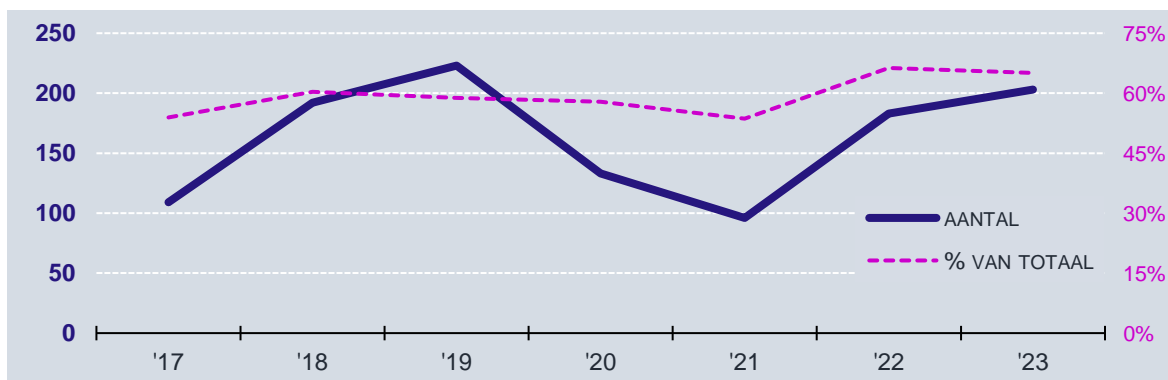


Figuur V.2: Aangeboden drugsmonsters gekocht als

In de komende paragrafen wordt beschreven in hoeverre deze monsters ook daadwerkelijk deze drugs bevatten.

2.2 Ecstasy

Na de dip in 2020-2021, is het aanbod van ecstasymonsters weer toegenomen. Er werden **202** als xtc of mdma gekochte monsters aangeboden in 2023, wat bijna net zoveel is als voor corona.

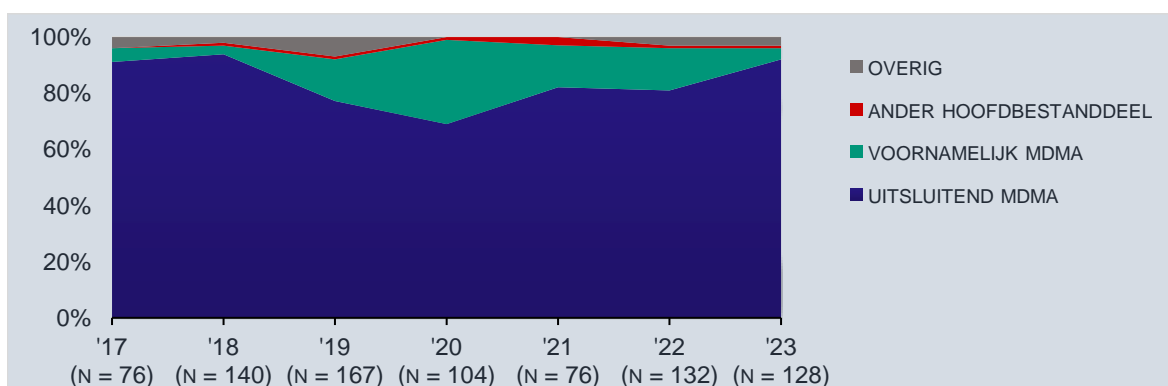


Figuur V.3: Aangeboden ecstasymonsters

De meeste ecstasymonsters waren xtc-pillen (85%), maar er werden in vergelijking met voorgaande jaren wat meer mdma-poeders of -kristallen aangeboden (15%). Van de 176 aangeboden xtc-pillen werden er 128 herkend of in het laboratorium geanalyseerd; van 48 pillen is er geen testuitslag. De 30 aangeboden mdma-poeders werden wel allemaal geanalyseerd.

2.2.1 Testresultaten xtc-pillen

Het grootste deel, namelijk **92%**, van de in 2023 geteste xtc-pillen was zuiver; mdma was in die pillen de enige werkzame stof. Dit is een hoger percentage dan voorgaande jaren. In **4%** van de pillen was mdma het belangrijkste bestanddeel (met daarnaast een beperkte hoeveelheid andere stoffen of relatief onschuldige bijproducten). Eén als xtc gekochte pil bleek geen xtc te zijn, maar 2c-b te bevatten (**1%**).

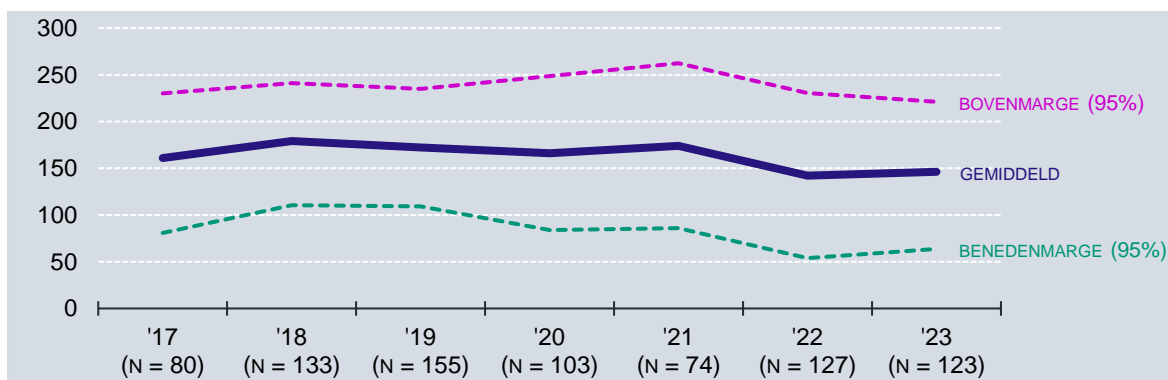


Figuur V.4: Werkzame stof in xtc-pillen

Naast eventuele bijproducten, waren de vervuilende werkzame stoffen die in 2023 voorkwamen in xtc-pillen: cafeïne (3x), 3-cmc (2x), 2c-b (1x), amfetamine (1x) dipentylone (1x) en n-ethylpentylone (1x). In totaal werden in 8 xtc-pillen vervuilingen aangetroffen (waarvan 1 dus uitsluitend uit vervuiling bestond).

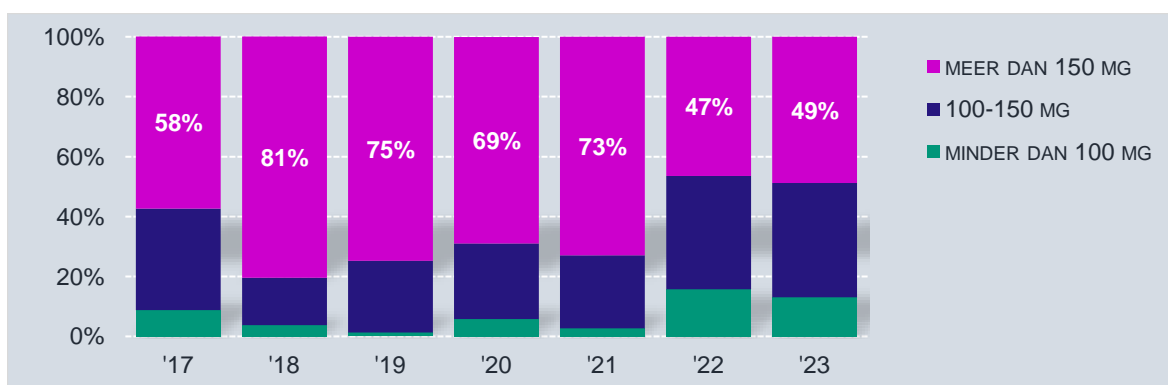
Dosering

Xtc-pillen met uitsluitend of voornamelijk mdma bevatten in 2023 gemiddeld **146 mg** mdma. Dat is vergelijkbaar met het jaar daarvoor. De variatie in dosering was iets smaller: 95% van de pillen van 2023 bevatte tussen 64 en 221 mg mdma per pil.



Figuur V.5: Dosering (milligrammen) xtc-pillen

Tot 2021 lag de gemiddelde dosering van xtc-pillen hoger, wat gepaard ging met een groot aandeel pillen met meer dan 150 mg mdma.⁸⁶ Hoewel de gemiddelde hoeveelheid mdma per xtc-pil sindsdien lager ligt en uitschieters van meer dan 300 mg mdma niet meer worden aangetroffen, blijft de helft van de xtc-pillen hoog gedoseerd (49%).



Figuur V.6: Hoog gedoseerde xtc-pillen

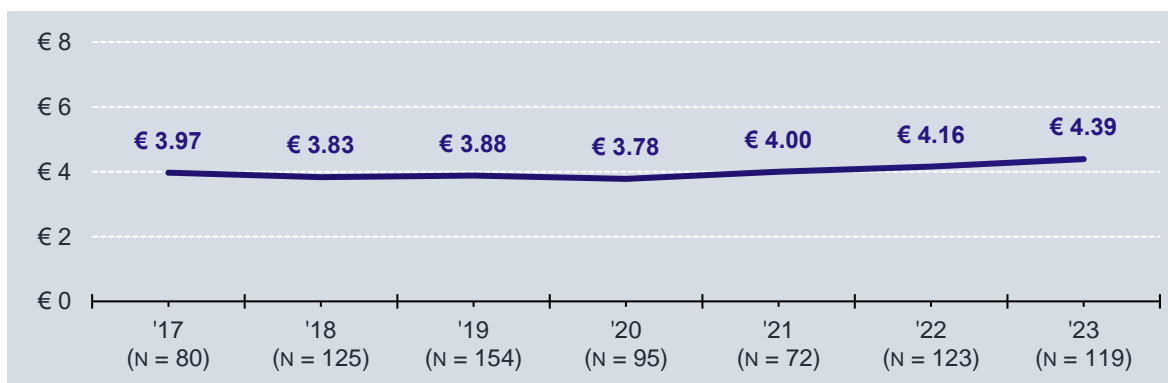
Prijs

Aanleveraars betaalden tussen de €1,50 en €10 per xtc-pil met mdma als hoofdbestanddeel. De prijs neemt langzaam toe en lag in 2023 gemiddeld iets boven gemiddeld **€4** per pil. Hoewel het een prijsstijging van enkele dubbeltjes betreft, waren xtc-pillen in 2023 toch circa 16% duurder dan in 2020. Dat is vergelijkbaar met de inflatie voor de dagelijkse boodschappen.⁸⁷ De prijs van een xtc-pil hangt niet samen met de dosering.⁸⁸ Een 'sterke' pil van rond de 200 mg mdma kost dus evenveel als een 'slappe' van 100 mg.

⁸⁶ Meer dan 150 mg mdma wordt gezien als een hoge dosering omdat daarmee een gemiddelde twintiger van 75 kilogram bij gebruik van een hele pil ruim boven de recreatieve dosis van 1 à 1,5 mg mdma per kg lichaamsgewicht uitkomt.

⁸⁷ Tussen 2020 en 2023 bedroeg de inflatie 17% (*Prijzen toen en nu*, cbs.nl).

⁸⁸ Regressiecoëfficiënt B = -.001 (p=.763).



Figuur V.7: Gemiddelde prijs per xtc-pil

2.2.2 Testresultaten mdma-poeders

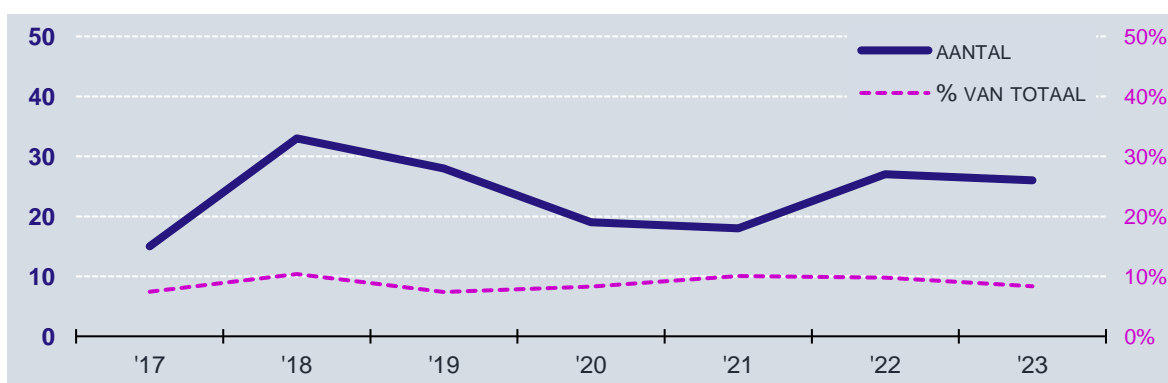
In voorgaande jaren werden telkens minder dan vijftien mdma-poeders aangeleverd bij de Hilversumse testservice, maar in 2023 waren het er **30** stuks. Dat zijn er meer dan bijvoorbeeld cocaïne of amfetamine. De meeste van de aangeboden mdma-poeders waren zuiver (**70%**) of bevatten naar mdma alleen wat bijproducten (**3%**). Opvallend is echter dat vijf monsters (**17%**) géén mdma bevatten. In drie gevallen ging het om 3-CMC; de andere twee bleken ketamine en methamfetamine te zijn. De overige drie monsters bevatten niet-gekwantificeerde vervuilingen.⁸⁹

Dosering en prijs

Voor de poeders met mdma als hoofdbestanddeel werd gemiddeld €23 per gram betaald en deze waren met 78% mdma behoorlijk zuiver (het maximaal haalbare volumepercentages is 84%). Een deel van de mdma-poeders bleek echter dus 'nep'.

2.3 Cocaïne

Ook het aanbod van cocaïne bij de testservice nam na de coronadip van 2020-2021 weer toe, maar stagneerde in 2023 op **26** monsters. Alle cocaïnemonsters werden in de vorm van poeders aangeboden. Vijf monsters werden niet geanalyseerd; van 21 aangeleverde poeders zijn testresultaten beschikbaar.

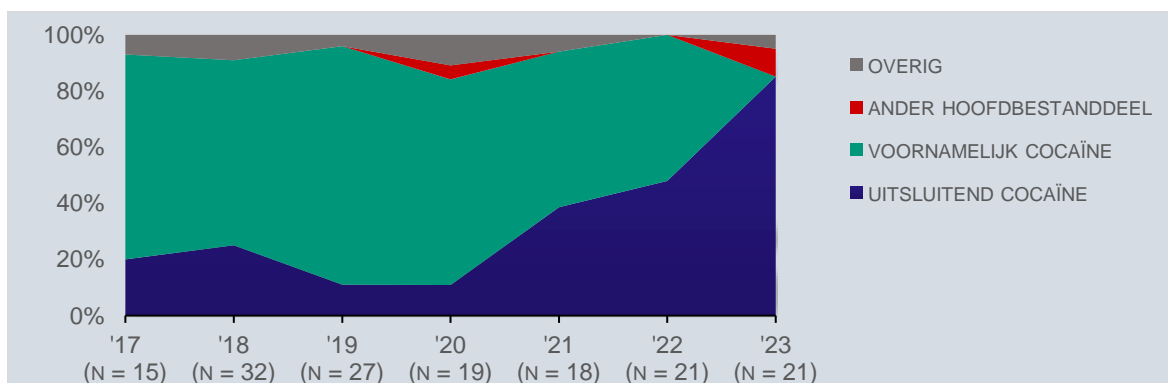


Figuur V.8: Aangeboden cocaïnemonsters

⁸⁹ Naast mdma werd MDA, ketamine, 3-MMC, m-alpha en n-ethylpentylone aangetroffen. Omdat deze stoffen niet werden gekwantificeerd is niet vast te stellen wat het hoofdbestanddeel is.

2.3.1 Testresultaten cocaïnepoeders

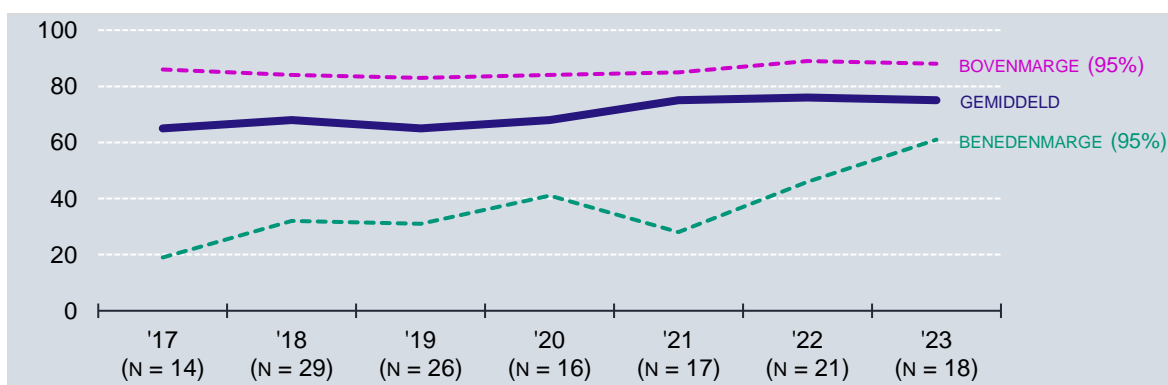
Voorheen was de meeste aangeleverde cocaïne versneden met kleine hoeveelheden andere stoffen – met name levamisol. Maar in 2023 was **86%** volledig zuiver en werd versnijding met levamisol helemaal niet meer aangetroffen. Wel waren er twee cocaïnemonsters die iets anders bleken te zijn: fenacitine en n-ethyl-hexedrone (**10%**).



Figuur V.9: Werkzame stof in cocaïnepoeders

Dosering

De gemiddelde zuiverheid van monsters waarin cocaïne het hoofdbestanddeel was in 2023 met **75%** vergelijkbaar met het jaar ervoor. De vele volledig zuivere cocaïnemonsters zorgden wel voor een smalle variatie in dosering. De meeste cocaïnepoeders hadden een volumepercentage tussen 61% en 88%.



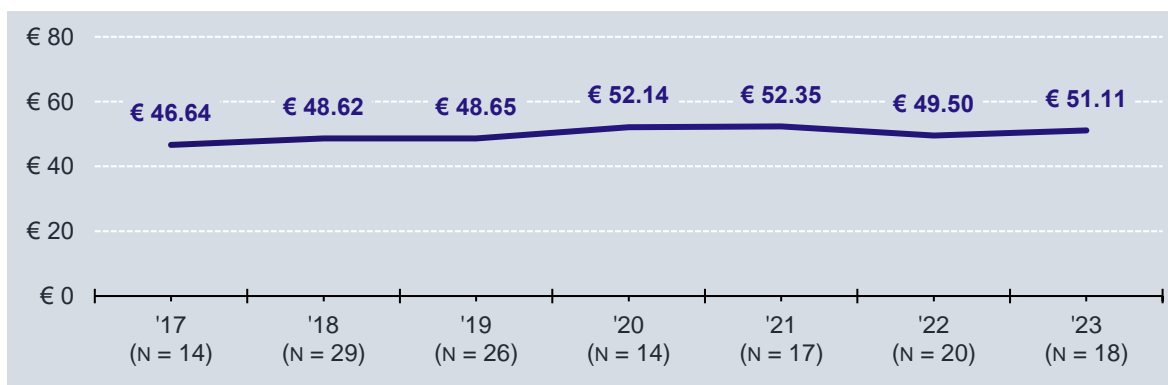
Figuur V.10: Dosering (volumepercentage) cocaïnepoeders

Prijs

Aanleveraars betaalden voor cocaïnepoeders met cocaïne als hoofdbestanddeel tussen de €30 en €70 per gram cocaïne. De gemiddelde aanschafprijs was **€51**. Als er al sprake is van inflatie op de cocaïnemarkt, dan lijkt die zeer beperkt. Tussen 2017 en 2023 steeg de gemiddelde cocaïneprijs met 9%, tegenover 24% inflatie op de dagelijkse consumentenmarkt.⁹⁰ Eerder valt op dat cocaïne tijdens de coronajaren (2020-2021) wat duurder was. Prijs en zuiverheid van cocaïnepoeders hangen niet samen.⁹¹

⁹⁰ [Prijzen toen en nu](#), cbs.nl.

⁹¹ Regressiecoëfficiënt B = -.468 (p=.080).



Figuur V.11: Gemiddelde prijs per gram cocaïnepoeder

2.4 Overige monsters

Van amfetamine, ketamine, 2c-B en 3-MMC/4-MMC werden elk minder dan twintig monsters aangeleverd. Van deze middelen worden daarom hieronder kort testresultaat, dosering en prijs genoemd. Daarnaast werden 26 monsters van diverse andere middelen aangeboden, waarvan een overzicht van de testresultaten is te vinden in de tabellen in *VI B Bijlage markt* (pag. 103).

2.4.1 Amfetamine

In tegenstelling tot ecstasy en cocaïne, is het aantal aangeleverde amfetaminemonsters sinds de coronadip nauwelijks toegenomen. Het ging in 2023 in totaal om **18** monsters; de helft van amfetamine-aanbod van 2019.



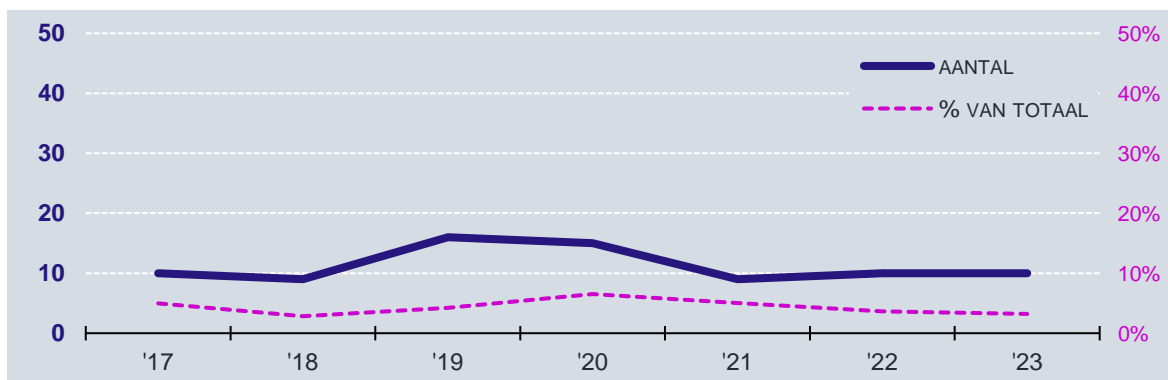
Figuur V.12: Aangeboden amfetaminemonsters

Amfetamine werd aangeleverd als poeder, waarvan er 17 werden geanalyseerd. Zeven amfetaminemonsters waren volledig zuiver (41%) en twee waren versneden met een kleine hoeveelheid cafeïne (12%). In zes monsters was amfetamine niet de belangrijkste stof (35%): zes bevatten meer cafeïne dan amfetamine en eentje bleek 2-MMC in plaats van amfetamine.⁹² De gemiddelde dosering van poeders met amfetamine als hoofdbestanddeel was 58 volumepercent en aanleveraars betaalden gemiddeld €9 per gram.

⁹² De resterende twee amfetaminemonsters bevatten niet-gekwantificeerde vervuilingen met fenetylamine en n-ethylamfetamine.

2.4.2 Ketamine

Ook het aantal aangeleverde ketaminemonsters is nog niet terug bij het oude. In 2023 was het aanbod beperkt tot **10** stuks.

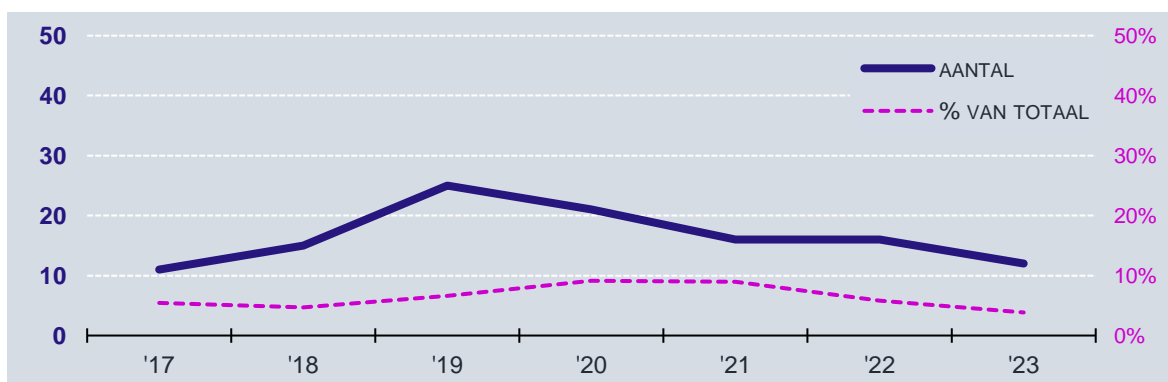


Figuur V.13: Aangeboden ketaminemonsters

Ketamine werd aangeleverd in de vorm van poeder of kristallen. Negen geteste ketaminepoeders waren volledig zuiver; één monster bevatte 3-MMC in plaats van ketamine. De gemiddelde dosering was 75 volumeprocent en aanleveraars betaalden gemiddeld €26 per gram.

2.4.3 2c-B

Het aanbod van 2c-B bij de testservice in Hilversum kromp in 2023 naar **12** monsters.

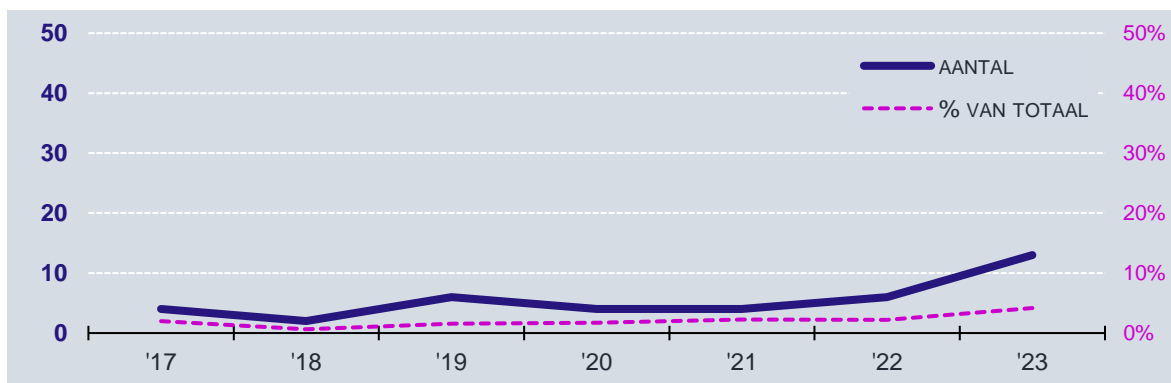


Figuur V.14: Aangeboden 2c-B-monsters

Eén 2c-B-monster was een poeder; de rest waren pillen waarvan er 10 werden herkend of geanalyseerd. De laatste jaren werden vaak onbekende stoffen aangetroffen in 2c-B-pillen, maar dat was in 2023 niet het geval. Alle geteste 2c-B-pillen waren volledig zuiver. De gemiddelde dosering was 11 mg 2c-B en de gemiddelde aanschafprijs €4.

2.4.4 3MMC/4-MMC

Het aantal aangeleverde monsters dat werd gekocht als 3-MMC of 4-MMC nam toe naar **13** in 2023.



Figuur V.15: Aangeboden 3-MMC/4-MMC-monsters

Naast een tablet en een capsule, ging het om 11 poeders waarvan er 10 werden geanalyseerd (8x 3-MMC, 2x 4-MMC). Zowel 3-MMC als 4-MMC worden niet gekwantificeerd, waardoor testresultaten niet op dezelfde wijze kunnen worden gepresenteerd als voorgaande middelen. In plaats daarvan is van de geanalyseerde 3-MMC/4-MMC-poeders een driedeling gemaakt:

- Twee poeders bevatten uitsluitend de stof waarvoor het was gekocht.
- Eén poeder bevatte zowel de stof waarvoor het was gekocht alsook een andere stof.
- Zeven poeders bevatten uitsluitend (een) andere stof(fen), met name 3-CMC.

Gemiddeld betaalden aanleveraars €21 per gram voor 3-MMC/4-MMC-poeders (wat het dus vaak niet bleek te zijn).

3 Samenvatting

Dit hoofdstuk focust op de marktzijde van middelengebruik in Gooi en Vechtstreek. Dit is gedaan vanuit de kwalitatieve panelstudie en vanuit de testservice die cijfers levert over drugs die gebruikers vrijwillig komen laten testen.

Omdat deelname aan een straatgroep risicoverhogend is voor deelname aan criminaliteit, proberen professionals het onheil te keren door vroegtijdig in overleg te gaan met andere partijen. Er zijn vooral zorgen over jongeren die opgroeien in een problematisch thuismilieu en de geborgenheid elders gaan zoeken, bijvoorbeeld in een straatgroep of dealergroepje dat al gepokt en gemazeld is. Georganiseerde drugsbezorgers en -diensten maken gebruik van drugsmenu's die via sociale media worden verspreid onder uitgaanders. De handel wordt met auto's en brommers op privéadressen, maar ook op straat afgeleverd. De politie heeft een paar honderd kilo cocaïne weten te onderscheppen. De gemeente Hilversum heeft onderzoek aangekondigd naar de aard en omvang van drugs- en wapencriminaliteit in Hilversum. Ze hoopt daarmee de drugsoverlast en middelengebruik te verminderen.

Bij de Hilversumse testservice is het aanbod van ecstasy, na een flinke dip tijdens de coronajaren, weer terug op het oude niveau. De aangeleverde xtc-pillen waren in 2023 zuiverder (92% zonder enige vervuiling), maar wel minder sterk (gem. 146 mg mdma) dan een aantal jaar geleden. De prijs is enkele dubbeltjes gestegen

naar iets meer dan €4; een inflatie die vergelijkbaar is met die van de dagelijkse boodschappen. Er werden in 2023 meer mdma-poeders aangeboden dan voorheen. Ook deze waren meestal zuiver (70%), maar een deel bleek een andere stof te bevatten.

Het aantal bij de testservice aangeleverde cocaïnemonsters nam sinds corona weliswaar ook weer wat toe, maar stagneert. Inflatie lijkt de cocaïnemarkt niet te treffen, want de prijs blijft circa €51 per gram. Tijdens de coronajaren (2020-2021) werd juist iets meer betaald. Opvallend is de hoge zuiverheid (86%) en sterkte (gem. 75 volumeprocent) van cocaïne. Versnijding met levamisol (wat in voorgaande jaren vaak voorkwam) werd in 2023 niet aangetroffen.

Het aanbod van amfetamine (€9 per gram) en ketamine (€26 per gram) nam niet of nauwelijks toe na de coronaperiode, en dat van 2c-B (€4 per pil) kromp zelfs, maar er werd in 2023 wel meer van het sinds 2021 verboden 3-MMC (€21 per gram) getest.⁹³ Zeven van de tien geteste poeders die waren gekocht als 3-MMC (of 4-MMC) bleken echter 'nep' en vaak 3-CMC te bevatten.

⁹³ Gemiddelde prijzen gerapporteerd door aanleveraars. Wegens kleine aantallen kan geen goede vergelijking met prijzen in voorgaande jaren worden gemaakt.

VI BIJLAGEN

VI A	Bijlage voetbalsurvey	79
A.1	Surveymethode en definities	80
A.2	Tabellen voetbalsurvey	85
VI B	Bijlage markt	103
B.1	Analysemethode testservice	104
B.2	Tabellen testservice	107

VI A Bijlage voetbalsurvey

A.1	Surveymethode en definities	80
A.1.1	Veldwerk	80
A.1.2	Achtergrond	82
A.1.3	Ooit-, recente, huidige en regelmatige gebruikers	82
A.1.4	Frequentie	83
A.1.5	Hoeveelheid	83
A.1.6	Risicant gebruik	83
A.1.7	Analyse	84
A.2	Tabellen voetbalsurvey	85
A.2.1	Voetballers en publiek	85
Tabel A.1	gender en leeftijd	85
Tabel A.2	achtergrond en woonplaats	85
Tabel A.3	opleiding en werk	86
Tabel A.4	uitgaan	86
Tabel A.5	sport en gezondheid	87
A.2.2	Middelengebruik	88
Tabel A.6	alcohol	88
Tabel A.7	alcohol naar subgroep	88
Tabel A.8	frequentie en hoeveelheid alcohol	89
Tabel A.9	frequentie en hoeveelheid alcohol naar subgroep	90
Tabel A.10	tabak	91
Tabel A.11	tabak naar subgroep	91
Tabel A.12	frequentie en hoeveelheid tabak	92
Tabel A.13	frequentie en hoeveelheid tabak naar subgroep	93
Tabel A.14	vapen, shishapen, waterpijp en snus	94
Tabel A.15	vapen, shishapen, waterpijp en snus naar subgroep	94
Tabel A.16	cannabis	95
Tabel A.17	cannabis naar subgroep	95
Tabel A.18	frequentie en hoeveelheid cannabis	96
Tabel A.19	ecstasy, cocaïne, amfetamine en 3-MMC/4-MMC	97
Tabel A.20	ecstasy, cocaïne, amfetamine en 3-mmc/4-mmc naar subgroep	97
Tabel A.21	lachgas, ketamine, paddo's, 2c-b en drugs	98
Tabel A.22	lachgas, ketamine, paddo's, 2c-b en drugs naar subgroep	98
Tabel A.23	medicijnen, prestatieverhogende middelen en gokken	99
Tabel A.24	redenen gebruik prestatieverhogende middelen	99
Tabel A.25	uitgaven gokken	99
Tabel A.26	medicijnen, prestatieverhogende middelen en gokken naar subgroep	100
Tabel A.27	ramadan	100
Tabel A.28	middelengebruik tijdens ramadan	100
A.2.3	Voetbal en middelengebruik	101
Tabel A.29	speelniveau	101
Tabel A.30	middelengebruik naar speelniveau	101
Tabel A.31	gebruik voor/na wedstrijden	101
Tabel A.32	effecten van meer dan vijf glazen alcohol voor wedstrijden	102
Tabel A.33	alcoholgebruik voor/na wedstrijden naar speelniveau	102
Tabel A.34	feiten en fabels	102
Tabel A.35	ramadan	102

A.1 Surveymethode en definities

In IV *Voetbalsurvey* is de keuze voor voetbalclubs en de manier waarop de data werden verzameld kort beschreven. Deze bijlage gaat meer gedetailleerd in op het veldwerk bij de voetbalclubs. Ook wordt ingegaan op gehanteerde definities en analyse.

A.1.1 Veldwerk

Het persoonlijk benaderen van de doelgroep middels veldwerk *op locatie* (i.t.t. online benadering of panelonderzoek) is een kernwaarde van de Antenne surveys. Vandaar dat bij de afbakening van sporters als doelgroep níet is gekozen voor de meest beoefende sporten fitness, wandelen, hardlopen, zwemmen of wielrennen.⁹⁴ Omdat sporters tijdens het sporten niet benaderbaar zijn, is voor veldwerk een locatie nodig waar ze vóór of ná het sporten samenkomen. Bij de buitensporten wandelen, hardlopen en wielrennen ontbreekt die locatie meestal helemaal; bij sportscholen en zwembaden komen mensen vaak alleen voor de sport om na het omkleden direct weer te vertrekken. Bij clubaccommodaties brengen sporters na het sporten meestal wél enige tijd door en bovendien fungeert de club vaak ook los van de sport als ontmoetingsplek. Daarom is gekozen voor *clubsport*, waarvan *voetbal* de grootste is.⁹⁵

Voor het veldwerk is allereerst een inventarisatie gemaakt van alle 17 amateurvoetbalclubs en hun 75 seniorenteams in Gooi en Vechtstreek. Hieruit zijn 10 voetbalclubs met tezamen 51 teams geselecteerd voor veldwerk. Selectiecriteria hierbij waren:

- verspreiding over de regio
- verspreiding over zaterdag- en zondagcompetitie
- minimaal vier teams in de seniorencompetitie (heren en/of dames)

Van de geselecteerde clubs zijn vervolgens de wedstrijdschema's geïnventariseerd. Hieruit zijn competitiedagen geselecteerd waarop meerdere gelijktijdige of overlappende thuiswedstrijden werden gespeeld, zodat voldoende mensen aanwezig zouden zijn voor efficiënt veldwerk. Veldwerkdagen werden gepland op zes zaterdagen en twee zondagen tussen medio maart en eind mei.⁹⁶ Veldwerktijden werden zodanig gepland dat voetbalspelers na afloop van de wedstrijden benaderd konden worden.⁹⁷ Veldwerk werd uitgevoerd gedurende 2 à 3 uur per competitiedag (afhankelijk van het speelschema) en besloeg in totaal meer dan twintig thuiswedstrijden.

⁹⁴ [Zo sport Nederland](#) (2022) NOC*NSF.

⁹⁵ De voetbalbond is de grootste in Nederland met 1.182.000 leden; twee keer zoveel als de nummer 2 (tennis, 602.000 leden) ([Zo sport Nederland](#) (2022) NOC*NSF).

⁹⁶ Twee maal werden twee clubs op dezelfde dag bezocht.

⁹⁷ Bijvoorbeeld door bij thuiswedstrijden om 13:30-15:15, 14:30-16:15, 15:00-16:45 en 15:30-17:15, veldwerk te plannen van 15:30 tot 18:00.

Geselecteerde voetbalclubs werden via een mail aan het bestuur op de hoogte gebracht van het onderzoek. Daarin werden doel en onderzoeksopzet uitgelegd en benadrukt dat het geen nalevingsonderzoek van het rook- of schenkbeleid van voetbalclubs betrof en dat deelnemende clubs niet zouden worden genoemd in de rapportage. Alle geselecteerde clubs hebben meegewerkt aan het onderzoek.

Veldwerkers werden gerekruteerd via werving onder studenten en via een studentenuitzendbureau. Twee student-assistenten organiseerden en coördineerden het veldwerk. Duo's van veldwerkers spraken op de voetbalclubs aanwezig aan met de vraag of ze wilden deelnemen aan een onderzoek naar ongezonde gewoontes, zoals roken, drinken, blowen en drugs gebruiken. Hierbij werd duidelijk gemaakt dat zij ook konden meedoen als zij geen genotmiddelen gebruikten en dat hun antwoorden anoniem zouden blijven. Mensen werden voornamelijk aangesproken in de bar/kantine van het clubgebouw; bij mooi weer soms buiten op het terras of rond de velden.⁹⁸ In principe konden alle aanwezigen van 16 jaar en ouder meedoen, maar veldwerkers werden geïnstrueerd om zoveel mogelijk (liefst jongvolwassen) *voetballers* te benaderen.

Er werd gebruikgemaakt van papieren vragenlijsten die deelnemers zelf ter plekke konden invullen. Invullen duurde ongeveer tien minuten. Om deelname te bevorderen, werden onder de deelnemers cadeaubonnen verloot. Wie mee wilde doen met de verloting, gaf daarvoor een mailadres op. Dit werd niet op de vragenlijst geschreven, maar door de veldwerkers afzonderlijk online geregistreerd.

Na afloop verwerkten veldwerkers hun observaties en ervaringen in een kort verslag. Bezochte voetbalkantines varieerden van klein tot groot, maar waren allemaal wel relatief luxe met een buitenterras. Er waren veel jonge mensen aanwezig en er heerste meestal een drukke en vrolijke sfeer. Afgezien van geklaag over de lengte van de vragenlijst, waren de reacties over het algemeen positief. Verloren wedstrijden zorgden er soms wel voor dat tegenstanders direct vertrokken of thuisteams slecht aanspreekbaar waren.

AVG

Voor dit onderzoek werden de richtlijnen van de algemene verordening gegevensbescherming (AVG) gevolgd. Invullen van de vragenlijst was vrijwillig en stoppen kon op elk moment, zonder opgave van redenen en zonder enig gevolg. De vragenlijst was anoniem; naam of andere direct identificerende gegevens werden niet gevraagd.

De papieren vragenlijsten en verzamelde mailadressen werden afzonderlijk ingevoerd op beveiligde netwerken van Qualtrics (surveyprogramma) en HvA, en waren alleen toegankelijk voor de onderzoekers.

Gegevensbestanden werden niet gedeeld met derden. Mailadressen zijn direct na de verloting verwijderd. In deze rapportage worden uitsluitend geaggregeerde, niet tot individuele personen herleidbare resultaten gepresenteerd.

Bij de start van de vragenlijst werd het onderzoek toegelicht, benadrukt dat deelname anoniem en vrijwillig was, en uitgelegd wat met de geleverde informatie werd gedaan. Door de vragenlijst in te vullen gaven deelnemers toestemming hun antwoorden te gebruiken voor het onderzoek. Wegens de minimumleeftijd van 16 jaar was geen ouderlijke toestemming nodig.

⁹⁸ Wedstrijden en sporters/toeschouwers langs de zijlijn werden uiteraard niet verstoord.

A.1.2 Achtergrond

Voorheen werden in Antenne resultaten gepresenteerd naar etniciteit. Die werd bepaald volgens de toen geldende standaardclassificatie op basis van iemands geboorteland (eerste generatie migranten) en die van diens ouders (tweede generatie migranten). Kleinkinderen van migranten (derde generatie), wiens ouders in Nederland zijn geboren, werden volgens deze procedure geclassificeerd als zijnde Nederlands.

Tegenwoordig wordt de respondenten zélf gevraagd hun (familie)achtergrond of afkomst in te vullen, waarbij migranten zich als Nederlands kunnen identificeren, en kleinkinderen van migranten hun buitenlandse achtergrond of opvoeding kunnen aangeven. Antwoordcategorieën zijn: Nederlands, Surinaams-Nederlands, Antilliaans/Arubaans-Nederlands, Turks-Nederlands, Marokkaans-Nederlands, en overig (te specificeren in een open invoerveld). Op basis hiervan zijn vijf subgroepen gemaakt, waarbij is aangesloten bij de nieuwe indeling naar herkomst van het CBS op basis van werelddelen en klassieke immigratielanden:⁹⁹

- Nederlands
- Surinaams of Antilliaans (Aruba, Curaçao, Sint-Maarten, Bonaire, Sint Eustatius, Saba)
- Turks of Marokkaans
- Europees
- Overig

A.1.3 Ooit-, recente, huidige en regelmatige gebruikers

Bij alcohol, tabak en cannabis wordt onderscheid gemaakt tussen gebruik ooit, de laatste 12 maanden, en de laatste 4 weken. *Ooit-gebruikers* hebben ooit in hun leven een middel geconsumeerd, zelfs al was het maar 1 of 2 keer. De startleeftijd van ooit-gebruikers is hoe oud ze waren toen ze voor het eerst een middel gebruikten. *Recente gebruikers* zijn degenen die de *laatste 12 maanden* een middel gebruikten en *huidige gebruikers* deden dit de *laatste 4 weken*. Van de huidige gebruikers wordt frequentie en hoeveelheid van gebruik besproken. Incidentele drinkers, rokers en blowers (minder dan maandelijks) en degenen die (tijdelijk) waren gestopt konden deze vragen overslaan.¹⁰⁰ Daarom is voor vervolgvragen over frequentie en hoeveelheid een selectie gemaakt van huidige *regelmatige* gebruikers (elke dag, week of maand).¹⁰¹ In de tabellen zijn percentages incidentele en gestopte gebruikers terug te vinden en wordt bij tabellen gebaseerd op een selectie van regelmatige gebruikers het betreffende aantal vermeld.

⁹⁹ De toevoeging “-Nederlands” wordt bij de naamgeving achterwege gelaten. Bij de indeling is uitgegaan van niveau 2, maar is het aantal klassieke migratielanden teruggebracht naar twee categorieën en Indonesië onder ‘overig’ (buiten Europa) geschaard. Statistics Netherlands, *Nieuwe indeling bevolking naar herkomst*, cbs.nl, 16 februari 2022.

¹⁰⁰ De vragen ‘hoeveel dagen per maand gebruik je’ en ‘hoeveel gebruik je op doordeweekse/vrije dagen’ zijn voor incidentele en gestopte gebruikers moeilijk te beantwoorden.

¹⁰¹ Gebruikers die inmiddels zijn gestopt worden alleen bij de tabellen over vervolgvragen buiten beschouwing gelaten. Voor de prevalentiecijfers van recent en huidig gebruik (het percentage gebruikers de laatste 12 maanden en de laatste 4 weken) tellen recente en gestopte gebruikers wel mee.

Bij andere drugs, die over het algemeen minder frequent worden gebruikt, is alleen gevraagd naar *ooit* en *recent* (laatste 12 maanden) gebruik en niet naar frequentie en hoeveelheid. Bij medicijnen, prestatieverhogende middelen en gokken is uitsluitend gekeken naar *recent* gebruik.

A.1.4 Frequentie

Gebruiksfrequentie van alcohol, tabak en cannabis wordt weergegeven in het (gemiddeld) aantal gebruiksdagen in de laatste 4 weken. Deze is berekend op basis van twee vragen:

Hoe vaak gebruik je [middel]?

- Antwoord = elke week → vervolgvraag: *Hoeveel dagen per week?*
- Antwoord = niet elke week, maar wel elke maand → vervolgvraag: *Hoeveel dagen per maand?*
- Antwoord = minder vaak → geen vervolgvraag
- Antwoord = helemaal niet meer, ik ben gestopt → geen vervolgvraag

Bij wekelijkse gebruikers is het aantal gebruiksdagen per week vermenigvuldigd met vier.

A.1.5 Hoeveelheid

Informatie over gebruikshoeveelheden van alcohol, tabak en cannabis is afzonderlijk verzameld voor ‘gewone’ doordeweekse dagen (ma, di, wo, do) en dagen in het weekend (vr, za, zo) of andere vrije dagen (bijv. vakantie). Wanneer in de tekst wordt gesproken van een aantal glazen/sigaretten/joints per dag, dan wordt bedoeld op een aantal per (betreffende) gebruiksdag. Bij de berekening van een gemiddelde hoeveelheid per dag, worden dagen waarop niet wordt gebruikt buiten beschouwing gelaten.

Bij alcohol is de gebruikshoeveelheid gemeten in ‘glazen’ en niet expliciet in standaardglazen.¹⁰² Bij cannabis is de gebruikshoeveelheid in joints gemeten. Degenen die geen joints roken, maar cannabis op een andere wijze gebruiken (vaporizer, waterpijp, edibles, etc.) konden de vraag overslaan.

Gerapporteerde onwaarschijnlijk grote hoeveelheden zijn geïnterpreteerd als “veel” en daarom niet buiten beschouwing gelaten, maar afgekapt rond het 99ste percentiel. Hoeveelheden zijn daardoor voor de analyses voor doordeweekse dagen gemaximeerd op 10 glazen alcohol, 20 sigaretten of shaggies, en 10 joints. Voor vrije dagen zijn de maxima: 20 glazen alcohol, 40 sigaretten of shaggies, en 10 joints.

A.1.6 Riskant gebruik

Bij alcohol, tabak en cannabis worden indicatoren voor riskant gebruik gerapporteerd. Er is bewust niet gekozen voor de term problematisch gebruik omdat de indicatoren uitsluitend zijn gebaseerd op frequenties en hoeveelheden, en in de vragenlijst geen informatie werd verzameld over ondervonden problemen. Alleen bij alcohol en tabak bestaan er (inter)nationale definities voor overmatig of zwaar gebruik op basis van frequentie en hoeveelheid:

¹⁰² Een standaardglas is een wetenschappelijke maat voor 10 gram pure alcohol en vaak geen dagelijkse werkelijkheid (*Hoeveel alcohol zit er in een glas?*, alcoholinfo.nl).

- *Overmatig drinken* = meer dan 14 (vrouwen) of 21 (mannen) glazen alcohol per week¹⁰³
- *Zwaar drinken* = één keer per week of vaker minimaal 4 (vrouwen) of 6 (mannen) glazen alcohol op één dag¹⁰⁴
- *Zwaar roken* = minstens 20 sigaretten per dag¹⁰⁵

Bij alcohol is (tevens) een overschrijding van geadviseerde maximale hoeveelheid gehanteerd als indicator van riskant gebruik:

- *Te veel drinken* = meer dan maximaal één glas alcohol per dag¹⁰⁶

Bij cannabis wordt sinds 1995 in Antenne een eigen definitie gehanteerd:

- *Riskant blowen* = elke dag blowen (ongeacht hoeveelheid) of een paar keer per week meer dan één joint blowen

Net als voor cannabis, bestaan er voor overige drugs, medicijnen en gokken geen (inter)nationale standaardmaten of adviezen met betrekking tot frequentie of hoeveelheid van gebruik. Weliswaar zijn er meerdere diagnostische vragenlijsten en screeners voor problematisch gebruik of afhankelijkheid, maar geen van die instrumenten hanteert een afkappunt voor frequentie of hoeveelheid. Bij overige drugs moet alle gebruik als riskant worden gezien.

De zelf-gerapporteerde wens om te stoppen of minderen wordt gezien als een overschrijding van de eigen norm voor frequentie of hoeveelheid en daarmee als aanvullende indicatie voor riskant gebruik.

A.1.7 Analyse

Gehanteerde statistische verschiltoetsen bij vergelijkingen van *percentages* zijn Chi-kwadraat of Fisher's Exact, en bij vergelijkingen van *gemiddelden* T-test of Anova. In de tabellen wordt niet de exacte p-waarde van de uitkomst van deze toetsen vermeld, maar is de significantie aangegeven met symbolen: **n.s.** (geen significant verschil), * ($p < .05$), ** ($p < .01$), *** ($p < .005$), **** ($p < .001$).

Bij gemiddelden wordt in de tabellen tevens de mediaan weergegeven (het 'middelste' getal, waar de helft onder en de helft boven scoort). Bij kleine aantallen, extreme uitschieters en scheve verdelingen is de mediaan meer valide dan het gemiddelde.

¹⁰³ [Cijfers alcohol](#), Trimbos-instituut. Het aantal glazen per week is berekend door het aantal gebruiksdagen per week te vermenigvuldigen met de gemiddelde gebruikshoeveelheid op doordeweekse en vrije dagen.

¹⁰⁴ [Cijfers alcohol](#), Trimbos-instituut.

¹⁰⁵ Reep-van den Bergh CMM, Harteloh PPM & Croes EA (2017) [Doodsoorzaak nr. 1 bij jonge Nederlanders: de sigaret](#), *Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde*, 161: D1991. Het aantal sigaretten per dag is berekend als de gemiddelde gebruikshoeveelheid op doordeweekse en vrije dagen.

¹⁰⁶ [Alcoholgebruik volwassenen: wat is het advies?](#), Alcoholinfo.nl.

A.2 Tabellen voetbalsurvey

A.2.1 Voetballers en publiek

Tabel A.1 *gender en leeftijd*

	TOTAAL (n = 286)	voetballers (n = 204)	publiek (n = 82)	p
gender¹⁰⁷				
man	69.6%	77.9%	48.8%	****
vrouw	29.0%	20.1%	51.2%	
anders	1.4%	2.0%	0%	
leeftijd				
16-19 jaar	29.2%	33.7%	18.3%	<i>n.s.</i>
20-24 jaar	46.8%	44.6%	52.4%	
25-29 jaar	16.2%	14.4%	20.7%	
30+ jaar	7.7%	7.4%	8.5%	
min-max	16-63	16-48	16-63	
gemiddeld (sd)	22.6 (5.4)	22.1 (4.8)	23.6 (6.6)	*
mediaan	22	21	22	

Tabel A.2 *achtergrond en woonplaats*

	TOTAAL (n = 286)	voetballers (n = 204)	publiek (n = 82)	p
achtergrond¹⁰⁸				
Nederlands	85.2%	85.7%	84.0%	<i>n.s.</i>
Surinaams/Antilliaans	4.9%	4.4%	8.2%	
Turks/Marokkaans	4.2%	3.0%	7.4%	
Europees	4.2%	4.9%	2.5%	
anders	1.4%	2.0%	0%	
Nederlands	85.2%	85.7%	84.0%	<i>n.s.</i>
anders	14.8%	14.3%	16.0%	
woonplaats				
Gooi en Vechtstreek	69.9%	71.1%	67.1%	<i>n.s.</i>
elders	30.1%	28.9%	32.9%	

¹⁰⁷ Gevraagd werd naar geslacht of gender, zodat mensen zelf konden bepalen wat zij wilden rapporteren. Omdat het zelfidentificatie betreft, wordt de term gender gehanteerd.

¹⁰⁸ Zelf-gerapporteerde (familie)achtergrond of afkomst. Zie A.1.2 *Achtergrond* (pag. 84).

Tabel A.3 *opleiding en werk*

	TOTAAL (n = 286)	voetballers (n = 204)	publiek (n = 82)	p
opleiding volgend				
ja	58.0%	55.9%	63.0%	<i>n.s.</i>
nee	42.0%	44.1%	37.0%	
huidige opleiding				
vmbo/havo/vwo	8.8%	8.4%	9.8%	<i>n.s.</i>
mbo	13.3%	15.3%	8.5%	
hbo/universiteit	36.1%	32.5%	45.1%	
n.v.t. (geen opleiding volgend)	41.8%	43.8%	36.5%	
afgeronde opleiding				
vmbo/havo/vwo	12.5%	13.9%	8.9%	<i>n.s.</i>
mbo	12.5%	12.9%	11.4%	
hbo/universiteit	16.4%	16.9%	15.2%	
n.v.t. (opleiding volgend)	58.6%	56.2%	64.6%	
opleidingsniveau¹⁰⁹				
vmbo/havo/vwo	21.1%	22.5%	17.7%	<i>n.s.</i>
mbo	21.1%	28.5%	20.3%	
hbo/universiteit	52.7%	49.0%	62.0%	
betaalde (bij)baan				
geen	10.9%	10.4%	12.2%	<i>n.s.</i>
minder dan 12 uur p.w.	19.0%	19.8%	17.1%	
12-35 uur p.w.	31.3%	28.7%	37.8%	
minimaal 36 uur p.w.	38.7%	41.1%	32.9%	
bezigheid¹¹⁰				
studerend	57.5%	55.7%	62.2%	<i>n.s.</i>
werkend	38.9%	40.9%	34.1%	
niet werkzaam	3.5%	3.4%	3.7%	

Tabel A.4 *uitgaan*

	TOTAAL (n = 286)	voetballers (n = 204)	publiek (n = 82)	p
uitgaansgelegenheden (weleens)				
café, kroeg, bar	80.4%	84.3%	70.7%	**
club, discotheek	65.7%	67.2%	62.2%	<i>n.s.</i>
dancefestival, rave	47.2%	48.0%	45.1%	<i>n.s.</i>
TOTAAL	90.6*%	92.6%	85.4%	<i>n.s.</i>
huidige uitgaander				
laatste 4 weken	83.2%	85.8%	76.8%	<i>n.s.</i>
gemiddeld (sd)	4.4 (3.3)	4.3 (3.2)	4.5 (3.5)	<i>n.s.</i>
mediaan	4	4	4	

¹⁰⁹ Huidige opleiding of (indien momenteel geen opleiding volgend) hoogste afgeronde opleiding.

¹¹⁰ Studerend = volgt momenteel een opleiding, eventueel met bijbaan; werkend = volgt momenteel geen opleiding en heeft betaald werk; niet werkzaam = volgt momenteel geen opleiding en heeft geen betaald werk (werkloos of niet behorend tot de beroepsbevolking).

Tabel A.5 sport en gezondheid

	TOTAAL (n = 286)	voetballers (n = 204)	publiek (n = 82)	p
(ook) andere sport				
sportschool	51.8%	47.7%	62.0%	*
hardlopen	13.6%	14.6%	12.7%	<i>n.s.</i>
anders	19.9%	18.1%	26.6%	<i>n.s.</i>
TOTAAL	73.4%	69.8%	82.3%	*
dagen per week				
gemiddeld (sd)	3.7 (1.6)	4.0 (1.4)	3.1 (2.0)	****
mediaan	4	4	3	
minimaal 2x per week	91.4%	97.5%	76.8%	****
redenen¹¹¹				
lichaamsbeweging/gezondheid	76.3%	75.8%	75.0%	<i>n.s.</i>
opbouw conditie, kracht, lenigheid	55.6%	55.6%	55.6%	<i>n.s.</i>
lekker buiten zijn	35.2%	41.4%	18.1%	****
afslanken/uiterlijk	30.0%	28.3%	34.7%	<i>n.s.</i>
leuke activiteit/plezier	58.1%	65.7%	37.5%	****
uitlaatklep dagelijks leven/ontspanning	44.1%	46.0%	38.9%	<i>n.s.</i>
gezelligheid/sociale contacten	53.0%	61.6%	29.2%	****
prestatie, jezelf verbeteren	35.6%	34.8%	37.5%	<i>n.s.</i>
gezondheid (rapportcijfer)				
gemiddeld (sd)	7.7 (1.4)	7.8 (1.3)	7.5 (1.4)	<i>n.s.</i>
mediaan	8	8	8	
voldoende	95.3%	95.9%	93.8%	<i>n.s.</i>

¹¹¹ Niet-sporters (n = 14, publiek) buiten beschouwing gelaten.

A.2.2 Middelengebruik

Tabel A.6 alcohol

	TOTAAL (n = 286)
prevalentie	
ooit	94.4%
laatste 12 maanden	93.0%
laatste 4 weken	89.4%
elke dag	0.7%
startleeftijd	
gemiddeld (sd)	14.8 (2.1)
mediaan	15

Tabel A.7 alcohol naar subgroep

	ooit	laatste 12 maanden	laatste 4 weken
gender	<i>n.s.</i>	*	*
man (n = 199)	92.9%	90.9%	86.9%
vrouw (n = 83)	97.6%	97.6%	95.1%
leeftijd	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
16-19 jaar (n = 83)	95.2%	95.1%	90.2%
20-24 jaar (n = 133)	93.9%	92.4%	90.2%
25-29 jaar (n = 46)	97.8%	95.7%	91.3%
30+ jaar (n = 22)	90.9%	86.4%	81.8%
achtergrond	****	***	****
Nederlands (n = 242)	96.7%	95.4%	92.9%
anders (n = 42)	83.3%	81.0%	71.4%
woonplaats	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
Gooi en Vechtstreek (n = 200)	93.5%	92.4%	88.9%
elders (n = 86)	96.5%	94.2%	90.7%
opleidingsniveau	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
vmbo/havo/vwo (n = 59)	96.6%	93.2%	84.7%
mbo (n = 73)	93.2%	91.8%	90.4%
hbo/universiteit (n = 147)	93.8%	93.1%	90.3%
bezigheid	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
studerend (n = 164)	93.9%	92.6%	88.9%
werkend (n = 111)	95.5%	93.7%	90.1%
uitgaander	****	****	****
ja (n = 238)	98.3%	97.9%	96.6%
nee (n = 48)	75.0%	68.8%	54.2%
groep	<i>n.s.</i>	*	**
voetballers (n = 204)	95.6%	95.1%	92.6%
publiek (n = 82)	91.5%	87.7%	81.5%

Tabel A.8 frequentie en hoeveelheid alcohol

Huidige drinkers

	huidige drinkers (n = 254)
frequentie	
elke dag	0.8%
elke week	76.0%
elke maand	17.7%
incidenteel	5.1%
gestopt	0.4%
Regelmatige drinkers (elke dag, week of maand)	
	regelmatige drinkers (n = 240)
dagen per 4 weken	
gemiddeld (sd)	8.9 (5.0)
mediaan	8
doordeweekse of vrije dagen	
doordeweekse + vrije dagen	56.4%
alleen doordeweekse dagen	0.8%
alleen vrije dagen	42.8%
hoeveelheid doordeweekse dag (n = 136)	
maximaal 1 glas	30.9%
2-4 glazen	46.3%
5-9 glazen	14.0%
minimaal 10 glazen	8.8%
gemiddeld (sd)	3.3 (2.7)
mediaan	2
hoeveelheid vrije dag (n = 234)	
maximaal 1 glas	0.9%
2-4 glazen	15.4%
5-9 glazen	37.6%
minimaal 10 glazen	46.2%
gemiddeld (sd)	10.0 (6.2)
mediaan	8
indicatie riskant gebruik (meerdere mogelijk)	
meer dan geadviseerd ¹¹²	99.2%
overmatige drinker ¹¹³	36.3%
zware drinker ¹¹⁴	68.2%
willen stoppen/minderen	9.6%

¹¹² Meer dan één glas alcohol per dag.¹¹³ Meer dan 14 (vrouwen) of 21 (mannen) glazen alcohol per week.¹¹⁴ Eén keer per week of vaker minimaal 4 (vrouwen) of 6 (mannen) glazen alcohol op één dag.

Tabel A.9 frequentie en hoeveelheid alcohol naar subgroep

Regelmatige drinkers (elke dag, week of maand)

	gem. aantal dagen per 4 weken (sd)	drinkt (ook) doordeweeks	gem. hoeveelheid doordeweekse dag (sd)	gem. hoeveelheid vrije dag (sd)
gender	****	<i>n.s.</i>	****	****
man (n = 161)	9.8 (4.9)	59.1%	3.7 (2.8)	11.7 (6.2)
vrouw (n = 76)	6.6 (3.8)	51.4%	2.1 (2.1)	6.6 (4.5)
leeftijd	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
16-19 jaar (n = 70)	8.2 (4.7)	53.7%	3.2 (2.8)	9.7 (6.2)
20-24 jaar (n = 113)	9.1 (4.9)	61.1%	3.4 (2.7)	10.7 (6.2)
25-29 jaar (n = 39)	9.1 (4.6)	53.8%	2.3 (2.1)	9.2 (6.1)
30+ jaar (n = 17)	10.3 (7.0)	50.0%	4.5 (3.7)	8.3 (5.9)
achtergrond	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
Nederlands (n = 214)	8.8 (4.8)	55.2%	3.2 (2.6)	9.8 (6.0)
anders (n = 26)	10.2 (6.4)	73.1%	3.8 (3.2)	11.9 (7.3)
woonplaats	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
Gooi en Vechtstreek (n = 169)	8.9 (4.8)	56.3%	3.5 (2.9)	10.1 (6.3)
elders (n = 71)	9.0 (5.5)	59.4%	2.9 (2.4)	9.9 (6.1)
opleidingsniveau	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
vmbo/havo/vwo (n = 46)	8.8 (5.5)	65.9%	3.1 (2.7)	10.9 (6.4)
mbo (n = 61)	9.2 (5.3)	49.2%	3.1 (2.7)	10.9 (6.4)
hbo/universiteit (n = 126)	9.0 (4.6)	59.7%	3.4 (2.8)	9.5 (6.0)
bezigheid	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
studerend (n = 138)	8.7 (4.7)	60.7%	3.4 (2.7)	9.8 (6.1)
werkend (n = 94)	9.1 (5.1)	50.0%	2.8 (2.6)	10.4 (6.3)
uitgaander	***	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	****
ja (n = 219)	9.2 (4.8)	59.1%	3.3 (2.7)	10.5 (6.1)
nee (n = 21)	6.0 (5.9)	38.1%	3.1 (3.0)	5.1 (4.3)
groep	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	**
voetballers (n = 181)	9.1 (5.0)	54.7%	3.2 (2.5)	10.6 (6.3)
publiek (n = 59)	8.5 (4.8)	64.9%	3.4 (3.2)	8.3 (5.4)

Tabel A.10 tabak

	TOTAAL (n = 286)
prevalentie	
ooit	57.6%
laatste 12 maanden	42.7%
laatste 4 weken	36.3%
elke dag	14.8%
startleeftijd	
gemiddeld (sd)	15.3 (2.2)
mediaan	16

Tabel A.11 tabak naar subgroep

	ooit	laatste 12 maanden	laatste 4 weken	elke dag
gender	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
man (n = 199)	57.4%	44.9%	37.8%	15.7%
vrouw (n = 83)	57.3%	37.0%	32.1%	12.2%
leeftijd	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
16-19 jaar (n = 83)	51.8%	43.9%	35.4%	10.8%
20-24 jaar (n = 133)	62.3%	44.6%	38.5%	16.9%
25-29 jaar (n = 46)	54.3%	43.5%	37.0%	17.4%
30+ jaar (n = 22)	59.1%	28.6%	28.6%	13.6%
achtergrond	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
Nederlands (n = 242)	58.6%	43.9%	37.1%	13.4%
anders (n = 42)	54.8%	38.1%	33.3%	23.8%
woonplaats	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
Gooi en Vechtstreek (n = 200)	55.3%	41.8%	35.7%	13.2%
elders (n = 86)	62.8%	44.7%	37.6%	18.6%
opleidingsniveau	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	***
vmbo/havo/vwo (n = 59)	62.1%	52.6%	43.9%	24.1%
mbo (n = 73)	56.2%	45.2%	39.7%	21.9%
hbo/universiteit (n = 147)	55.9%	38.2%	32.6%	7.6%
bezigheid	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	*
studerend (n = 164)	54.9%	42.0%	35.8%	10.5%
werkend (n = 111)	63.6%	45.4%	38.0%	20.0%
uitgaander	***	***	***	<i>n.s.</i>
ja (n = 238)	63.0%	47.6%	40.8%	15.7%
nee (n = 48)	31.3%	18.8%	14.6%	10.4%
groep	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
voetballers (n = 204)	58.2%	43.7%	36.2%	16.4%
publiek (n = 82)	56.1%	40.2%	36.6%	11.0%

Tabel A.12 frequentie en hoeveelheid tabak

Huidige rokers

	huidige rokers (n = 102)
frequentie	
elke dag	41.2%
elke week	32.4%
elke maand	12.7%
incidenteel	9.8%
gestopt	3.9%
Regelmatige rokers (elke dag, week of maand)	
	regelmatige rokers (n = 88)
dagen per 4 weken	
gemiddeld (sd)	18.7 (10.1)
mediaan	24
doordeweekse of vrije dagen	
doordeweekse + vrije dagen	80.0%
alleen doordeweekse dagen	0%
alleen vrije dagen	20.0%
hoeveelheid doordeweekse dag (n = 68)	
maximaal 1 sigaret	13.2%
2-4 sigaretten	27.9%
5-9 sigaretten	26.5%
minimaal 10 sigaretten	32.4%
gemiddeld (sd)	7.0 (5.5)
mediaan	6
hoeveelheid vrije dag (n = 86)	
maximaal 1 sigaret	1.2%
2-4 sigaretten	16.3%
5-9 sigaretten	22.1%
minimaal 10 sigaretten	60.5%
gemiddeld (sd)	14.3 (12.0)
mediaan	10
indicatie riskant gebruik (meerdere mogelijk)	
zware roker ¹¹⁵	11.4%
willen stoppen/minderen	42.4%

¹¹⁵ Minimaal 20 sigaretten per dag.

Tabel A.13 frequentie en hoeveelheid tabak naar subgroep

Regelmatige rokers (elke dag, week of maand)

	gem. aantal dagen per 4 weken (sd)	rookt (ook) doordeweeks	gem. hoeveelheid doordeweekse dag (sd)	gem. hoeveelheid vrije dag (sd)
gender	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
man (n = 62)	19.4 (9.9)	81.4%	7.4 (6.0)	14.1 (11.8)
vrouw (n = 24)	16.5 (10.8)	75.0%	5.6 (3.9)	15.3 (12.9)
leeftijd	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
16-19 jaar (n = 24)	17.0 (10.5)	77.5%	6.8 (6.1)	14.6 (12.9)
20-24 jaar (n = 45)	18.8 (10.2)	92.9%	7.2 (5.8)	13.8 (12.1)
25-29 jaar (n = 14)	19.5 (10.6)	80.0%	7.4 (3.8)	14.7 (10.1)
30+ jaar (n = 5) ¹¹⁶				
achtergrond	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
Nederlands (n = 74)	17.9 (10.2)	76.3%	6.4 (5.2)	14.4 (12.2)
anders (n = 14)	22.9 (9.2)	88.5%	9.4 (6.2)	13.8 (11.2)
woonplaats	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
Gooi en Vechtstreek (n = 60)	18.1 (9.9)	81.8%	7.1 (5.8)	15.2 (12.6)
elders (n = 28)	19.8 (10.7)	91.7%	6.7 (4.9)	12.2 (10.3)
opleidingsniveau	****	<i>n.s.</i>	****	*
vmbo/havo/vwo (n = 23)	21.3 (9.3)	72.9%	6.7 (3.4)	14.5 (11.6)
mbo (n = 24)	23.1 (8.0)	88.2%	10.1 (6.5)	19.6 (13.5)
hbo/universiteit (n = 40)	14.4 (10.2)	79.3%	4.3 (4.3)	10.7 (10.3)
bezigheid	*	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	*
studerend (n = 50)	16.1 (10.3)	79.7%	6.3 (6.4)	11.2 (9.9)
werkend (n = 35)	21.5 (9.1)	83.3%	7.7 (4.5)	17.5 (12.7)
uitgaander	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
ja (n = 82)	18.2 (10.2)	82.8%	6.8 (5.6)	14.0 (12.0)
nee (n = 6) ¹¹⁶				
groep	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	*	<i>n.s.</i>
voetballers (n = 61)	19.8 (10.0)	14.1%	7.8 (5.9)	15.5 (12.8)
publiek (n = 27)	16.3 (10.1)	11.5%	4.9 (3.7)	11.6 (9.8)

¹¹⁶ Buiten beschouwing gelaten wegens klein aantal.

Tabel A.14 vaper, shishaper, waterpijper en snus¹¹⁷

	TOTAAL (n = 286)	recente rokers (n = 120)	recente niet-rokers (n = 161)
vaper (e-sigaret) laatste 12 maanden			
elke week	15.8%	26.1%	4.0%
elke maand	8.8%	13.9%	3.0%
incidenteel of gestopt	19.1%	21.7%	16.0%
TOTAAL	43.7%	61.7%	23.0%
shishaper met een smaakje laatste 12 maanden			
elke week	2.3%	3.5%	1.0%
elke maand	2.3%	4.3%	0.0%
incidenteel of gestopt	10.2%	11.3%	9.0%
TOTAAL	14.9%	19.1%	10.0%
waterpijper met tabak laatste 12 maanden			
elke week	0.5%	0.9%	0.0%
elke maand	1.4%	2.6%	0.0%
incidenteel of gestopt	11.6%	12.2%	11.0%
TOTAAL	13.5%	15.7%	11.0%
snus (tabak in poedervorm) laatste 12 maanden			
elke week	1.4%	1.7%	1.0%
elke maand	1.4%	1.7%	1.0%
incidenteel of gestopt	8.8%	9.6%	8.0%
TOTAAL	11.6%	13.0%	10.0%

Tabel A.15 vaper, shishaper, waterpijper en snus naar subgroep

	vaper laatste 12 maanden	shishaper laatste 12 maanden	waterpijper laatste 12 maanden	snus laatste 12 maanden
gender	*	n.s.	n.s.	*
man (n = 199)	38.1%	15.0%	14.3%	13.6%
vrouw (n = 83)	55.2%	13.4%	9.0%	4.5%
leeftijd	***	n.s.	*	n.s.
16-19 jaar (n = 83)	57.4%	14.8%	14.8%	13.1%
20-24 jaar (n = 133)	44.7%	18.4%	17.5%	14.6%
25-29 jaar (n = 46)	33.3%	8.3%	2.8%	2.8%
30+ jaar (n = 22)	6.7%	0%	0%	0%
achtergrond	n.s.	***	***	*
Nederlands (n = 242)	44.6%	11.3%	9.1%	9.1%
anders (n = 42)	40.0%	36.7%	40.0%	26.7%
woonplaats	n.s.	*	*	n.s.
Gooi en Vechtstreek (n = 200)	41.9%	11.5%	10.1%	10.1%
elders (n = 86)	47.8%	21.7%	20.3%	14.5%
opleidingsniveau	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.
vmbo/havo/vwo (n = 59)	51.1%	17.8%	15.6%	8.9%
mbo (n = 73)	44.8%	22.4%	15.5%	10.3%
hbo/universiteit (n = 147)	41.7%	9.3%	12.0%	13.9%
bezigheid	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.
studerend (n = 164)	48.8%	13.0%	13.0%	14.6%
werkend (n = 111)	36.7%	16.7%	13.3%	6.7%
uitgaander	vaker (n.s.	n.s.	n.s.
ja (n = 238)	46.7%	15.4%	13.7%	11.5%
nee (n = 48)	28.6%	11.4%	11.4%	11.4%
groep	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.
voetballers (n = 204)	40.4%	13.5%	14.1%	11.5%
publiek (n = 82)	52.5%	18.0%	11.5%	11.5%

¹¹⁷ Een deel van de onderzochte aanwezigen die nog nooit hebben gerookt, dacht blijkbaar dat de vraag naar rookalternatieven niet op hen van toepassing was, waardoor antwoorden ontbreken. Er is voor gekozen deze missende antwoorden niet te interpreteren als geen gebruik. Dat zou namelijk leiden tot een onderschatting van het gebruik van rookalternatieven. De genoemde percentages in deze tabel (vooral die van recente niet-rokers) moeten daarom gezien worden als een bovengrens.

Tabel A.16 cannabis

	TOTAAL (n = 286)
prevalentie	
ooit	54.0%
laatste 12 maanden	31.0%
laatste 4 weken	17.9%
elke dag	2.2%
startleeftijd	
gemiddeld (sd)	16.5 (3.0)
mediaan	16

Tabel A.17 cannabis naar subgroep

	ooit	laatste 12 maanden	laatste 4 weken
gender	****	**	***
man (n = 199)	60.4%	36.1%	22.0%
vrouw (n = 83)	36.3%	19.0%	7.6%
leeftijd	n.s.	*	n.s.
16-19 jaar (n = 83)	46.3%	40.5%	26.6%
20-24 jaar (n = 133)	59.2%	32.6%	17.1%
25-29 jaar (n = 46)	55.8%	23.3%	11.6%
30+ jaar (n = 22)	47.6%	4.8%	4.8%
achtergrond	n.s.	n.s.	n.s.
Nederlands (n = 242)	54.3%	31.5%	17.7%
anders (n = 42)	55.0%	30.0%	20.0%
woonplaats	n.s.	*	n.s.
Gooi en Vechtstreek (n = 200)	50.5%	26.6%	16.7%
elders (n = 86)	62.2%	41.5%	20.7%
opleidingsniveau	n.s.	n.s.	*
vmbo/havo/vwo (n = 59)	53.6%	41.8%	27.3%
mbo (n = 73)	52.9%	30.0%	21.4%
hbo/universiteit (n = 147)	55.2%	28.2%	12.7%
bezigheid	n.s.	n.s.	n.s.
studerend (n = 164)	52.2%	34.4%	17.2%
werkend (n = 111)	58.5%	28.3%	20.8%
uitgaander	****	n.s.	n.s.
ja (n = 238)	58.5%	33.0%	19.4%
nee (n = 48)	31.9%	21.3%	10.6%
groep	****	**	***
voetballers (n = 204)	60.4%	36.1%	22.0%
publiek (n = 82)	36.3%	19.0%	7.6%

Tabel A.18 frequentie en hoeveelheid cannabis

Huidige blowers

	huidige blowers (n = 49)
frequentie	
elke dag	12.2%
elke week	32.7%
elke maand	20.4%
incidenteel	32.7%
gestopt	2.0%
Regelmatige blowers (elke dag, week of maand)	
	regelmatige blowers (n = 32)
dagen per 4 weken	
gemiddeld (sd)	13.8 (9.5)
mediaan	16
doordeweekse of vrije dagen	
doordeweekse + vrije dagen	72.4%
alleen doordeweekse dagen	3.4%
alleen vrije dagen	24.1%
hoeveelheid doordeweekse dag (n = 22)	
maximaal 1 joint	22.7%
2-4 joints	69.2%
5-9 joints	4.5%
minimaal 10 joints	4.5%
gemiddeld (sd)	2.8 (2.3)
mediaan	2
hoeveelheid vrije dag (n = 28)	
maximaal 1 joint	17.9%
2-4 joints	53.6%
5-9 joints	17.9%
minimaal 10 joints	10.7%
gemiddeld (sd)	3.9 (2.5)
mediaan	4
indicatie riskant gebruik (meerdere mogelijk)	
riskante blower ¹¹⁸	59.4%
willen stoppen/minderen	33.3%

¹¹⁸ Dagelijks blowen (ongeacht hoeveelheid) of een paar keer per week meer dan één joint blowen. Deze definitie wordt (bij gebrek aan standaardmaten of adviezen) sinds 1995 in Antenne gehanteerd.

Tabel A.19 *ecstasy, cocaïne, amfetamine en 3-MMC/4-MMC*

	ecstasy	cocaïne	amfetamine	3-MMC/4-MMC
prevalentie				
ooit	39.5%	19.9%	15.6%	15.9%
laatste 12 maanden	28.6%	12.7%	9.1%	11.8%

Tabel A.20 *ecstasy, cocaïne, amfetamine en 3-mmc/4-mmc naar subgroep*

	ecstasy		cocaïne		amfetamine		3-MMC/4-MMC	
	ooit	laatste 12 maanden	ooit	laatste 12 maanden	ooit	laatste 12 maanden	ooit	laatste 12 maanden
gender	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	*	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
man (n = 199)	42.6%	31.6%	22.1%	15.3%	16.8%	9.5%	17.4%	12.1%
vrouw (n = 83)	31.7%	20.7%	13.4%	6.1%	11.0%	6.1%	12.2%	9.8%
leeftijd	****	**	*	*	****	<i>n.s.</i>	*	<i>n.s.</i>
16-19 jaar (n = 83)	21.5%	16.5%	8.9%	5.1%	5.1%	3.8%	8.9%	7.6%
20-24 jaar (n = 133)	42.6%	35.7%	24.0%	17.8%	14.7%	10.9%	20.9%	16.3%
25-29 jaar (n = 46)	60.0%	37.8%	26.7%	15.6%	31.1%	13.3%	20.0%	11.1%
30+ jaar (n = 22)	42.9%	14.3%	19.0%	4.8%	28.6%	9.5%	4.8%	0%
achtergrond	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
Nederlands (n = 242)	39.6%	27.7%	20.0%	12.3%	14.9%	8.1%	15.7%	11.5%
anders (n = 42)	38.5%	33.3%	20.5%	15.4%	20.5%	15.4%	17.9%	12.8%
woonplaats	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
Gooi en Vechtstreek (n = 200)	37.6%	27.8%	19.1%	12.4%	15.5%	8.8%	16.5%	11.9%
elders (n = 86)	43.9%	30.5%	22.0%	13.4%	15.9%	9.8%	14.6%	11.0%
opleidingsniveau	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
vmbo/havo/vwo (n = 59)	28.6%	21.4%	21.4%	12.5%	14.3%	8.9%	8.9%	7.1%
mbo (n = 73)	40.8%	23.9%	19.7%	12.7%	18.3%	11.3%	18.3%	14.1%
hbo/universiteit (n = 147)	43.7%	34.5%	19.7%	12.7%	14.8%	7.7%	18.3%	12.7%
bezigheid	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	*	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
studerend (n = 164)	34.6%	26.4%	16.4%	10.1%	11.3%	6.3%	17.6%	12.6%
werkend (n = 111)	46.2%	31.1%	25.5%	16.0%	21.7%	13.2%	14.2%	11.3%
uitgaander	****	***	*	<i>n.s.</i>	*	<i>n.s.</i>	***	*
ja (n = 238)	45.0%	32.3%	22.3%	14.4%	17.9%	10.0%	18.8%	13.5%
nee (n = 48)	12.8%	10.6%	8.5%	4.3%	4.3%	4.3%	2.1%	2.1%
groep	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
voetballers (n = 204)	39.3%	29.1%	20.9%	14.3%	17.3%	10.2%	17.3%	12.2%
publiek (n = 82)	40.0%	27.5%	17.5%	8.8%	11.3%	6.3%	12.5%	10.0%

Tabel A.21 lachgas, ketamine, paddo's, 2c-B en drugs

	lachgas	ketamine	paddo's/truffels	2c-B	¹¹⁹ DRUGS
prevalentie					
ooit	26.8%	14.1%	8.3%	10.5%	46.4%
laatste 12 maanden	9.4%	9.1%	4.0%	7.2%	34.2%

Tabel A.22 lachgas, ketamine, paddo's, 2c-B en drugs naar subgroep

	lachgas		ketamine		paddo's/truffels		2c-B		¹¹⁹ DRUGS	
	ooit	laatste 12 maanden	ooit	laatste 12 maanden	ooit	laatste 12 maanden	ooit	laatste 12 maanden	ooit	laatste 12 maanden
gender	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	**	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
man (n = 199)	27.4%	10.0%	15.8%	10.0%	11.1%	4.7%	12.1%	7.9%	48.4%	37.0%
vrouw (n = 83)	24.4%	6.1%	8.5%	4.9%	1.2%	1.2%	4.9%	3.7%	41.5%	26.8%
leeftijd	****	<i>n.s.</i>	***	*	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	****	****	****	*
16-19 jaar (n = 83)	15.2%	7.6%	3.8%	2.5%	3.8%	3.8%	1.3%	0%	25.3%	20.3%
20-24 jaar (n = 133)	28.7%	13.2%	17.8%	14.0%	10.1%	3.9%	16.3%	12.4%	51.2%	41.1%
25-29 jaar (n = 46)	46.7%	6.7%	24.4%	11.1%	8.9%	2.2%	15.6%	8.9%	68.9%	43.2%
30+ jaar (n = 22)	14.3%	0%	9.5%	0%	14.3%	9.5%	0%	0%	47.6%	28.6%
achtergrond	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	*	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
Nederlands (n = 242)	27.2%	8.5%	13.6%	8.5%	7.7%	2.6%	9.8%	6.8%	46.0%	32.9%
anders (n = 42)	25.6%	15.4%	17.9%	12.8%	12.8%	12.8%	15.4%	10.3%	48.7%	41.0%
woonplaats	**	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	*	<i>n.s.</i>
Gooi en Vechtstreek (n = 200)	22.2%	9.8%	13.4%	8.8%	8.2%	5.2%	9.8%	6.7%	41.8%	33.0%
elders (n = 86)	37.8%	8.5%	15.9%	9.8%	8.5%	1.2%	12.2%	8.5%	57.3%	37.0%
opleidingsniveau	<i>n.s.</i>	*	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
vmbo/havo/vwo (n = 59)	19.6%	14.3%	10.7%	5.4%	5.4%	3.6%	10.7%	5.4%	35.7%	26.8%
mbo (n = 73)	31.0%	15.5%	19.7%	12.7%	12.7%	7.0%	14.1%	8.5%	47.9%	30.0%
hbo/universiteit (n = 147)	27.5%	4.9%	13.4%	9.2%	7.7%	2.8%	9.2%	7.7%	50.0%	40.1%
bezigheid	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	*	<i>n.s.</i>
studerend (n = 164)	22.6%	8.2%	14.5%	9.4%	8.8%	3.8%	8.8%	6.3%	40.3%	32.1%
werkend (n = 111)	32.1%	10.4%	12.3%	7.5%	8.5%	4.7%	11.3%	7.5%	55.7%	37.1%
uitgaander	**	<i>n.s.</i>	*	<i>n.s.</i>	*	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	****	****
ja (n = 238)	30.1%	10.9%	16.6%	10.5%	10.0%	4.8%	11.4%	7.9%	52.8%	39.0%
nee (n = 48)	10.6%	2.1%	2.1%	2.1%	0%	0%	6.4%	4.3%	14.9%	10.6%
groep	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
voetballers (n = 204)	25.0%	7.7%	15.3%	10.2%	9.2%	3.6%	11.2%	7.7%	44.9%	33.8%
publiek (n = 82)	31.3%	13.8%	11.3%	6.3%	6.3%	5.0%	8.8%	6.3%	50.0%	35.0%

¹¹⁹ Eén of meer drugs: ecstasy, cocaine, amfetamine, 3-MMC/4-MMC, lachgas, ketamine, paddo's en/of 2c-B.

Tabel A.23 medicijnen, prestatieverhogende middelen en gokken

	TOTAAL (n = 286)
medicijnen zonder recept (laatste 12 maanden)	
ADHD-medicatie	3.6%
slaap- of kalmeringsmiddelen	3.6%
zware pijnstillers	4.4%
antidepressiva	0.4%
TOTAAL	11.1%
prestatieverhogende middelen (laatste 12 maanden)	
cafeïne	21.5%
supplementen	25.8%
hormonen	2.0%
zware pijnstillers	0.4%
uppers	0.4%
TOTAAL	35.2%
gokken (laatste 12 maanden)	
online	30.7%
offline	17.5%
TOTAAL	35.8%

Tabel A.24 redenen gebruik prestatieverhogende middelen

Recente gebruikers (laatste 12 maanden)

	recente gebruikers (n = 90)
redenen	
om beter te voetballen	23.8%
om beter te presteren in een andere sport	51.2%
om sneller te herstellen of terugkeren na een blessure	31.0%
om een slank/gespierd uiterlijk te krijgen	31.0%
anders	21.4%

Tabel A.25 uitgaven gokken

Recente gokkers (laatste 12 maanden)

	gokken online (n = 84)	gokken offline (n = 48)	gokken totaal (n = 98)
uitgave (laatste 12 maanden)			
gemiddeld (sd)	€1086 (3497)	€425 (1457)	€1139 (3585)
mediaan	€100	€100	€150

Tabel A.26 medicijnen, prestatieverhogende middelen en gokken naar subgroep

	medicijnen zonder recept totaal (laatste 12 maanden)	prestatieverhogende middelen totaal (laatste 12 maanden)	gokken totaal (laatste 12 maanden)
gender	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	****
man (n = 199)	10.6%	36.6%	45.0%
vrouw (n = 83)	11.5%	31.3%	13.6%
leeftijd	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
16-19 jaar (n = 83)	17.9%	33.3%	34.2%
20-24 jaar (n = 133)	6.6%	36.3%	38.8%
25-29 jaar (n = 46)	16.7%	28.6%	36.4%
30+ jaar (n = 22)	5.3%	47.4%	25.0%
achtergrond	*	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
Nederlands (n = 242)	9.3%	35.2%	35.2%
anders (n = 42)	22.9%	34.3%	41.0%
woonplaats	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
Gooi en Vechtstreek (n = 200)	11.4%	35.2%	35.8%
elders (n = 86)	10.5%	35.1%	35.8%
opleidingsniveau	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
vmbo/havo/vwo (n = 59)	13.7%	30.8%	33.9%
mbo (n = 73)	10.8%	34.8%	40.6%
hbo/universiteit (n = 147)	10.1%	36.6%	33.1%
bezigheid	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
studerend (n = 164)	11.9%	30.6%	33.3%
werkend (n = 111)	11.1%	40.4%	40.4%
uitgaander	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
ja (n = 238)	11.0%	35.7%	36.7%
nee (n = 48)	11.9%	32.6%	31.1%
groep	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	****
voetballers (n = 204)	9.1%	34.4%	43.0%
publiek (n = 82)	15.6%	36.8%	18.5%

Tabel A.27 ramadan

	TOTAAL (n = 286)
doet/deed mee met ramadan	
ja	6.6%
nee	93.4%

Tabel A.28 middelengebruik tijdens ramadan

Deelnemers ramadan

	deelnemers ramadan (n = 18)
alcohol drinken tijdens ramadan	
blijf ik doen	5.6%
alleen overdag niet	0%
helemaal niet	27.8%
geen recente drinker	66.7%
roken, vpen, snus tijdens ramadan	
blijf ik doen	0%
alleen overdag niet	27.8%
helemaal niet	33.3%
geen recente roker	38.9%
blowen tijdens ramadan	
blijf ik doen	5.6%
alleen overdag niet	11.1%
helemaal niet	11.1%
geen recente blower	72.2%
drugs tijdens ramadan	
blijf ik doen	5.6%
alleen overdag niet	16.7%
helemaal niet	5.6%
geen recente gebruiker	72.2%
gokken tijdens ramadan	
blijf ik doen	0%
alleen overdag niet	5.6%
helemaal niet	27.8%
geen recente gokker	66.7%

A.2.3 Voetbal en middelengebruik

Tabel A.29 *speelniveau*

	voetballers (n = 204)
klasse	
1 ^e klasse of hoger	29.9%
2 ^e klasse	10.8%
3 ^e klasse	7.4%
4 ^e klasse	11.3%
5 ^e klasse	22.1%
recreatief	18.6%

Tabel A.30 *middelengebruik naar speelniveau*

	1 ^e klasse of hoger (n = 61)	2 ^e , 3 ^e of 4 ^e klasse (n = 60)	5 ^e klasse of lager (n = 83)	p
alcohol				
laatste 4 weken	88.3%	93.3%	95.2%	<i>n.s.</i>
gem. aantal dagen per 4 weken (sd) ¹²⁰	9.0 (5.2)	3.4 (2.6)	9.8 (6.1)	*
gem. hoeveelheid doordeweeks (sd) ¹²⁰	7.5 (4.0)	3.3 (2.7)	10.1 (6.5)	<i>n.s.</i>
gem. hoeveelheid vrije dag (sd) ¹²⁰	10.1 (5.4)	3.0 (2.4)	11.4 (6.4)	<i>n.s.</i>
tabak				
laatste 4 weken	34.5%	27.1%	43.9%	<i>n.s.</i>
gem. aantal dagen per 4 weken (sd) ¹²⁰	20.4 (9.7)	8.3 (6.0)	17.9 (14.4)	<i>n.s.</i>
gem. hoeveelheid doordeweeks (sd) ¹²⁰	19.7 (9.0)	8.1 (7.0)	15.2 (10.1)	<i>n.s.</i>
gem. hoeveelheid vrije dag (sd) ¹²⁰	19.5 (10.8)	7.4 (5.6)	14.3 (12.9)	<i>n.s.</i>
cannabis				
laatste 4 weken	31.6%	14.0%	17.3%	*
drugs (laatste 12 maanden)				
ecstasy	25.9%	19.6%	37.8%	<i>n.s.</i>
cocaine	8.6%	8.9%	22.0%	*
amfetamine	8.6%	3.6%	15.9%	<i>n.s.</i>
3-MMC/4-MMC	10.3%	10.7%	14.6%	<i>n.s.</i>
lachgas	8.6%	1.8%	11.0%	<i>n.s.</i>
ketamine	8.6%	7.1%	13.4%	<i>n.s.</i>
paddo's/truffels	6.9%	1.8%	2.4%	<i>n.s.</i>
2C-B	6.9%	1.8%	12.4%	<i>n.s.</i>
TOTAAL	29.3%	21.4%	45.7%	**
gokken				
online en/of offline	32.8%	44.6%	49.4%	<i>n.s.</i>

Tabel A.31 *gebruik voor/na wedstrijden*

Regelmatige drinkers/rokers/blowers (elke dag, week of maand); recente druggebruikers

	alcohol (n = 181)	tabak (n = 61)	cannabis (n = 26)	drugs (n = 66)
de avond VOOR een voetbalwedstrijd				
meer	5.5%	13.6%	11.5%	3.0%
zelfde	30.4%	50.8%	61.5%	13.6%
minder	26.0%	27.1%	15.4%	16.7%
helemaal niet	38.1%	8.5%	11.5%	66.7%
de avond VOOR een voetbalwedstrijd weleens meer dan vijf glazen				
	57.3%			
de avond NA een voetbalwedstrijd				
meer	64.2%	47.4%	23.1%	7.6%
zelfde	28.5%	49.1%	57.7%	36.4%
minder	1.7%	1.8%	7.7%	12.1%
helemaal niet	5.6%	1.8%	11.5%	43.9%

¹²⁰ Alleen van toepassing op huidige (laatste 4 weken) regelmatige (elke dag, week of maand) gebruikers. Hoeveelheid alleen op betreffende gebruiksdagen.

Tabel A.32 effecten van meer dan vijf glazen alcohol voor wedstrijden

Regelmatige drinkers (elke dag, week of maand) die weleens meer dan vijf glazen drinken voor een wedstrijd, n = 102

	meer	zelfde	minder
de avond VOOR een voetbalwedstrijd			
uithoudingsvermogen	5.3%	36.2%	54.3%
concentratie / coördinatie	17.0%	50.0%	44.7%
spierpijn / verzuring	35.1%	68.1%	14.9%
zweeten	20.2%	53.2%	11.7%
hartkloppingen	34.0%	69.1%	10.6%
buiten adem / hijgen	11.7%	52.1%	13.8%
fanatiek / willen winnen	13.8%	66.0%	22.3%
lef / durf	4.3%	72.3%	13.8%
soepel bewegen	4.3%	70.2%	25.5%
zenuwachtig	4.3%	67.0%	28.7%
snelheid	6.4%	66.0%	27.7%

Tabel A.33 alcoholgebruik voor/na wedstrijden naar speelniveau

Regelmatige drinkers (elke dag, week of maand) 36.8

	1 ^e klasse of hoger (n = 50)	2 ^e , 3 ^e of 4 ^e klasse (n = 53)	5 ^e klasse of lager (n = 78)	p
de avond VOOR een voetbalwedstrijd				
minder of helemaal geen alcohol	80.0%	67.9%	51.3%	***
weleens meer dan vijf glazen alcohol	40.8%	48.1%	74.0%	****
de avond NA een voetbalwedstrijd				
minder of helemaal geen alcohol	2.0%	5.9%	11.5%	n.s.

Tabel A.34 feiten en fabels

	voetballers (n = 204)					121 gemiddelde score (sd)
	erg oneens	beetje oneens	tussenin	beetje eens	erg eens	
uitspraken						
Drank of drugs moet je 'uitzweeten' door extra hard te sporten (FABEL).	24.4%	14.5%	24.9%	25.9%	10.4%	-0.2 (1.3)
Sporten reinigt je lichaam, waardoor je longen minder last hebben van roken/blowen (FABEL).	24.4%	15.0%	23.8%	23.8%	13.0%	0.1 (1.4)
Als je doordeweeks veel hebt gesport, is het minder schadelijk om in het weekend los te gaan met drank of drugs (FABEL).	37.0%	18.2%	25.5%	9.9%	9.4%	-0.6 (1.3)
Door drank en drugs breekt je spiermassa af (FEIT).	10.9%	6.8%	25.0%	33.9%	23.4%	0.5 (1.2)
Met alcohol speel je meer relaxed, je beweegt soepeler en krijgt minder blessures (FABEL).	52.3%	17.1%	21.2%	6.2%	3.1%	-1.1 (1.1)
Je herstelt sneller als je na het sporten hasj/wiet/CBD gebruikt (FABEL).	55.5%	14.1%	25.1%	3.1%	2.1%	-1.2 (1.0)

Tabel A.35 ramadan

	voetballers (n = 204)
doet/deed mee met ramadan	
ja	6.2%
nee	93.8%
Deelnemers ramadan	
	deelnemers ramadan (n = 12)
combineren vasten en sporten	
ik sport vroeger of later op de dag	50.0%
ik sport minder intensief	16.7%
ik drink wel water tijdens/na het sporten	0%
ik vast niet op dagen dat ik moet sporten	16.7%
ik sport niet op dagen dat ik vast	0%
ik doe niets bijzonders	33.3%

121 Gemiddelde score van een 5-punts Likertschaal: erg oneens (-2), beetje oneens (-1), tussenin (0), beetje eens (+1), erg eens (+2).

VI B Bijlage markt

B.1	Analysemethode testservice	104
B.1.1	Categorieën testresultaten	104
B.1.2	Werkzame stof	104
B.1.3	Zuiverheid	105
B.1.4	Vervuilende stoffen	105
B.1.5	Dosering	105
B.1.6	Prijs	106
B.2	Tabellen testservice	107
B.2.1	Aanbod	107
Tabel B.1	soort drugsmonsters aangeboden	107
B.2.2	Ecstasy	107
Tabel B.2	vorm	107
Tabel B.3	werkzame stof xtc-pillen	107
Tabel B.4	dosering en prijs xtc-pillen	107
Tabel B.5	werkzame stof mdma-poeders	107
Tabel B.6	dosering en prijs mdma-poeders	108
B.2.3	Cocaïne	108
Tabel B.7	vorm	108
Tabel B.8	werkzame stof cocaïnepoeders	108
Tabel B.9	dosering en prijs cocaïnepoeders	108
B.2.4	Amfetamine	108
Tabel B.10	vorm	108
Tabel B.11	werkzame stof amfetaminepoeders	109
Tabel B.12	dosering en prijs amfetaminepoeders	109
B.2.5	Ketamine	109
Tabel B.13	vorm	109
Tabel B.14	werkzame stof ketaminepoeders	109
Tabel B.15	dosering en prijs ketaminepoeders	109
B.2.6	2c-B	110
Tabel B.16	vorm	110
Tabel B.18	dosering en prijs 2c-B-pillen	110
B.2.7	3-MMC/4-MMC	110
Tabel B.19	vorm	110
Tabel B.20	testuitslag 3-MMC/4-MMC-poeders	110
B.2.8	Overige monsters	111
Tabel B.21	werkzame stof overige monsters	111

B.1 Analysemethode testservice

Bij de analyse van testresultaten worden bij de testservice aangeleverde drugsmonsters in verschillende categorieën ingedeeld. Deze indeling en een aantal gehanteerde begrippen worden hieronder nader toegelicht.

B.1.1 Categorieën testresultaten

Sinds 2012 worden in Antenne testresultaten (en bij herkende pillen de testuitslag van eerdere analyse) in vijf categorieën gerapporteerd.

- 1 Het monster bevat uitsluitend de werkzame stof waarvoor het is gekocht.
- 2 Het monster bevat voornamelijk de werkzame stof waarvoor het is gekocht.¹²²
- 3 Het monster bevat voornamelijk of uitsluitend een ander hoofdbestanddeel.¹²³
- 4 Het monster bevat (1) de werkzame stof waarvoor het is gekocht plus andere werkzame stoffen, maar het is niet mogelijk om vast te stellen wat het hoofdbestanddeel is omdat de dosering van (een van) beide niet werd gekwantificeerd, of (2) geen enkele werkzame stof. Daarom zal aan deze restcategorie 'overig' in de tekst weinig aandacht worden besteed.
- 5 Er is geen analyse gedaan of de testuitslag ontbreekt. Bij de berekening van percentages wordt deze categorie buiten beschouwing gelaten.¹²⁴

Voor 3-MMC/4-MMC-poeders wordt een afwijkende indeling gebruikt omdat deze stoffen niet worden gekwantificeerd:

- poeders met uitsluitend de stof waarvoor het is gekocht¹²⁵
- poeders met zowel de stof waarvoor het is gekocht als (een) andere stof(fen)
- poeders met uitsluitend (een) andere stof(fen) of geen enkele werkzame stof

B.1.2 Werkzame stof

Werkzame stoffen zijn de actieve stoffen in een monster ('vulmiddelen' zonder werking niet meegeteld). Monsters kunnen de werkzame stof bevatten waarvoor het middel is gekocht, maar ook werkzame stoffen waarvoor het middel niet is gekocht. Een monster kan bijvoorbeeld als mdma zijn gekocht, maar ook (of uitsluitend) MDA bevatten.

¹²² Het monster bevat naast de stof waarvoor het is gekocht ook andere stoffen. Het gewicht of volumepercentage van de stof waarvoor het is gekocht is echter het grootst. Onder deze categorie vallen ook monsters die, naast de stof waarvoor het is gekocht, ook niet gekwantificeerde relatief onschuldige bijproducten bevatten.

¹²³ Het monster bevat andere werkzame stoffen. Daarnaast kan het ook de stof bevatten waarvoor het is gekocht, maar het gewicht of volumepercentage van de andere stof is het grootst. Dit kan alleen bepaald worden wanneer de dosering werd gekwantificeerd.

¹²⁴ Niet-geanalyseerde monsters zijn niet-herkende pillen en overige monsters die op verzoek van de gebruiker niet werden doorgestuurd naar het laboratorium of wegens beperkte laboratoriumcapaciteit niet konden worden geanalyseerd.

¹²⁵ Een monster gekocht als 3-MMC dat ook of uitsluitend 4-MMC bevat valt hier dus niet onder.

Nieuw laboratorium

Het DIMS is in 2023 overgegaan naar een nieuw laboratorium met zeer gevoelige analysemethoden, waardoor meer werkzame stoffen kunnen worden geïdentificeerd, maar ook makkelijk (en veel) sporen van onbekende werkzame stoffen worden aangetoond. Deze onbekende stoffen worden daarom niet geteld als vervuiling. Voorheen werden onbekende stoffen wel meegerekend, waardoor analyseresultaten wat af kunnen wijken van die van voorgaande jaren.¹²⁶

B.1.3 Zuiverheid

Een monster is zuiver (categorie 1) wanneer een monster geen andere stof bevat dan de stof waarvoor het middel is gekocht. Monsters in categorie 2 zijn niet zuiver, maar bevatten voornamelijk de stof waarvoor het middel is gekocht en een beperkte hoeveelheid andere werkzame stoffen of bijproducten.¹²⁷

B.1.4 Vervuilende stoffen

Wanneer monsters andere werkzame stoffen bevatten dan waarvoor het middel is gekocht, wordt dit vervuiling genoemd. Dit geldt ook wanneer de andere stoffen in kleine hoeveelheden voorkomen en de stof waarvoor het gekocht is het hoofdbestanddeel vormt. Bijproducten en sporen van onbekende stoffen worden niet als vervuilende stoffen gezien.

B.1.5 Dosering

Dosering (ook wel 'sterkte') heeft betrekking op de hoeveelheid werkzame stof in een monster. Dit wordt alleen weergegeven voor monsters die uitsluitend of voornamelijk de stof bevatten waarvoor het is gekocht. 'Nep' drugs die (vooral) andere stoffen bevatten worden hierbij dus buiten beschouwing gelaten. De dosering wordt voor pillen uitgedrukt in milligram, voor vloeistoffen in milligram per milliliter, voor papertrips in microgram en voor poeders in volumepercentage. Vrijwel alle poeders bestaan uit een psychoactieve base en een inactief zout. Voor de dosering wordt alleen het psychoactieve deel gemeten. Zelfs als een poeder volledig zuiver is, is de dosering door de aanwezigheid van zout nooit 100%. In tabellen en grafieken wordt naast het gemiddelde ook een boven- en benedenmarge aangegeven waarbinnen 95% van de monsters vallen.¹²⁸

¹²⁶ Het is echter niet mogelijk om met terugwerkende kracht vervuilingen met onbekende stoffen in voorgaande jaren te negeren, omdat een deel van de oude onbekende stoffen door het nieuwe laboratorium wel kan worden geïdentificeerd.

¹²⁷ Of een monster als zuiver wordt gekwalificeerd, hangt daarmee ook af van de nauwkeurigheid van de test. FT-IR heeft bijvoorbeeld een detectielimiet van 10%. Zijn er vervuilende stoffen in lagere concentratie aanwezig, dan zullen deze niet worden gedetecteerd en zal het monster als zuiver worden gekwalificeerd. Overigens bleek de inzet van FT-IR-analyses (Jellinek vanaf 2018, GGD vanaf 2019) nauwelijks van invloed op het aandeel zuivere monsters.

¹²⁸ Deze marges zijn geschat op het gemiddelde plus of min 1,96 maal de standaarddeviatie. Wanneer de geschatte benedenmarge lager was dan de laagste dosering die daadwerkelijk werd aangetroffen, dan is het daadwerkelijke minimum genomen. Een soortgelijke procedure is voor de bovenmarge gevolgd. Bij monsters in poedervorm is de bovenmarge bovendien gemaximeerd op het maximaal haalbare volumepercentage.

B.1.6 Prijs

Klanten wordt gevraagd wat zij voor het middel dat ze komen laten testen hebben betaald. De gemiddelde prijs wordt alleen weergegeven voor monsters die uitsluitend of voornamelijk de stof bevatten waarvoor het is gekocht.¹²⁹ Bij de berekening van het gemiddelde worden gratis verkregen monsters niet meegenomen en onwaarschijnlijk hoge prijzen buiten beschouwing gelaten. Prijzen worden afgezet tegen de dosering.

¹²⁹ Als de aantallen dat toelaten wordt ter controle wel gekeken of andere monsters ('nep'-pillen en -poeders) vergelijkbaar geprijsd zijn.

B.2 Tabellen testservice

B.2.1 Aanbod

Tabel B.1 soort drugsmonsters aangeboden

	ecstasy (xtc/mdma)	cocaine	amfetamine	ketamine	2C-B	3-MMC/4-MMC	4-FA	lscd	GHB	overig	onbekend	TOTAAL
2017	109	15	17	10	11	4	16	4	4	12		202
2018	192	33	35	9	15	2	0	3	4	15	10	318
2019	223	28	37	16	25	6	17	3	6	17	1	379
2020	133	19	7	15	21	4	3	7	2	14	5	230
2021	96	18	16	9	16	4	1	5	2	11	1	179
2022	183	27	13	10	16	6		4	5	9	3	276
2023	203	26	18	10	12	14	1	2	4	19		312

B.2.2 Ecstasy

Tabel B.2 vorm

	pillen		poeders/kristallen		overig/onbekend	
2017	98	90%	8	7%	3	3%
2018	175	91%	16	8%	1	1%
2019	210	94%	13	6%		
2020	121	91%	10	8%	2	2%
2021	88	92%	7	7%	1	1%
2022	165	90%	18	10%		
2023	176	85%	30	15%		

Tabel B.3 werkzame stof xtc-pillen

	uitsluitend mdma		voornamelijk mdma		ander hoofdbestanddeel		overige monsters		geen analyse
2017	76	92%	4	5%			3	4%	16
2018	129	92%	4	3%	2	1%	5	2%	35
2019	130	78%	25	15%	1	1%	11	7%	43
2020	72	69%	31	30%	1	1%			17
2021	63	83%	11	15%	2	3%			12
2022	107	81%	20	15%	1	1%	4	3%	33
2023	118	92%	5	4%	1	1%	4	3%	48

Tabel B.4 dosering en prijs xtc-pillen

Selectie van xtc-pillen met uitsluitend of voornamelijk mdma (en met prijsopgave)

	dosering mg mdma			prijs per pil gemiddeld
	uitsluitend mdma	min-max	gemiddeld (sd)	
2017	80	39-230	161 (41)	€3,97
2018	133	74-241	179 (35)	€3,83
2019	155	62-235	172 (32)	€3,88
2020	103	68-287	166 (42)	€3,78
2021	74	67-311	174 (45)	€4,00
2022	127	1-292	142 (45)	€4,16
2023	123	10-221	146 (42)	€4,39

Tabel B.5 werkzame stof mdma-poeders

	uitsluitend mdma		voornamelijk mdma		ander hoofdbestanddeel		overige monsters		geen analyse
2017	9	90%			1	10%			9
2018	10	71%	3	21%	1	7%			10
2019	11	85%	2	15%					11
2020	6	60%	3	30%	1	10%			6
2021	6	86%					1	14%	6
2022	13	93%			1	7%			13
2023	21	70%	1	3%	5	17%	3	10%	

Tabel B.6 dosering en prijs mdma-poeders

Selectie van mdma-poeders met uitsluitend of voornamelijk mdma (en met prijsopgave)

		dosering		prijs per gram gemiddeld
		min-max	% mdma gemiddeld (sd)	
2017	9	75-80	77 (2)	7
2018	13	15-83	72 (18)	12
2019	13	75-84	79 (3)	12
2020	9	70-84	77 (4)	8
2021	6	77-84	79 (3)	6
2022	13	15-86	75 (18)	11
2023	22	75-83	78 (2)	22

B.2.3 Cocaïne

Tabel B.7 vorm

	poeders/kristallen		overig/onbekend	
2017	15	100%	3	3%
2018	33	100%	1	1%
2019	28	100%		
2020	19	100%	2	2%
2021	18	100%	1	1%
2022	27	100%		
2023	26	100%		

Tabel B.8 werkzame stof cocaïnepoeders

	uitsluitend cocaïne		voornamelijk cocaïne		ander hoofdbestanddeel		overige monsters		geen analyse
2017	3	20%	11	73%			1	7%	
2018	8	25%	21	66%			3	9%	1
2019	3	11%	23	85%			1	4%	1
2020	2	11%	14	74%	1	5%	2	11%	
2021	7	39%	10	56%			1	6%	
2022	10	48%	11	52%					6
2023	18	86%			2	10%	1	5%	5

Tabel B.9 dosering en prijs cocaïnepoeders

Selectie van cocaïnepoeders met uitsluitend of voornamelijk cocaïne (en met prijsopgave)

		dosering		prijs per gram gemiddeld
		min-max	% cocaïne gemiddeld (sd)	
2017	14	19-86	65 (18)	14
2018	29	32-84	68 (13)	29
2019	26	31-83	65 (13)	26
2020	16	41-84	68 (15)	14
2021	17	28-85	75 (14)	17
2022	21	46-89	76 (13)	20
2023	18	61-88	75 (9)	18

B.2.4 Amfetamine

Tabel B.10 vorm

	poeders/kristallen		overig/onbekend	
2017	17	100%	3	3%
2018	34	97%	1	1%
2019	37	100%		
2020	7	100%	2	2%
2021	16	100%	1	1%
2022	13	100%		
2023	18	100%		

Tabel B.11 *werkzame stof amfetaminepoeders*

	uitsluitend amfetamine		voornamelijk amfetamine		ander hoofdbestanddeel		overige monsters		geen analyse
2017	10	59%	1	6%	6	35%			
2018			10	29%	23	68%	1	3%	
2019	19	53%	6	17%	11	31%			1
2020	4	57%	1	14%	2	29%			
2021	11	69%	3	19%	2	13%			
2022	7	64%	1	9%	1	9%	2	15%	2
2023	7	41%	2	12%	6	35%	2	12%	1

Tabel B.12 *dosering en prijs amfetaminepoeders*

Selectie van amfetaminepoeders met uitsluitend of voornamelijk amfetamine (en met prijsopgave)

		dosering % amfetamine gemiddeld (sd)		prijs per gram gemiddeld	
	min-max				
2017	8	57-72	65 (11)	11	€6,18
2018	10	45-65	54 (6)	10	€7,85
2019	25	26-72	61 (14)	24	€6,36
2020	5	57-74	67 (9)	5	€6,00
2021	14	42-75	64 (11)	12	€8,88
2022	8	48-73	66 (8)	7	€7,86
2023	9	36-71	58 (12)	9	€8,56

B.2.5 Ketamine

Tabel B.13 *vorm*

	poeders/kristallen		overig/onbekend
2017	10	100%	
2018	9	100%	
2019	16	100%	
2020	15	100%	
2021	9	100%	
2022	10	100%	
2023	10	100%	

Tabel B.14 *werkzame stof ketaminepoeders*

	uitsluitend ketamine		voornamelijk ketamine		ander hoofdbestanddeel		overige monsters		geen analyse
2017	8	80%					2	20%	
2018	8	89%					1	11%	
2019	14	93%	1	7%					1
2020	15	100%							
2021	6	67%			1	11%	2	22%	
2022	1	90%					1	10%	
2023	9	90%			1	10%			

Tabel B.15 *dosering en prijs ketaminepoeders*

Selectie van ketaminepoeders met uitsluitend of voornamelijk ketamine (en met prijsopgave)

		dosering % ketamine gemiddeld (sd)		prijs per gram gemiddeld	
	min-max				
2017	8	50-83	73 (11)	8	€22,00
2018	8	52-87	78 (11)	7	€20,71
2019	15	69-87	80 (4)	14	€21,79
2020	15	41-87	81 (12)	15	€22,00
2021	6	79-87	84 (3)	6	€16,33
2022	9	76-87	81 (3)	9	€30,78
2023	9	36-83	75 (16)	9	€26,25

B.2.6 2c-B

Tabel B.16 vorm

	pillen		overig/onbekend	
2017	11	100%		
2018	15	100%		
2019	25	100%		
2020	20	95%	1	5%
2021	15	94%	1	6%
2022	14	88%	2	12%
2023	11	92%	1	8%

Tabel B.17 werkzame stof 2c-B-pillen

	uitsluitend 2c-B-pillen		voornamelijk 2c-B-pillen		ander hoofdbestanddeel		overige monsters		geen analyse
2017	7	88%	1	13%					3
2018	4	36%	7	64%					4
2019	6	35%	3	18%	2	12%	6	24%	8
2020	9	53%	1	6%			7	41%	3
2021	3	21%					11	79%	1
2022	3	27%			3	27%	5	45%	3
2023	10	100%							1

Tabel B.18 dosering en prijs 2c-B-pillen

Selectie van 2c-B-pillen met uitsluitend of voornamelijk 2c-B (en met prijsopgave)

		dosering mg 2c-B			prijs per pil gemiddeld
		min-max	gemiddeld (sd)		
2017	8	8-15	11 (2)	8	€3,25
2018	11	4-15	10 (3)	11	€3,91
2019	9	7-14	11 (2)	9	€2,94
2020	10	6-13	10 (2)	10	€4,45
2021	3	7-13	10 (3)	3	€4,83
2022	3	8-18	14 (5)	2	€5,00
2023	10	7-15	11 (3)	10	€4,35

B.2.7 3-MMC/4-MMC

Tabel B.19 vorm

	poeders/kristallen		overig/onbekend	
2023	11	79%	3	21%

Tabel B.20 testuitslag 3-MMC/4-MMC-poeders

	¹³⁰ uitsluitend 3-MMC/4-MMC		ook andere stof(fen)		uitsluitend andere stof(fen)		geen analyse
2017	1	25%	1	25%	2	50%	
2018							2
2019	5	83%	1	17%			
2020	4	100%					
2021	2	50%	2	50%			
2022	1	20%	1	20%	3	60%	1
2023	2	20%	1	10%	7	70%	1

¹³⁰ Gekeken werd naar de specifieke stof waarvoor het gekocht is. Een monster gekocht als 3-MMC dat ook of uitsluitend 4-MMC bevat valt hier dus niet onder.

B.2.8 Overige monsters

Tabel B.21 *werkzame stof overige monsters*

Aangeboden overige monsters met minimaal drie testuitslagen¹³¹

	testresultaten
6-APB (6x)	5-APB + 6-APB (5x) geen testuitslag (1x)
GHB (4x)	GHB (4x)
Blue 69 (3x)	MDMA + amfetamine (1x) MDMA + amfetamine + GHB + cafeïne (1x) MDMA + GHB + tris(1,3-dichloroisopropyl)phosphate + boorzuur + suikers (1x)

¹³¹ Monsters waarvan slechts één of twee exemplaren werden aangeboden of getest, werden gekocht als: 2-FMA, 2f-DCK, 3-CMC, 4-FA, 4-FMA, 5-MAPB, bromazolam, hulk, lsd, methallylescaline, wietolie.